

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2016-06-01

U2016/02685/SF

Utbildningsdepartementet

Studiestartsstöd – ett nytt rekryterande studiestöd

Innehåll

1	Sammanfattning	4
2	Författningsförslag	6
2.1	Förslag till lag (0000:00) om studiestartsstöd.....	6
2.2	Förslag till förordning (0000:00) om studiestartsstöd	14
2.3	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	20
2.4	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	23
2.5	Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)	24
2.6	Förslag till förordning om ändring i studiestödsförordningen (2000:655).....	27
2.7	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2000:1418) om tillämpningen av vissa skyddsbestämmelser för sjukpenninggrundande inkomst	28
2.8	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1071) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden.....	29
2.9	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1348) med instruktion för Överklagandenämnden för studiestöd	30
2.10	Förslag till förordning om ändring i studiestödsdataförordningen (2009:321)	31
3	Många har behov av utbildning	34
3.1	Det finns stora utbildningsbehov	34
3.2	Ett kunskapslyft för att möta behoven	34
3.3	Studiestödet är inte tillräckligt rekryterande.....	35
4	Studiestödet bör bidra till att fler studerar inom kunskapslyftet	37
5	Ett nytt rekryterande studiestöd	38
5.1	Målgrupp för studiestartsstödet	39
5.1.1	Utbildningsbakgrund och utbildningsbehov	39
5.1.2	Ålder för rätt till stöd	40
5.1.3	Arbetsmarknadssituation	41
5.1.4	Krav på nyrekrytering	42
5.1.5	Studiestartsstöd och medborgarskap.....	42
5.2	Utbildningar som ger rätt till studiestartsstöd.....	44
5.3	Studiestartsstödet storlek	44
5.4	Studiernas omfattning	46
5.5	Längsta tid med studiestartsstöd.....	47
5.6	Prövning av studieresultat	47
5.7	Prövning av studerandes inkomst	48
5.8	Utbetalning av studiestartsstöd.....	50

5.9	Bestämmelser som bör överensstämma med bestämmelser som gäller för studiemedel	50
5.9.1	Krav på aktiva studier.....	51
5.9.2	Beräkning av studiernas omfattning	52
5.9.3	Obetalda årsbelopp eller återkrav för mer än ett kalenderhalvår	52
5.9.4	Samordning med andra förmåner	52
5.9.5	Sjukdom och vård av barn, m.m.....	53
5.9.6	Återkrav av studiestartsstöd	53
5.9.7	Nedsättning under studietiden	54
5.10	Resursram.....	54
5.10.1	En årlig resursram	54
5.10.2	Kommunal resursram	55
5.11	Administration av studiestartsstödet.....	56
5.11.1	Rekryteringsarbetet	56
5.11.2	De lokala riktlinjerna.....	57
5.11.3	Kommunens prövning och beslut.....	58
5.11.4	CSN:s prövning och beslut.....	60
5.11.5	Uppgiftsskyldighet till CSN	61
5.11.6	Behandling av personuppgifter och informationsstöd.....	64
5.11.7	Sekretess.....	68
5.12	Överklagande och uppgiftsskyldighet till Överklagandenämnden för studiestöd	71
5.13	Uppföljningssamtal hos kommunen	72
6	Avskaffad avskrivning av lån tagna vid behörighetsgivande studier	74
6.1	Avskrivning av lån tagna vid behörighetsgivande studier inom studiemedelssystemet	74
6.2	Avskrivningen avskaffas	74
7	Ikraftträdande.....	76
8	Uppföljning av reformen.....	77
9	Konsekvenser.....	78
9.1	Ekonomiska konsekvenser	78
9.2	Konsekvenser för enskilda	78
9.3	Konsekvenser för utrikes föddas etablering	79
9.4	Konsekvenser för kommuner	80
9.5	Konsekvenser för Arbetsförmedlingen.....	81
9.6	Konsekvenser för CSN.....	81
9.7	Konsekvenser för ÖKS.....	82
9.8	Konsekvenser för domstolar.....	82
9.9	Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.....	82
9.10	Sveriges medlemskap i Europeiska unionen (EU)	83
9.11	Påverkan på företag och konkurrensförhållanden	83
10	Författningskommentar.....	84
10.1	Förslag till lag (0000:00) om studiestartsstöd	84
10.2	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	97

10.3	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	99
10.4	Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)	100
Bilaga – Information om studiemedelssystemet		103

1 Sammanfattning

Möjligheten till utbildning är avgörande för både enskildas utveckling, delaktighet, självbestämmande och arbetsmarknadsutsikter, samt för att arbetsmarknaden ska fungera väl.

Många vuxna har kunskap och kompetens som inte motsvarar arbetsmarknadens behov. Utbildning är av avgörande betydelse för att förbättra människors anställningsbarhet.

Under 2015 inledde regeringen en utbildningssatsning för vuxna i form av ett nytt kunskapslyft. Kunskapslyftet är centralt för regeringens mål att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet 2020. Kunskapslyftet ska bl.a. ge människor chans att utbilda sig för att kunna få ett jobb, omskola sig till ett nytt yrke, få behörighet till högre utbildning, vidareutbilda sig för bättre karriärmöjligheter och bilda sig för ökat deltagande i samhällslivet eller för personlig utveckling. Kunskapslyftet ska också bidra till att förkorta tiden för nyanländas etablering i samhället och på arbetsmarknaden.

Hittills har det inom kunskapslyftet bl.a. avsatts medel för fler utbildningsplatser. I samband med detta har det även avsatts medel för studiestöd till de studerande. Det har även genomförts satsningar som syftar till att unga ska fullfölja en gymnasieutbildning.

I nästa fas av kunskapslyftet bör det säkerställas att det finns tillräckligt goda ekonomiska förutsättningar för vuxna att studera, så att de med störst behov av utbildning faktiskt också påbörjar studier.

I denna promemoria föreslås att ett nytt rekryterande studiestöd – studiestartsstöd – ska införas i syfte att öka rekryteringen till studier bland personer med stort utbildningsbehov, för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. För att stödet ska bli effektivt och nå dem med störst utbildningsbehov innebär förslaget att studiestartsstödet ska användas inom ramen för kommunernas uppdrag att verka för att vuxna deltar i utbildning. Kommunernas rekryteringsarbete ska enligt förslaget ske i samverkan med Arbetsförmedlingen.

Målgrupp för studiestartsstödet är enligt förslaget personer i åldern 25–56 år som har kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. För att tillhöra målgruppen föreslås även att personen ska ha varit arbetslös och anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen under minst sex månader. Avsikten med det nya stödet är att det ska rekrytera personer som annars inte skulle ha studerat. Av den anledningen föreslås att den som har haft studiemedel under de senaste tre åren inte ska kunna få studiestartsstöd.

Kommunerna föreslås pröva och fatta beslut om vilka personer som uppfyller villkoren vad gäller utbildningsbakgrund, utbildningsbehov och ålder. Den sökande ska också lämna in en ansökan om studiestartsstöd till sin hemkommun. Om kommunen bedömer att den sökande uppfyller de nämnda villkoren ska kommunen överlämna sitt beslut tillsammans med ansökan om studiestartsstöd till Centrala studiestödsnämnden (CSN). CSN föreslås fatta beslut om övriga förutsättningar samt betala ut studiestartsstöd.

Stödet föreslås vara ett bidrag som vid heltidsstudier uppgår till 2 104 kronor per vecka, vilket motsvarar 9 117 kronor per studiemånad (2016). Den som har barn kan även få tilläggsbidrag. Studiestartsstöd föreslås vidare kunna lämnas i högst 50 veckor. För att det ska vara möjligt att övergå från studiestartsstöd till studier med studiemedel bygger förslaget på att bestämmelserna i så stor utsträckning som möjligt ska överensstämma med reglerna för studiemedel.

Varje kommun får enligt förslaget en resursram för studiestartsstödet och stödet lämnas i mån av tillgängliga medel.

I sitt arbete med rekrytering och prövning förutsätts att kommunerna bl.a. ska ta fram riktlinjer för hur studiestartsstödet ska användas. I detta arbete ska kommunerna inhämta synpunkter från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och lokala företrädare för arbetsmarknadens parter och folkbildningen.

För att göra kommunernas arbete möjligt föreslås bl.a. att dessa ska ges rätt att ta del av viss elektroniskt lagrad studiestödsinformation.

I anslutning till förslaget om ett nytt studiestartsstöd lämnas i promemorian förslag om minskade avskrivningsmöjligheter inom studiemedelssystemet. Förslaget innebär att möjligheten att skriva av studielån som tas i samband med behörighetsgivande studier vid fortsatta studier inom högskolan, avskaffas.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2017 avseende studiestartsstödet och den 1 januari 2018 avseende avskrivningen av studielån.

Promemorian har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag (0000:00) om studiestartsstöd

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

Lagens innehåll och syfte

1 § I denna lag finns bestämmelser om studiestartsstöd, som är ett statligt studiestöd.

Syftet med lagen är att öka rekryteringen till studier bland personer med stort utbildningsbehov, för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Studiestartsstöd får lämnas i den mån det finns tillgång på medel.

Rekrytering till studier

2 § Studiestartsstöd ska vara ett verktyg som kommunerna kan använda inom ramen för sitt ansvar enligt 20 kap. 10 och 17 §§ skollagen (2010:800), att rekrytera personer till studier.

Kommunernas rekryteringsarbete enligt denna lag ska ske i samverkan med Arbetsförmedlingen.

Kommunerna ska anta riktlinjer för rekryteringsarbetet enligt denna lag efter inhämtande av synpunkter från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och lokala företrädare för arbetsmarknadens parter och folkbildningen.

Prisbasbelopp

3 § Med prisbasbelopp avses i denna lag och i föreskrifter som meddelats i anslutning till denna lag prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Målgrupp

Utbildningsbehov

4 § Studiestartsstöd får lämnas till den som har kort utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Ytterligare villkor för att en studerande ska anses tillhöra målgruppen för stödet finns i 5–11 §§.

Ålder

5 § Studiestartsstöd får lämnas från och med det kalenderår som den studerande fyller 25 år och längst till och med det kalenderår som den studerande fyller 56 år.

Krav på arbetslöshet

6 § Studiestartsstöd får lämnas till den som har varit arbetslös och anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen under minst sex månader före Centrala studiestödsnämndens prövning enligt 30 §.

Krav på nyrekrytering

7 § Studiestartsstöd får inte lämnas till den som inom de senaste tre åren före studiestarten har fått studiemedel enligt studiestödslagen (1999:1395).

Betalat årsbelopp och återkrävt studiestöd

8 § En studerande som senast tre år före studiestarten har fått studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) kan beviljas studiestartsstöd bara om den studerande har

1. betalat fastställt årsbelopp enligt 4 kap. 7 § studiestödslagen, och
2. betalat tillbaka så mycket av återkrävt studiestöd enligt 5 kap. studiestödslagen att högst ett kalenderhalvårs återkrävt studiestöd återstår att betala.

Om det finns synnerliga skäl, får studiestartsstöd beviljas trots bestämmelsen i första stycket.

Medborgarskap

9 § Studiestartsstöd får lämnas till studerande som är svenska medborgare.

Utländska medborgare ska jämföras med svenska medborgare om de är sådana familjemedlemmar som avses i 3 a kap. 2 § första stycket utlänningslagen (2005:716) till sådana utländska medborgare som på grund av anställning eller etablering som egenföretagare här i landet kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från

1. EU-rätten,
2. avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), eller
3. avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan, och Schweiz å andra sidan om fri rörlighet för personer.

Andra stycket gäller även sådana familjemedlemmar till svenska medborgare som avses i 3 a kap. 2 § andra stycket utlänningslagen, om den svenska medborgaren är anställd eller egenföretagare här i landet.

10 § Utländska medborgare med permanent uppehållsrätt i Sverige som kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från EU-rätten ska, när det gäller rätt till studiestartsstöd enligt denna lag, jämföras med svenska medborgare.

Utländska medborgare som kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från EU-rätten ska, när det gäller rätt till studiestartsstöd enligt denna lag, jämföras med svenska medborgare vid studier i Sverige, om de har

1. ställning som varaktigt bosatt i Sverige,
2. ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat men har uppehållstillstånd i Sverige, eller
3. ett EU-blåkort enligt 6 a kap. 1 § utlänningslagen (2005:716).

11 § Studiestartsstöd får också lämnas till studerande som inte är svenska medborgare, om de studerande

1. är bosatta i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, och
2. har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i första stycket 1 gäller inte för personer som har fått en varaktig anknytning till Sverige och som är

1. utländska medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 eller 4 § utlänningslagen (2005:716),
2. schweiziska medborgare med uppehållstillstånd, eller
3. familjemedlemmar till schweiziska medborgare som avses i 2 och själva har uppehållstillstånd.

Studiestartsstöd får lämnas även om kravet på permanent uppehållstillstånd i första stycket 1 inte är uppfyllt, om det finns särskilda skäl för det.

12 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter i anslutning till 9–11 §§.

Övriga förutsättningar för studiestartsstöd

Utbildning som stödet får lämnas för

13 § Studiestartsstöd får lämnas till studerande vid de läroanstalter och utbildningar som bestäms av regeringen.

Studiernas omfattning

14 § Studiestartsstöd får lämnas för varje vecka som den studerande bedriver studier på minst halvtid. Studierna måste dock pågå under en sammanhängande tid om minst tre veckor.

Studiestartsstöd får lämnas bara för sådan del av studietiden som omfattas av den kursplan eller motsvarande som gäller för utbildningen.

15 § Studiestartsstödet storlek bestäms i förhållande till studiernas omfattning. För studerande som inte bedriver heltidsstudier lämnas studiestartsstöd med 50 eller 75 procent av helt stöd.

Studiestartsstöd utan prövning av studieresultat

16 § Studiestartsstöd får lämnas utan föregående prövning av den studerandes tidigare studieresultat till den som för första gången ansöker om studiestartsstöd.

Studiestartsstöd med prövning av studieresultat

17 § I andra fall än som avses i 16 § ska en prövning av studieresultat göras för den som tidigare har beviljats studiestartsstöd. Studiestartsstöd får lämnas till en studerande som bedrivit sina studier i normal takt.

Studiestartsstöd får lämnas även om den studerande inte har bedrivit sina tidigare studier i normal takt om det är fråga om studieresultat från perioder med studiestartsstöd som är äldre än tio år eller om det finns särskilda skäl för det.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vad som ska anses vara studier i normal takt.

Tid som studiestartsstöd får lämnas för

18 § Studiestartsstöd får lämnas under sammanlagt högst 50 veckor.

Beräkning av studiestartsstöd

Studiestartsstödet storlek

19 § Studiestartsstöd får lämnas med ett belopp som för varje vecka utgör

1. 4,75 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,
2. 3,56 procent vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och
3. 2,38 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

Första stycket gäller bara om något annat inte följer av 21–25 §§.

Tilläggsbidrag

20 § Utöver det ersättningsbelopp som följer av 19 § får studiestartsstöd lämnas i form av tilläggsbidrag till studerande som har vårdnad om barn. Sådant bidrag får lämnas till och med det kalenderhalvår barnet fyller 18 år. För varje barn kan högst ett tilläggsbidrag motsvarande studiebidraget vid heltidsstudier enligt 3 kap. 12 § studiestödslagen (1999:1395) lämnas.

Vid beräkning av tilläggsbidraget enligt första stycket ska föreskrifter som meddelats med stöd av 3 kap. 13 b § studiestödslagen tillämpas på motsvarande sätt när det gäller studiestartsstöd i form av tilläggsbidrag.

Inkomstprövning

21 § Studiestartsstöd får lämnas med fullt belopp bara om den studerandes inkomst under ett kalenderhalvår inte är högre än ett visst belopp (fribeloppet).

22 § Vid studier om 20 veckor under ett kalenderhalvår ska fribeloppet svara mot

1. 160 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,
2. 200 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och
3. 240 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

I andra fall än som avses i första stycket, ska fribeloppets andel av prisbasbeloppet ökas eller minskas för varje vecka som studietiden är kortare eller längre än 20 veckor med

1. 8 procentenheter vid studier på heltid,
2. 6 procentenheter vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och
3. 4 procentenheter vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

23 § Om den studerandes inkomst är högre än fribeloppet beräknat enligt 22 §, ska det belopp som får lämnas enligt 19 § första stycket minskas med 52 procent av den överskjutande inkomsten.

24 § Som den studerandes inkomst under ett kalenderhalvår enligt 21 § räknas vad som hänför sig till det halvåret av den studerandes överskott i inkomstlagen tjänst, näringsverksamhet och kapital enligt beslut om slutlig skatt för kalenderåret.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om hur inkomsten ska räknas för studerande som inte beskattas för sin huvudsakliga inkomst i Sverige.

Ett beslut om studiestartsstöd ska grunda sig på den uppgift om beräknad inkomst som den studerande lämnar i ansökan om studiestartsstöd.

25 § Studiestartsstöd får inte lämnas, om beloppet per vecka motsvarar eller är lägre än 0,25 procent av prisbasbeloppet.

Studiestartsstöd under sjukdom och ledighet

26 § Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att studiestartsstöd får lämnas för tid då den studerande är sjuk.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att studiestartsstöd också får lämnas vid ledighet

1. för tillfällig vård av barn,
2. för närståendevård, eller
3. i samband med att ett barn under 18 år har avlidit.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att studiestartsstöd som lämnas vid sjukdom eller sådan ledighet som anges i andra stycket får ingå i det antal veckor som studiestartsstöd högst får lämnas för enligt 18 §.

Samordning med andra förmåner

27 § Om en person som har studiestartsstöd därefter beviljas studiemedel enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) får studiestartsstöd inte lämnas eller tas emot för den tid för vilket det lämnas studiemedel. Vidare får studiestartsstöd heller inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas någon sådan förmån m.m. som anges i 3 kap. 25 § studiestödslagen.

Ansökan, beslut och utbetalning

Ansökan

28 § En ansökan om studiestartsstöd ska ges in av den sökande till den sökandes hemkommun inom den tid som kommunen bestämmer.

Kommunens prövning

29 § Kommunen ska pröva om den sökande tillhör målgruppen för studiestartsstödet enligt 4 och 5 §§ och fatta beslut om målgruppsstillhörigheten i dessa delar. Om kommunen vid sin prövning bedömer att den sökande inte uppfyller dessa krav ska kommunen avslå ansökan.

Om kommunen vid sin prövning enligt första stycket bedömer att den sökande uppfyller kraven enligt 4 och 5 §§ ska kommunen överlämna sitt beslut tillsammans med den sökandes ansökan till Centrala studiestödsnämnden.

Centrala studiestödsnämndens prövning

30 § Om en kommun har beslutat att en sökande uppfyller kraven enligt 4 och 5 §§ ska Centrala studiestödsnämnden pröva de övriga förutsättningarna för att studiestartsstöd ska kunna beviljas enligt denna lag och föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen.

Utbetalning av studiestartsstöd

31 § Centrala studiestödsnämnden får betala ut studiestartsstöd endast om det är styrkt att den studerande bedriver de studier för vilka stödet har beviljats.

Rätten till studiestartsstöd är förverkad, om den studerande inte inom en månad från utbildningens början har styrkt att han eller hon bedriver studier. Styrks detta senare, får studiestartsstödet ändå betalas ut, om det finns särskilda skäl.

Rätten till studiestartsstöd är förverkad om den studerande avlider innan studiestartsstödet har betalats ut.

Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet för myndigheter

32 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Migrationsverket ska vara skyldiga att lämna Centrala studiestödsnämnden eller Överklagandenämnden för studiestöd de uppgifter som har betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Uppgiftsskyldighet för läroanstalter

33 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om en läroanstalts skyldighet att till Centrala studiestödsnämnden lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Regeringen får meddela föreskrifter om en läroanstalts skyldighet att till Överklagandenämnden för studiestöd lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Uppgiftsskyldighet för den studerande

34 § En studerande som har beviljats studiestartsstöd ska till Centrala studiestödsnämnden anmäla sådan ändring av sina förhållanden som har betydelse för rätten till studiestartsstöd eller stödets storlek.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om en studerandes skyldighet att till Centrala studiestödsnämnden lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Återkrav, ränta och avgifter

35 § Studiestartsstöd som betalats ut felaktigt eller med för högt belopp ska kunna återkrävas. Bestämmelserna om återkrav, ränta och avgifter i 5 kap. 1, 2, 4 och 5 §§ studiestödslagen (1999:1395) och föreskrifter som meddelats i anslutning till dessa bestämmelser ska tillämpas på motsvarande sätt när det gäller studiestartsstöd.

Uppföljning och utvärdering

36 § Centrala studiestödsnämnden ska följa upp och utvärdera kommunens rekryteringsarbete.

Kommunen ska dokumentera sitt rekryteringsarbete enligt denna lag och lämna sådana uppgifter om rekryteringsarbetet som behövs för uppföljningen och utvärderingen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den dokumentation som är nödvändig och om vilka uppgifter som ska lämnas för att kommunen ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt andra stycket.

Övriga bestämmelser

Särskilda föreskrifter om studiestartsstöd

37 § Följande bestämmelser om studiestöd i studiestödslagen (1999:1395) ska på motsvarande sätt tillämpas när det gäller studiestartsstöd:

- 6 kap. 1 § om tillämpningen av lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt,
- 6 kap. 2 § om återbetalning av inte utnyttjat studiestöd,
- 6 kap. 3 § om att fordran på studiestöd inte kan överlåtas och inte få tas i anspråk genom utmätning,
- 6 kap. 3 a § om att Centrala studiestödsnämnden under vissa förutsättningar får besluta att studiestödet ska hållas inne eller lämnas med lägre belopp till dess ett slutligt beslut om rätt till studiestöd har fattats,
- 6 kap. 5 § om avrundning av belopp, och
- 6 kap. 12 § om preskription av fordran som avser återkrav av studiestöd.

Avgifter för administrativa kostnader

38 § Regeringen får meddela föreskrifter om att Centrala studiestödsnämnden får ta ut avgifter för sina administrativa kostnader i samband med att studiestartsstöd beviljas och i samband med återkrav av studiestartsstöd.

Överklagande

39 § I fråga om överklagande av en kommuns beslut enligt 29 § finns i 10 kap. kommunallagen (1991:900) bestämmelser om laglighetsprövning.

Centrala studiestödsnämndens beslut i ärenden om studiestartsstöd får överklagas till Överklagandenämnden för studiestöd. Centrala studiestödsnämndens beslut ska gälla omedelbart, om inte Centrala studiestödsnämnden bestämmer något annat. Om ett beslut överklagas, kan överklagandenämnden förordna att beslutet tills vidare inte ska gälla.

Överklagandenämndens beslut med anledning av ett överklagande får inte överklagas.

Ytterligare föreskrifter

40 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

2.2 Förslag till förordning (0000:00) om studiestartsstöd

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Grundläggande bestämmelser om studiestartsstöd finns i lagen (0000:00) om studiestartsstöd.

I denna förordning finns närmare bestämmelser om studiestartsstöd.

2 § Studiestartsstöd lämnas, i den mån det finns tillgång på medel, i den ordning som ansökningarna kommer in till Centrala studiestödsnämnden.

3 § Med hemkommun i 28 § lagen (0000:00) om studiestartsstöd och denna förordning avses för den som är bosatt i landet den kommun i vilken han eller hon är folkbokförd.

För den som inte är folkbokförd i landet eller är kvarskrivnen i en kommun enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) avses med hemkommun den kommun i vilken personen stadigvarande vistas, eller om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun i vilken han eller hon för tillfället uppehåller sig.

Centrala studiestödsnämnden får meddela föreskrifter om vad som ska avses med hemkommun för den som inte omfattas av första eller andra stycket.

Närmare förutsättningar för studiestartsstöd

Medborgarskap

4 § Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av bestämmelserna i 9–11 §§ lagen (0000:00) om studiestartsstöd, om vilka utländska medborgare som ska jämföras med svenska medborgare och om studerande som inte är svenska medborgare.

Utbildning som stödet får lämnas för

5 § Studiestartsstöd får lämnas till studerande för studier på grundläggande eller gymnasial nivå vid de läroanstalter och utbildningar som kan ge rätt till studiemedel enligt avdelning A 1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655). Studiestartsstöd får dock inte lämnas för studier på en utbildning enligt förordningen (2015:504) om statsbidrag för utbildning som kombineras med traineejobb.

Studiernas omfattning

6 § Vid studier med studiestartsstöd avses med vecka en hel kalendervecka. Om studietiden i kursplanen eller motsvarande inte är uttryckt i ett antal veckor och utbildningen inte pågår hela den första och den sista kalenderveckan, ska studietiden anses omfatta ytterligare en hel

kalendervecka om studietiden under den första och sista veckan sammanlagt uppgår till minst sju dagar.

Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av första stycket.

7 § Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om vad som ska anses vara studier på heltid respektive deltid, om detta inte framgår av någon författning eller den kursplan eller motsvarande som gäller för utbildningen.

Prövning av studieresultat

8 § Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om vad som är studier i normal takt.

Beräkning av studiestartsstöd

Tilläggsbidrag

9 § Om en studerande har en inkomst av den storleken att studiestartsstöd inte alls får lämnas på grund av bestämmelserna om inkomstprövning i 21–25 §§ lagen (0000:00) om studiestartsstöd eller föreskrifter som har meddelat med stöd av lagen, får inte heller tilläggsbidrag lämnas.

Inkomstprövning

10 § Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av bestämmelsen om inkomstberäkning i 24 § första stycket lagen (0000:00) om studiestartsstöd.

En studerande som inte beskattas för sin huvudsakliga inkomst i Sverige ska vid inkomstprövningen behandlas på ett likvärdigt sätt som studerande som beskattas i Sverige. Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om beräkning av inkomst för sådana studerande.

11 § Centrala studiestödsnämnden får meddela ytterligare föreskrifter om beräkning av veckobelopp enligt 19 § lagen (0000:00) om studiestartsstöd och om beräkning av fribelopp och reducering enligt 22 och 23 § samma lag.

Studiestartsstöd under sjukdom och ledighet

Sjukdom

12 § Bestämmelserna i 3 kap. 26–32 §§ studiestödsförordningen (2000:655) om studiemedel vid sjukdom ska tillämpas på motsvarande sätt när det gäller studiestartsstöd.

Vård av barn

13 § Bestämmelserna i 3 kap. 32 a och 32 b §§ studiestödsförordningen (2000:655) om studiemedel vid tillfällig vård av barn ska tillämpas på motsvarande sätt när det gäller studiestartsstöd.

Vård av närstående

14 § Bestämmelserna i 3 kap. 32 d och 32 e §§ studiestödsförordningen (2000:655) om studiemedel vid vård av närstående ska tillämpas på motsvarande sätt när det gäller studiestartsstöd.

Studiestartsstöd i samband med att ett barn har avlidit

15 § Bestämmelserna i 3 kap. 32 g och 32 h §§ studiestödsförordningen (2000:655) om studiemedel i samband med att ett barn har avlidit ska tillämpas på motsvarande sätt när det gäller studiestartsstöd.

16 § Studiestartsstöd som lämnas i samband med sjukdom, vård av barn eller närstående eller i samband med att ett barn under 18 år har avlidit, ska räknas med vid en beräkning av det antal veckor för vilka studiestartsstöd högst får lämnas enligt 18 § lagen (0000:00) om studiestartsstöd.

Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om studiestartsstöd vid sjukdom, vård av barn eller närstående och i samband med att ett barn under 18 år har avlidit enligt 12–15 §§.

Ansökan

17 § En ansökan om studiestartsstöd enligt 28 § lagen (0000:00) om studiestartsstöd ska vara undertecknad av den sökande. Uppgifterna i ansökan ska lämnas på heder och samvete.

Centrala studiestödsnämnden får meddela ytterligare föreskrifter om ansökan och vad den ska innehålla.

Beslut

18 § Om studiestartsstöd beviljas, ska av beslutet framgå storleken av ersättningen. Beslutet ska dessutom innehålla information om den studerandes skyldighet att till Centrala studiestödsnämnden anmäla ändrade förhållanden och om omprövningsreglerna i 25 §.

Utbetalning av studiestartsstöd

19 § Utbetalning av studiestartsstöd sker förskottsvis varje månad.

Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om utbetalning av studiestartsstöd.

Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet för myndigheter

20 § Arbetsförmedlingen ska på begäran lämna Centrala studiestödsnämnden eller Överklagandenämnden för studiestöd uppgift om en sökande har varit arbetslös och anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen under de senaste sex månaderna.

Första stycket gäller dock bara om uppgiften har betydelse för tillämpningen av lagen (0000:00) om studiestartsstöd eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

21 § Försäkringskassan ska till Centrala studiestödsnämnden eller Överklagandenämnden för studiestöd lämna uppgift om

1. sådan sjukperiod som enligt 3 kap. 26 § studiestödsförordningen (2000:655) har godkänts av Försäkringskassan,

2. aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning under ett arbetsmarknadspolitiskt program, och

3. rehabiliteringsersättning, sjukersättning och aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken

Första stycket gäller dock bara om uppgifterna har betydelse för tillämpningen av lagen (0000:00) om studiestartsstöd eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

22 § Migrationsverket ska på begäran lämna Centrala studiestödsnämnden eller Överklagandenämnden för studiestöd uppgift om en utlänningsvistis i Sverige enligt utlänningslagen (2005:716). Uppgiftsskyldigheten avser

1. namn,

2. personnummer eller samordningsnummer,

3. medborgarskap,

4. tillstånd eller annat bevis om rätt att vistas i Sverige med angivande av vilken typ av tillstånd eller annat bevis som har beviljats eller utfärdats,

5. dag för beslut om tillstånd eller utfärdande av annat bevis om rätt att vistas i Sverige samt uppgift om hur länge tillståndet eller beviset gäller,

6. klassning av tillstånd eller annat bevis om rätt att vistas i Sverige enligt Migrationsverkets klassificeringssystem, och

7. upplysning om en person saknas.

Första stycket gäller dock bara om uppgifterna har betydelse för tillämpningen av lagen (0000:00) om studiestartsstöd eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Uppgiftsskyldighet för läroanstalter

23 § En läroanstalt ska på begäran lämna Centrala studiestödsnämnden eller Överklagandenämnden för studiestöd uppgift om tid och omfattning för utbildningar vid läroanstalter för vilka studiestartsstöd kan beviljas. Med läroanstalt avses i denna förordning en sådan läroanstalt eller utbildning som anges i avdelning A 1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655).

Om Centrala studiestödsnämnden begär det, ska läroanstalten för en studerande som har ansökt om eller beviljats studiestartsstöd till nämnden lämna uppgift om

1. utbildning,

2. studietid,

3. studiernas omfattning,

4. studieaktivitet, och

5. studieresultat.

Centrala studiestödsnämnden får meddela föreskrifter om läroanstalters uppgiftsskyldighet till nämnden enligt första och andra stycket.

Uppgiftsskyldighet för den studerande

24 § Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om uppgiftsskyldighet enligt 34 § lagen (0000:00) om studiestartsstöd.

Omprovning

25 § Ett beslut som ger den studerande rätt till studiestartsstöd ska omprövas, när ändrade förhållanden föranleder det.

I 35 § lagen (0000:00) om studiestartsstöd finns bestämmelser om återkrav av utbetalt studiestartsstöd. Sådana återkrav kan verkställas genom avdrag på kommande utbetalningar av studiestartsstöd endast om beslutet om återkrav meddelas före utgången av den tidsperiod för vilken studiestartsstöd har beviljats och om ersättningen ska betalas ut senare under samma tidsperiod.

Beräkning av kommunal resursram

Fastställa årlig andel

26 § För varje kommun ska Centrala studiestödsnämnden fastställa en årlig andel av medlen för studiestartsstödet. Denna andel ska beräknas med utgångspunkt i kommunens andel av samtliga arbetslösa i åldern 25–56 år som saknar treårig gymnasieutbildning och som är anmälda som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen.

Centrala studiestödsnämnden ska underrätta varje kommun om vilken andel som har fastställts för kommunen och upplysa kommunen om den tid under vilken medlen är disponibla.

Om en kommun bedömer att personer inte kommer att studera med studiestartsstöd i den utsträckning som den fastställda andelen av medlen medger, får Centrala studiestödsnämnden efter förfrågan till kommunen omfördela medel till andra kommuner som kan rekrytera fler till studier än vad deras fastställda andel av medlen annars medger.

Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av denna paragraf.

Statistik

27 § Arbetsförmedlingen ska tillhandahålla Centrala studiestödsnämnden den senast tillgängliga statistiken som nämnden behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter enligt 26 § första stycket.

Uppföljning och utvärdering

28 § Av 36 § lagen (0000:00) om studiestartsstöd framgår att kommunen ska dokumentera sitt rekryteringsarbete och lämna sådana uppgifter som behövs för uppföljning och utvärdering.

Centrala studiestödsnämnden får meddela föreskrifter om innehållet i dokumentationen och om vilka uppgifter som ska lämnas för uppföljning och utvärdering av kommunernas rekryteringsarbete.

Övriga bestämmelser

29 § Följande bestämmelser om studiestöd i studiestödsförordningen (2000:655) ska på motsvarande sätt tillämpas när det gäller studiestartsstöd:

- 6 kap. 1 § om studiestöd till studerande som är att anse som smittbärare, och

- 6 kap. 3 § om ärenden som i första instans handläggs av Försäkringskassan och bemyndigandet för Försäkringskassan att meddela föreskrifter.

Avgifter för administrativa kostnader

30 § Vid återkrav av studiestartsstöd ska en avgift för administrativa kostnader tas ut (expeditionsavgift). Expeditionsavgiften är 100 kronor för varje kalenderår som återbetalning enligt återkravet pågår.

Avgifter enligt första stycket ska betalas inom den tid och på det sätt som Centrala studiestödsnämnden bestämmer.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2017.

2.3 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 15 §, 28 a kap 6 §, 31 kap 12 §, 50 kap. 6 §, 97 kap. 13 § och 98 kap. 9 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

15 §

Till beloppen enligt 11–14 §§ ska läggas studiemedel i form av studiebidrag, utom *den del* som avser tilläggsbidrag.

Till beloppen enligt 11–14 §§ ska läggas studiemedel i form av studiebidrag *enligt 3 kap. studiestödslagen(1999:1395) och studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd*, utom *de delar* som avser tilläggsbidrag.

28 a kap.

6 §¹

Sjukpenning i särskilda fall lämnas inte när den försäkrade
1. bedriver studier, för vilka han eller hon uppbär studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395), eller

1. bedriver studier, för vilka han eller hon uppbär studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) *eller studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd*, eller

2. deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd.

Sjukpenning i särskilda fall lämnas inte heller när den försäkrade deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program men är avstängd från rätt till aktivitetsstöd.

31 kap.

12 §

Rehabiliteringspenningen ska minskas med det belopp den försäkrade för samma tid får som

1. föräldrapenningsförmån,
2. sjukpenning,
3. sjukpenning eller livränta vid arbetsskada eller annan skada som avses i 40–44 kap. eller motsvarande ersättning enligt någon annan författning, dock endast till den del ersättningen avser samma inkomstbortfall som rehabiliteringspenningen är avsedd att täcka, eller
4. studiestöd enligt studiestöds- lagen (1999:1395) eller ersättning
4. studiestöd enligt studiestöds- lagen (1999:1395), *studiestarts-*

¹ Senaste lydelse 2015:119.

till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF), dock inte till den del studiestödet är återbetalningspliktigt.

stöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd eller ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF), dock inte till den del studiestödet är återbetalningspliktigt.

Det som föreskrivs i första stycket gäller även för motsvarande förmån som lämnas till den försäkrade på grundval av utländsk lagstiftning.

Lydelse enligt propositionen Föreslagen lydelse

Särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen (prop. 2015/16:142)

50 kap.

6 §

Vid tillämpning av 4 och 5 §§ ska med en person som förvärvsarbetar likställas

1. en studerande som får studiestöd enligt studiestödlagen (1999:1395) eller som endast på grund av bestämmelser om behovsprövning inte får studiestöd, och

1. en studerande som får studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) *eller studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd*, eller som endast på grund av bestämmelser om behovsprövning inte får studiestöd *eller studiestartsstöd*, och

2. en studerande som deltar i kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå och får utbildningsbidrag för den utbildningen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

97 kap.

13 §²

Med vissa andra inkomster enligt 2 § 6 avses följande:

1. inkomst som på grund av 3 kap. 9–13 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) eller skatteavtal inte ska tas upp som intäkt i inkomstslaget näringsverksamhet, tjänst eller kapital,

2. studiemedel i form av studiebidrag, utom *den del* som avser tilläggsbidrag,

2. studiemedel i form av studiebidrag *enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) samt studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd*, utom *de delar* som avser tilläggsbidrag,

3. skattefria stipendier över 3 000 kronor per månad,

² Senaste lydelse 2015:758.

4. skattepliktiga inkomster enligt 5 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, och

5. etableringsersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Inkomster som avses i första stycket 2 och 3 och som i slutet av ett år betalas ut i förskott som hänförliga till nästföljande år ska beaktas för det senare året.

98 kap.

9 §³

Om den försäkrades beslut om slutlig skatt *eller* studiemedel i form av studiebidrag ändras efter det att slutligt bostadsbidrag bestämts och ändringen innebär att bostadsbidraget skulle ha varit högre eller lägre, ska ett nytt bostadsbidrag bestämmas, om den försäkrade begär det eller om Försäkringskassan självmant tar upp frågan.

Om den försäkrades beslut om slutlig skatt, studiemedel i form av studiebidrag *eller* *studiestartsstöd* ändras efter det att slutligt bostadsbidrag bestämts och ändringen innebär att bostadsbidraget skulle ha varit högre eller lägre, ska ett nytt bostadsbidrag bestämmas, om den försäkrade begär det eller om Försäkringskassan självmant tar upp frågan.

En fråga om nytt slutligt bostadsbidrag enligt denna paragraf får inte tas upp efter utgången av sjätte året efter det år beslutet om slutlig skatt avser eller sjätte året efter det att studiebidraget lämnades.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

³ Senaste lydelse 2011:1435.

2.4 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 34 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska ha följande lydelse.

*Lydelse enligt propositionen Föreslagen lydelse
Särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen (prop. 2015/16:142)*

11 kap. 34 §¹

Följande ersättningar i samband med studier ska tas upp:

1. utbildningsbidrag för doktorander,
2. ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF), och
3. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.

Studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) ska inte tas upp. Detta gäller också

1. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för
 - kortare studier om funktionshinder,
 - kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder, och
 - studier inom särskild utbildning för vuxna,
2. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, *eller*
2. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska,
3. kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden, *eller*
3. kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden, *eller*
4. *studiestartsstöd som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

¹ Senaste lydelse 2014:949.

2.5 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1999:1395)
dels att 4 kap. 22 § ska upphöra att gälla,
dels att 3 kap. 25 § och 4 kap. 13 § ska ha följande lydelse,
dels att punkt 16 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt propositionen Föreslagen lydelse
Särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen (prop. 2015/16:142)

3 kap. 25 §¹

Studiemedel får inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas

1. studiehjälp enligt 2 kap.,
2. aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program,
3. utbildningsbidrag för doktorander,
4. sjukersättning, aktivitetsersättning eller rehabiliteringsersättning enligt socialförsäkringsbalken,
5. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för
 - kortare studier om funktionshinder,
 - kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder, och
 - studier inom särskild utbildning för vuxna,
6. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska,
7. ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, *eller*
7. ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare,
8. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå,
8. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå, *eller*
9. *studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd.*

¹ Senaste lydelse 2010:1280.

Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer.

Studiemedel får inte lämnas för högskoleutbildning på forskarnivå om den studerande är eller har varit anställd som doktorand eller har eller haft utbildningsbidrag för doktorander.

Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande beviljats studiestöd eller motsvarande studiefinansiering från ett annat land. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utländsk studiefinansiering som ska omfattas av detta stycke.

Regeringen får meddela föreskrifter om avvikelser från första stycket.

4 kap.

13 §

Årsbeloppet får sättas ned

1. om låntagaren tar emot studiehjälp, studiemedel eller utbildningsbidrag för doktorander, 1. om låntagaren tar emot studiehjälp, studiemedel, utbildningsbidrag för doktorander eller *studiestartsstöd*,

2. om låntagaren fullgör en längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer, eller

3. om det i något annat fall finns särskilda skäl.

16.

16.² *Utöver för vad som anges i 8 kap. 6 § första stycket 1 studiestödslagen (1973:349) får årsbeloppet sättas ned också om den återbetalningskyldige tar emot studiestartsstöd.*

I stället för vad som anges i 8 kap. 6 § första stycket 2 studiestödslagen (1973:349), i lydelsen efter den 31 december 1988, får årsbeloppet sättas ned preliminärt om låntagarens inkomst under betalningsåret kan beräknas bli väsentligt lägre än den inkomst efter vilken årsbeloppet har beräknats. Om årsbeloppet har beräknats till en tjugondel av låneskulden eller lägst femton procent av prisbasbeloppet enligt punkt 14, får årsbeloppet sättas ned preliminärt till fyra procent av låntagarens beräknade inkomst under betalningsåret. Nedsättningen gäller i avvaktan på att underlaget för att ta ut skatt eller avgift för betalningsåret fastställs. Det preliminära årsbeloppet ska grunda sig på den uppgift om beräknad inkomst som låntagaren lämnar i ansökan om nedsättning.

Efter det att underlaget för att ta ut skatt eller avgift för betalningsåret har fastställts ska ett slutligt årsbelopp fastställas. Beloppet ska motsvara fyra procent av låntag-

Efter det att underlaget för att ta ut skatt eller avgift för betalningsåret har fastställts ska ett slutligt årsbelopp fastställas. Beloppet ska motsvara fyra procent av låntag-

² Senaste lydelse 2015:941.

arens sammanlagda överskott av inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital. Det slutliga årsbeloppet kan dock högst bestämmas till det belopp som fastställts enligt *punkten* 14. Som fastställt underlag gäller beslut om slutlig skatt i första instans.

Om det preliminära årsbeloppet är lägre än det slutliga årsbeloppet, ska mellanskillnaden betalas i efterhand som ett resterande slutligt årsbelopp. Regeringen meddelar föreskrifter om att låntagaren dessutom ska betala en tilläggsavgift.

Om det preliminära årsbeloppet är högre än det slutliga årsbeloppet, ska det överskjutande beloppet inte betalas ut till låntagaren utan i stället räknas av från lånet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018 i fråga om den upphävda paragrafen och i övrigt den 1 juli 2017.

2. Den upphävda paragrafen gäller dock i fråga om studiemedel som lämnats före den 1 januari 2018.

2.6 Förslag till förordning om ändring i studiestödsförordningen (2000:655)

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 9 § studiestödsförordningen (2000:655) ska upphöra att gälla vid utgången av december 2017.

Den upphävda paragrafen gäller dock i fråga om studiemedel som lämnats före den 1 januari 2018.

2.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2000:1418) om tillämpningen av vissa skyddsbestämmelser för sjukpenninggrundande inkomst

Häri genom föreskrivs att 2 § förordningen (2000:1418) om tillämpningen av vissa skyddsbestämmelser för sjukpenninggrundande inkomst¹ ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt Utbildningsdepartementets promemoria (2015-10-21) Särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen (U2015/05012/UH) Föreslagen lydelse

2 §²

Skyddsbestämmelserna ska, utöver vad som anges i 26 kap. 11 § första meningen socialförsäkringsbalken, tillämpas för en försäkrad som

1. bedriver studier, för vilka han eller hon uppbär bidrag enligt förordningen (1995:938) om utbildningsbidrag för doktorander, eller hon uppbär bidrag enligt förordningen (1995:938) om utbildningsbidrag för doktorander *eller studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd,*
2. är ledig från sin anställning för studier inom det egna yrkesområdet,
3. bedriver studier inom det egna yrkesområdet i annat fall än som anges i 2, dock för högst ett år, eller
4. bedriver studier för vilka han eller hon uppbär bidrag enligt förordningen (2016:XXX) om utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2017.

¹ Senaste lydelse av förordningens rubrik 2015:371.

² Senaste lydelse 2010:1714.

2.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1071) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden

Härigenom föreskrivs att 1 § förordningen (2007:1071) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Centrala studiestödsnämnden (CSN) ansvarar för studiesociala frågor som inte ska hanteras av någon annan myndighet.

CSN fullgör uppgifter enligt

1. studiestödslagen (1999:1395),
2. studiestödsförordningen (2000:655),
3. förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan,
4. förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar, *och*
5. förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning.

4. förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar,

5. förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning,

6. lagen (0000:00) om studie-startsstöd, *och*

7. förordningen (0000:00) om studiestartsstöd.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2017.

¹ Senaste lydelse 2013:1122.

2.9 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1348) med instruktion för Överklagandenämnden för studiestöd

Härigenom föreskrivs att 1 och 4 §§ förordningen (2007:1348) med instruktion för Överklagandenämnden för studiestöd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Överklagandenämnden för studiestöd har till uppgift att pröva sådana överklaganden av Centrala studiestödsnämndens beslut som anges i 6 kap. 11 § studiestödslagen (1999:1395).

Nämnden har även till uppgift att pröva överklaganden av beslut om lärlingsersättning enligt förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning.

Nämnden har även till uppgift att pröva överklaganden av beslut om lärlingsersättning enligt förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning *och beslut om studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd.*

4 §²

Överklagandenämnden ska avgöra sådana ärenden om överklaganden som anges i 6 kap. 11 § studiestödslagen (1999:1395) *och i* 21 § förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning.

Överklagandenämnden ska avgöra sådana ärenden om överklaganden som anges i 6 kap. 11 § studiestödslagen (1999:1395), 21 § förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning *och 38 § lagen (0000:00) om studiestartsstöd.*

Överklagandenämnden får lämna över till ordföranden, vice ordföranden eller myndighetschefen att avgöra ärenden om överklaganden som är av sådant slag att nämndens vägledande avgöranden kan tillämpas eller som annars är av det slaget att de inte behöver avgöras av Överklagandenämnden.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2017.

¹ Senaste lydelse 2013:1123.

² Senaste lydelse 2013:1123.

2.10 Förslag till förordning om ändring i studiestödsdataförordningen (2009:321)

Härigenom föreskrivs att 15 § studiestödsdataförordningen (2009:321) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

15 §¹

Centrala studiestödsnämnden får utan den registrerades samtycke lämna ut personuppgifter elektroniskt på annat sätt än genom direkt-åtkomst enligt följande.

Mottagare

Personuppgifter

Myndighet som begär det eller sådant organ som anges i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som begär det

Namn, adress, den studerandes länskod, kommunkod, läroanstaltens kod, studievägskod, årskurs, läroanstaltens namn, utbildningens namn och läroanstaltens länskod

Kommun

Personnummer, samordningsnummer, särskilt identifikationsnummer som getts av Centrala studiestödsnämnden, kommunkod, läroanstaltens kod, studieväg, klass, studietid, tid för studieavbrott och närvaro på läroanstalten i fråga om studerande som har fått studiehjälp och som ansökt om stöd enligt 15 kap. 32 § skollagen (2010:800) samt namn, adress, personnummer och samordningsnummer för betalningsmottagare av studiehjälpen.

Företag som tar fram och till studerande distribuerar bevis om studiestöd för studier

Namn, adress, personnummer, samordningsnummer, särskilt identifikationsnummer som getts av Centrala studiestödsnämnden, typ av bevis, giltighetstid för beviset och under vilken tidsperiod den studerande har beviljats studiestöd för studier.

¹ Senaste lydelse 2011:1472.

Centrala studiestödsnämnden får utan den registrerades samtycke lämna ut personuppgifter elektroniskt på annat sätt än genom direktåtkomst enligt följande.

Mottagare

Personuppgifter

Myndighet som begär det eller sådant organ som anges i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som begär det

Kommun

Företag som tar fram och till studerande distribuerar bevis om studiestöd för studier

Namn, adress, den studerandes länskod, kommunkod, läroanstaltens kod, studievägskod, årskurs, läroanstaltens namn, utbildningens namn och läroanstaltens länskod

Personnummer, samordningsnummer, särskilt identifikationsnummer som getts av Centrala studiestödsnämnden, kommunkod, läroanstaltens kod, studieväg, klass, studietid, tid för studieavbrott och närvaro på läroanstalten i fråga om studerande som har fått studiehjälp och som ansökt om stöd enligt 15 kap. 32 § skollagen (2010:800) och namn, adress, personnummer och samordningsnummer för betalningsmottagare av studiehjälpen *samt namn, personnummer eller samordningsnummer, adress, tidigare studiestöd, tillstånd eller annat bevis om rätt att vistas i Sverige med angivande av vilken typ av tillstånd eller annat bevis som har beviljats eller utfärdats och prövning av rätten till svenskt studiestöd för att kommunen ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd.*

Namn, adress, personnummer, samordningsnummer, särskilt identifikationsnummer som getts av Centrala studiestödsnämnden, typ av bevis, giltighetstid för beviset och under vilken tidsperiod

² Senaste lydelse 2011:1472.

den studerande har beviljats studie-
stöd för studier.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2017.

3 Många har behov av utbildning

3.1 Det finns stora utbildningsbehov

Möjligheten till utbildning är avgörande för både enskildas utveckling delaktighet, självbestämmande och arbetsmarknadsutsikter samt för att arbetsmarknaden ska fungera väl.

Många vuxna har kunskap och kompetens som inte motsvarar arbetsmarknadens behov. För dessa måste det finnas möjligheter till omskolning eller vidareutbildning. Utbildning är av avgörande betydelse för att människor ska kunna förbättra sin anställningsbarhet. I dagens samhälle ställs det krav på kompetensutveckling under i princip hela yrkeslivet. Utbildning ska därför vara tillgänglig genom hela livet.

Personer med kort utbildning löper betydligt högre risk för arbetslöshet än personer med högre utbildning. En särskild utmaning är därför att rusta och matcha den stora grupp vuxna arbetslösa som saknar relevant utbildning.

År 2015 var i genomsnitt 296 000 personer i åldern 25–64 år arbetslösa och anmälda hos Arbetsförmedlingen. Av dessa var knappt 100 000 kortutbildade, dvs. de hade inte fullföljt gymnasiet eller en motsvarande utbildning. En stor del av dem som inte har grundläggande eller gymnasial utbildning är utrikes födda. Utrikes födda kvinnor med kort utbildning är en grupp vars utbildningsbehov kan framhållas särskilt. Bland de arbetslösa finns även ett stort antal personer med funktionsnedsättning. Många av de arbetslösa är dessutom yngre än 45 år, dvs. relativt unga. Många arbetslösa har alltså betydande utbildningsbehov för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden och därmed för att de ska kunna bidra till samhällets kompetensförsörjning.

3.2 Ett kunskapslyft för att möta behoven

Under 2015 inledde regeringen ett nytt kunskapslyft. Kunskapslyftet består av olika utbildningssatsningar för vuxna som ska ge människor chans att utbilda sig för att kunna få ett jobb, omskola sig till ett nytt yrke, få behörighet till högre utbildning, vidareutbilda sig för bättre karriärmöjligheter och bilda sig för ökat deltagande i samhällslivet eller för personlig utveckling. Kunskapslyftet ska också bidra till att förkorta tiden för nyanländas etablering i samhället och på arbetsmarknaden. Ett kunskapslyft stärker Sveriges konkurrenskraft och förbättrar samhällets omställningsförmåga. Kunskapslyftet är centralt för regeringens mål att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet 2020.

I en globaliserad värld där arbetsmarknaden ständigt förändras krävs en kraftigt utbyggd vuxenutbildning som ger människor möjlighet till återkommande utbildning. Hittills har det inom kunskapslyftet bl.a. avsatts medel för fler utbildningsplatser inom komvux och yrkesvux, folkhög-

skola, yrkeshögskola och högskola. I samband med detta har det även avsatts medel för studiestöd till de studerande.

Det har även införts ett s.k. utbildningskontrakt för ungdomar (förordning [2015:502] om samverkan för att minska ungdomsarbetslösheten), som syftar till att en arbetslös ungdom ska studera inom kommunal vuxenutbildning eller på folkhögskola med målsättningen att fullfölja en gymnasieutbildning. På studiestödsområdet har detta kompletterats med en rätt för ungdomar att få studiemedel med den högre bidragsnivån om den studerande är arbetslös och omfattas av ett utbildningskontrakt och ska bedriva studier inom ramen för kontraktet. Det har även införts en rätt till studiemedel för ungdomar som kombinerar arbete med en relevant yrkesutbildning, s.k. traineejobb.

Fr.o.m. hösten 2015 har deltagare i jobb- och utvecklingsgarantins tidigare fas tre, dvs. de som deltagit i mer än 450 ersättningsdagar, möjlighet att studera kortare kurser på heltid upp till ett år med bibehållet aktivitetsstöd. Det kan handla om studier inom komvux, högskola, yrkeshögskola och folkhögskola. Inom jobb- och utvecklingsgarantin finns även möjligheten att studera på deltid i sex månader, vid sidan av sitt deltagande i jobb- och utvecklingsgarantin. De som behöver läsa svenska för invandrare (sfi) inom jobb- och utvecklingsgarantin kan numera göra det i upp till tolv månader. Studiemotiverande kurser inom folkhögskolan kan ges under tre månader till arbetslösa inom jobb och utvecklingsgarantin som varken har gymnasieexamen eller grundläggande behörighet till högskoleutbildning. För personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga finns möjlighet till att läsa studiemotiverande kurs under längre tid.

Arbetsförmedlingen har också fr.o.m. 2016 fått möjlighet att erbjuda korta uppdragsutbildningar på eftergymnasial nivå till personer med begränsad erfarenhet av svenskt arbetsliv.

I budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, utgiftsområde 16) angavs att regeringen avsåg att återkomma med förslag om en rätt till studier vid behörighetsgivande kurser inom komvux. Ett sådant förslag har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) och remitterats i promemorian Rätt till behörighetsgivande utbildning inom komvux (Ds 2015:60). I promemorian föreslås bl.a. en utökad rätt att delta i komvux på gymnasial nivå i syfte att uppnå grundläggande och särskild behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå och som vänder sig till nybörjare. Rätten till gymnasial utbildning inom komvux föreslås träda i kraft den 1 januari 2017.

3.3 Studiestödet är inte tillräckligt rekryterande

Sverige har ett i ett internationellt perspektiv generöst studiestöd för vuxna som utbildar sig. Det svenska studiestödet är en del av utbildningspolitiken och ett viktigt mål är att det ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden.

Dagens studiestöd ger de allra flesta ekonomiska möjligheter att studera. Det har därmed under lång tid varit en viktig förklaring till att Sverige är en kunskapsnation i framkant. Trots att det svenska studiestödet är mycket förmånligt finns det personer som har behov av utbildning som av bl.a. ekonomiska skäl ändå inte påbörjar studier. Det finns personer som avstår från studier för att de inte vill, vågar eller kan använda studiemedelssystemet och inte heller har några andra möjligheter att finansiera levnadsomkostnaderna under studietiden. Studiestödet bör därför utvecklas i syfte att öka rekryteringen till utbildning bland personer som har utbildningsbehov men som i dag inte påbörjar studier.

En viktig orsak till att vuxna väljer att inte studera med studiemedel är att de är tveksamt inställda till att ta studielån. Detta gäller i synnerhet lite äldre studerande som har behov av att studera på lägre utbildningsnivåer. Inte sällan kan denna tveksamhet bero på en osäkerhet när det gäller den egna studieförmågan. Tveksamheten att ta studielån kan även hänga samman med en social bakgrund där det inte förekommit studielån. Vidare kan det vara ett hinder att studie- och yrkesvägledning, antagning till utbildning och beslut om de studieekonomiska förutsättningarna inte alltid är tillräckligt integrerade, vilket för den som är tveksamt inställd till studier kan leda till ytterligare osäkerhet.

4 Studiestödet bör bidra till att fler studerar inom kunskapslyftet

Arbetet med kunskapslyftet har hittills varit inriktat på att tillgängliggöra utbildning genom fler utbildningsplatser. I nästa fas av kunskapslyftet bör det säkerställas att det finns tillräckligt goda ekonomiska förutsättningar för vuxna att studera, så att de med behov av utbildning faktiskt också påbörjar studier.

Studiestödet ska vara ett gångbart alternativ både för människor som behöver utbilda sig för att kunna få ett jobb och för dem som har ett arbete men behöver ställa om på arbetsmarknaden. För att uppnå detta bör studiestödet utformas så att det passar personer i olika livssituationer och med olika bakgrund.

Ett viktigt mål för studiestödet är att det ska utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Mot denna bakgrund bör samhällets insatser för att främja lärande hos den vuxna befolkningen riktas mot dem med störst behov av utbildning. Det innebär att personer med kort tidigare utbildning som har stora utbildningsbehov bör prioriteras. Särskilt de som är arbetslösa, och har varit det under viss tid, bör prioriteras eftersom dessa ofta är mer utsatta än dem som har ett arbete. Inriktningen bör därför vara att utveckla studiestödet för att öka rekryteringen till studier bland dessa personer. Genom att arbetslösa påbörjar studier ökar de sin anställningsbarhet och bidrar på sikt till att förbättra samhällets kompetensförsörjning. Även matchningen på arbetsmarknaden kommer att förbättras.

Studiestödet inom kunskapslyftet kan inte stå för sig självt. För att studiestödet ska bli effektivt och fungera rekryterande, måste det vara ett naturligt inslag i den rekryterande och motiverande verksamhet som bedrivs av kommuner, myndigheter och andra organisationer. En vidgad samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen är särskilt viktig för att nå de arbetslösa som har ett utbildningsbehov. Studiestödet måste vara en del av den vägledning, studie- och yrkesvägledning och information som riktas till personer som har behov av utbildning. De ekonomiska förutsättningarna måste vävas samman med övriga förutsättningar för studierna.

Genom ett attraktivt studiestöd som integreras med vägledning och antagning till utbildning ges enskilda i behov av utbildning bättre överblick. De får därmed bättre förutsättningar att tillvarata den möjlighet som utbildning kan erbjuda. På så sätt ges de studerande goda möjligheter att också välja utbildning som faktiskt leder till ett arbete.

5 Ett nytt rekryterande studiestöd

Förslag: Ett nytt rekryterande studiestöd – studiestartsstöd – ska införas i syfte att öka rekryteringen till studier bland personer med stort utbildningsbehov, för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Studiestartsstödet ska vara ett verktyg som kommunerna kan använda för att rekrytera personer till studier inom ramen för sitt ansvar enligt skollagen att verka för att vuxna deltar i utbildning.

Kommunernas rekryteringsarbete med studiestartsstödet ska ske i samverkan med Arbetsförmedlingen.

Regelverket för studiestartsstödet ska så långt det är möjligt ansluta till bestämmelserna för studiemedel.

Skälen för förslagen: Studier bör vara ett möjligt handlingsalternativ för alla som har arbetsmarknadsmässiga behov av att utbilda sig. Det måste därför finnas tillgång till både relevant utbildning och ekonomiska möjligheter för enskilda att studera.

Studiemedlen är i dag inte utformade så att alla arbetslösa som är 25 år eller äldre ser utbildning och studier som ett realistiskt alternativ. Ett nytt rekryteringsinriktat bidrag för studier behövs för att det ska bli lättare att motivera individer som har ett stort utbildningsbehov att studera. Det nya rekryterande studiestödet föreslås benämnas studiestartsstöd.

För att nå framgång bör det nya studiestödet användas i uppsökande och rekryterande verksamhet och i samband med vägledning. Kombinationen av motiverande insatser och ett förmånligt ekonomiskt stöd kommer att öka studiedeltagandet. Utformningen av det tidigare rekryteringsbidraget, som reglerades i lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande, bör vara utgångspunkt för det nya stödet.

Det nya studiestartsstödet blir en mycket viktig del av den kedja av insatser som riktas till personer med stora utbildningsbehov och som t.ex. inbegriper de möjligheter som ges till studier med bibehållet aktivitetsstöd, studier inom ramen för en etableringsplan, samt studier med studiemedel.

Det finns skäl att hålla det nya rekryterande studiestartsstödet skilt från studiemedelssystemet. Ett skäl är att studiemedlen bygger på att det är den enskilde som på eget initiativ ansöker om stödet hos Centrala studiestödsnämnden (CSN). Ett nytt rekryterande studiestartsstöd inom kunskapslyftet bör riktas till dem som inte på egen hand tar ett sådant initiativ och som annars inte hade valt att studera.

Det nya stödet är avsett att fungera som ett redskap som kommunerna kan använda i sin uppsökande verksamhet. Kommunerna är ansvariga för den kommunala vuxenutbildningen och har även i uppdrag att verka för att personer i behov av utbildning deltar i vuxenutbildning. Därför bör konstruktionen vara sådan att stödet används inom ramen för kommunernas uppdrag att verka för att vuxna deltar i utbildning.

Viktiga kriterier för att tillhöra målgruppen för studiestartsstödet är arbetslöshet och kort utbildning. Arbetsförmedlingen har mycket god kännedom om målgruppen, genom sitt uppdrag att verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionsätt genom att effektivt sammanföra arbetsökande med dem som söker arbetskraft, att prioritera dem som befinner sig långt från arbetsmarknaden och att bidra till att stadigvarande och långsiktigt öka sysselsättningen. Kommunernas rekryterande arbete med studiestartsstödet föreslås därför ske i samverkan med Arbetsförmedlingen. På så sätt säkerställs att de med störst behov nås av stödet, vilket påtagligt kan bidra till att de som rekryteras till studier kan öka sin anställningsbarhet och i förlängningen leda till att matchningen på arbetsmarknaden kan förbättras. Vidare säkerställs att insatser vidtas inom ramen för en kedja av insatser som syftar till att öka möjligheterna för målgruppen att börja studera. Arbetsförmedlingen kan t.ex. inom etableringsuppdraget tillsammans med den sökande upprätta en etableringsplan som innehåller individuellt anpassade insatser för att påskynda etableringen på arbetsmarknaden. Dessa insatser kan innebära studier på grundläggande eller gymnasial nivå och sfi med etableringsersättning. När etableringsplantiden löpt ut, kan personen därefter fortsätta studierna med studiestartsstöd, förutsatt bl.a. att han eller hon uppfyller kriterierna för stöd.

Ett nytt rekryterande studiestartsstöd kommer att behöva begränsas på andra sätt än studiemedlen. Studiemedlen är rättighetsstyrda och ges till alla som har rätt till medlen. Av ekonomiska skäl måste medlen för det nya studiestartsstödet vara begränsade.

Alla de nämnda faktorerna gör sammantaget att ett nytt studiestartsstöd bör utformas som ett komplement till studiemedelssystemet. Så långt det är möjligt bör dock grunderna i studiemedelssystemet användas även för det nya stödet.

Med hänsyn dels till att det kommer att föreslås vissa bestämmelser som innebär ett åliggande för kommunerna respektive en utökning av ett befintligt åtagande, dels till att regleringen i så stor utsträckning som möjligt bör överensstämma med studiestödslagets bestämmelser och den tidigare lagen om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande bör bestämmelserna om studiestartsstöd regleras i en särskild lag. Lagstiftningen bör hållas på en relativt övergripande nivå och de detaljerade bestämmelserna bör så långt det är möjligt återfinnas i förordning. En sådan lösning ger en flexibilitet att löpande följa upp och justera stödet i förhållande till föränderliga utbildnings- och arbetsmarknadsbehov.

5.1 Målgrupp för studiestartsstödet

5.1.1 Utbildningsbakgrund och utbildningsbehov

<p>Förslag: De första grundläggande förutsättningar som måste vara uppfyllda för att en person ska tillhöra målgruppen för studiestartsstödet är att personen har kort tidigare utbildning och ett stort</p>

behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden.

Skälen för förslaget: Avsikten med studiestartsstödet är att det ska främja rekryteringen till studier bland personer som är i behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna ta sig in på, eller tillbaka till, arbetsmarknaden. Studiestartsstödet ska, genom att de ekonomiska riskerna minskar, bidra till att dessa vågar ta steget att påbörja studier. Erfarenheter från tidigare satsningar visar bl.a. att en tids studier kan förbättra både studieförmågan och självförtroendet. Möjligheten att under en begränsad tid studera utan någon större ekonomisk risk kan bidra till att många som har en vilja att studera och ett stort utbildningsbehov, går vidare till fortsatta studier där levnadsomkostnaderna finansieras genom det ordinarie studiemedelssystemet.

Studiestartsstöd ska därmed riktas till personer med kort tidigare utbildning. Med kort utbildning bör avses personer som har en tidigare utbildning på högst gymnasial nivå. I första hand innebär detta att personer som inte har en avslutad utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå bör omfattas. I undantagsfall bör dock även personer som visserligen har en avslutad utbildning på gymnasial nivå, men där den tidigare utbildningen med hänsyn till dess ålder och omfattning behöver kompletteras med ytterligare studier på grundläggande eller gymnasial nivå, anses ha kort utbildning.

Vidare bör studiestartsstödet bara lämnas till den som har ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå, för att han eller hon ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden.

Genom den föreslagna definitionen av utbildningsbakgrund och utbildningsbehov kommer det, tillsammans med de övriga villkoren för att tillhöra målgruppen (se 5.1.2–5.1.5), att säkerställas att studiestartsstödet lämnas till personer med betydande utbildningsbehov. Studiestartsstödet kommer därmed att kunna användas som en insats av flera för att få dessa personer att övergå till studier. Exempelvis kan stödet bli en brygga mellan aktiviteter inom ramen för en etableringsplan och studier med studiemedel. Studiestartsstödet kommer även att ge personer med funktionsnedsättning förbättrade möjligheter att studera. Målet med studierna är givetvis att studierna ska öka anställningsbarheten hos målgruppen och att de som rekryteras till studier ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Många kommer exempelvis att kunna studera på utbildningar inom bristyrkesområden, inte minst inom yrkesvux. Användningen av studiestartsstödet och lokala prioriteringar kan definieras och preciseras vidare i de lokala riktlinjer som föreslås tas fram i kommunerna (se vidare avsnitt 5.11.2).

5.1.2 Ålder för rätt till stöd

Förslag: Studiestartsstöd får lämnas från och med det kalenderår den studerande fyller 25 år till och med det kalenderår den studerande fyller 56 år.

Skälen för förslaget: Studiestartsstöd bör kunna lämnas från och med det kalenderår som den studerande fyller 25 år. Personer som är mellan 20 och 24 år och saknar en gymnasieexamen eller motsvarande kunskaper och inte har rätt till en etableringsplan kan studera inom kommunal vuxenutbildning eller folkhögskola inom ramen för ett utbildningskontrakt. Dessa studier kan kombineras med arbete, praktik eller annan insats inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Om studierna omfattar minst halvtid, kan personen söka studiemedel från CSN. Många personer med kort utbildning i åldern 20–24 år har i dag rätt till studiemedel med den högre bidragsnivån. Detta gäller bl.a. dem som studerar inom ramen för ett utbildningskontrakt. Det ordinarie studiemedelssystemet måste mot den bakgrunden ur ekonomisk synvinkel anses tillräckligt motiverande för personer som är yngre än 25 år. Det är dessutom viktigt att gymnasiestuderande inte uppmuntras att skjuta upp sin gymnasieutbildning i hopp om att få en mer förmånlig ersättning. Bedömningen är att uppsökande verksamhet, motiverande insatser och information är de viktigaste insatserna för att förmå ungdomar att återgå till studier. Studerande yngre än 25 år bör i stället hänvisas till det ordinarie studiemedelssystemet.

Vid fastställandet av en övre åldersgräns för studiestartsstödet måste hänsyn tas till att behoven av livslångt lärande ökar till följd av en ökad förändringstakt i samhället och ett längre arbetsliv. De ekonomiska förutsättningarna att studera kan spela stor roll för möjligheten för dem som är äldre än 24 år att utbilda sig. Pensionsåldersutredningen menade i sitt betänkande Åtgärder för ett längre arbetsliv (SOU 2013:25) att åldersgränsen inom studiemedelssystemet kan påverka drivkrafterna att vidareutbilda sig och byta karriär. Utredningen bedömde att detta framför allt gäller för individer som har begränsad möjlighet till vidareutbildning via arbetsgivare eller för dem som saknar arbete.

Den övre åldersgränsen är en avvägning mellan behovet av att tillgodose möjligheterna till ett livslångt lärande och den individuella och samhällseliga kostnaden för utbildning i förhållande till den återstående tiden i yrkeslivet. Det måste även beaktas att studiestartsstödet är tänkt att kunna rekrytera till studier som efter avslutad tid med studiestartsstöd sedan också ska kunna fullföljas med studiemedel. Om den övre åldersgränsen för studiestartsstöd är högre än åldersgränsen för studiemedel saknas möjligheter att fullfölja studierna med studiemedel.

En sammantagen bedömning ger vid handen att studiestartsstöd bör lämnas t.o.m. det kalenderår den studerande fyller 56 år. Denna åldersgräns överensstämmer med rätten till studiemedel och de flesta som studerar med studiestartsstöd kan, vid behov, övergå till att studera med studiemedel. Vid 56 års ålder återstår minst tio år av yrkeslivet, vilket motiverar att ett förmånligt och rekryterande studiestöd utgår även till personer i lite högre ålder.

5.1.3 Arbetsmarknadssituation

<p>Förslag: Studiestartsstöd får lämnas till den som har varit arbetslös och anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen under minst sex månader före CSN:s prövning av ansökan om studiestartsstöd.</p>

Skälen för förslaget: För att studiestartsstöd ska kunna lämnas föreslås att den sökande också ska ha varit arbetslös och anmäld som arbetsökande hos Arbetsförmedlingen under en period om minst sex månader. På så sätt säkerställs att studiestartsstödet, om övriga förutsättningar också är uppfyllda, riktas till en målgrupp som står långt ifrån arbetsmarknaden. Arbetslöshetsperioden bör räknas från tidpunkten då CSN genomför sin prövning och sex månader bakåt (se även avsnitt 5.11.4).

5.1.4 Krav på nyrekrytering

Förslag: Studiestartsstöd får inte lämnas till den som har haft studiemedel under de tre år som föregår studiernas början.

Skälen för förslaget: Det rekryterande studiestartsstödet bör finnas tillgängligt för personer som hade avstått från utbildning om stödet inte hade funnits. Personer som kan tänka sig att studera med studiemedel bör således inte ha rätt till studiestartsstöd. Ett sätt att undvika att så blir fallet är att införa en tidsgräns som innebär att den som under en viss tidsperiod har studerat med studiemedel, inte bör ha rätt till studiestartsstöd.

Den som studerat med studiemedel för mer än tre år sedan kan ofta ha gjort det i en annan livssituation. Studier med studiestöd för mer än tre år sedan bör därför inte hindra att studiestartsstöd beviljas. Den som har studerat med studiemedel under de senaste tre åren kan däremot anses ha visat ett aktuellt intresse för bedriva studier med de befintliga ekonomiska möjligheter som studiemedelssystemet erbjuder. Studiestartsstöd bör därmed inte lämnas till den som har haft studiemedel under de tre år som föregått studiernas början.

5.1.5 Studiestartsstöd och medborgarskap

Förslag: Studiestartsstöd får lämnas till studerande som är svenska medborgare. Även utländska medborgare kan få studiestartsstöd. Bestämmelserna om vem som kan jämföras med en svensk medborgare och om andra utländska medborgares rätt till studiestartsstöd ska i huvudsak överensstämma med bestämmelserna i studiestöds-lagen.

Skälen för förslaget: Ett syfte med studiestartsstödet är att det ska underlätta vägen in på den svenska arbetsmarknaden. Stödet bör därför lämnas till personer med varaktig anknytning till Sverige. Det innebär att studiestartsstöd, utöver att ges till svenska medborgare, även under vissa förutsättningar bör kunna lämnas till personer som inte är svenska medborgare om de är bosatta i Sverige. Det gäller utländska medborgare som har permanent uppehållstillstånd i Sverige och som har bosatt sig i landet i huvudsakligen annat syfte än att genomgå utbildning. Bestämmelserna bör överensstämma med reglerna för studiemedel.

En utländsk medborgare kan t.ex. ha rätt till studiestöd om Migrationsverket har bedömt att personen är flykting eller skyddsbehövande eller har fått uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter. Detta innebär därmed att bl.a. den som bedömts ha skyddsbehov normalt bör ha rätt till studiestartsstöd. Personer som deltagit i etableringsuppdraget kommer därmed i nästan samtliga fall att vara berättigade till studiestartsstöd, om de i övrigt bedöms uppfylla villkoren för stödet.

Därutöver föreslås bestämmelserna i huvudsak motsvara vad som gäller för studiemedel, vilket bl.a. gäller rätten till studiestöd till sådana utländska medborgare som enligt EU-rätten ska jämföras med svenska medborgare. En skillnad finns dock när det gäller vem som ska jämföras med en svensk medborgare i fråga om rätten till studiestartsstöd jämfört med reglerna i studiestödslagen. Sådana utländska medborgare som på grund av anställning eller etablering som egenföretagare här i landet kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från bl.a. EU-rätten (jfr 1 kap. 4 § studiestödslagen) bör inte ingå i det regelverk som anger vem som ska jämföras med en svensk medborgare när det gäller studiestartsstöd. Detta hör samman med att målgruppen för studiestartsstödet endast omfattar de som är arbetslösa. En utländsk medborgare som har en anställning eller etablering som egenföretagare här bör därför inte kunna komma i fråga för stödet. Däremot kan deras familjemedlemmar omfattas av målgruppen, varför detta bör tydliggöras i den föreslagna lagen.

I propositionen Tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige (prop. 2015/16:174) föreslås en tidsbegränsad lag som innehåller bestämmelser som begränsar möjligheten till uppehållstillstånd i vissa fall. Lagen föreslås träda i kraft den 20 juli 2016. Förslagen bereddes i promemorian Begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige (utkast till lagrådsremiss) (Ju2016/01307/L7). Enligt CSN:s remissvar över promemorian (CSN:s dnr 2016-110-2377) kommer denna nya lagstiftning att leda till att färre utländska medborgare än idag kommer att kunna beviljas studiestöd. Flyktingar, alternativt skyddsbehövande och deras anhöriga som beviljas tidsbegränsade uppehållstillstånd kommer enligt CSN att ha rätt till studiestöd under den tid tillståndet gäller. Den som är övrigt skyddsbehövande och som inte kommer beviljas uppehållstillstånd under den tid den tidsbegränsade lagen gäller kommer dock enligt myndigheten inte heller att ha rätt till studiestöd. Samma bedömning gör CSN när det gäller en utlänning vars situation innebär att den finns synnerligen eller särskilt ömmande skäl för att han eller hon bör tillåtas stanna i Sverige men som inte kommer beviljas uppehållstillstånd under den tid den tidsbegränsade lagen gäller. Om riksdagen beslutar i enlighet med förslaget till ny lagstiftning om uppehållstillstånd, görs bedömningen att utländska medborgares rätt till studiestartsstöd kommer att påverkas på samma sätt som när det gäller rätten till andra studiestöd.

Vidare föreslås att det förs in en upplysningsbestämmelse i den nya lagen om studiestartsstöd om att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter i anslutning till bestämmelserna om vem som kan jämföras med en svensk medborgare och andra utländska medborgares rätt till studiestartsstöd.

5.2 Utbildningar som ger rätt till studiestartsstöd

Förslag: Studiestartsstöd ska kunna lämnas till studerande vid de utbildningar som finns i avdelning A1, bilagan till studiestödsförordningen, dock inte för utbildning enligt förordningen (2015:504) om statsbidrag för utbildning som kombineras med traineejobb.

Skälen för förslaget: Studiestartsstödet bör lämnas till studerande som tillhör målgruppen och som ska studera vid en skola och utbildning som anges i avdelning A1 i bilagan till studiestödsförordningen. Det innebär att stödet framför allt kommer att lämnas för studier på grundläggande eller gymnasial nivå inom komvux eller på folkhögskola. Detta innebär att även yrkesvux omfattas. Utbildningar enligt förordningen (2015:504) om statsbidrag för utbildning som kombineras med traineejobb ska dock undantas och inte ge rätt till studiestartsstöd. Traineejobb är en form av subventionerad anställning för arbetslösa, där anställningen ska kombineras med en yrkesutbildning inom området för anställningen. Den anställde får lön och arbetsgivaren får en subvention med upp till 85 procent av lönekostnaden. Mot denna bakgrund skulle det bli allt för förmånligt att även lämna studiestartsstöd för den utbildning som bedrivs.

Bedömningen är att det inte finns skäl att ge studiestartsstöd vid studier på t.ex. eftergymnasial nivå. Mot bakgrund av tidigare studieerfarenheter och vanligtvis goda utsikter på arbetsmarknaden har personer som behöver studera på eftergymnasial nivå oftast inte lika stort motstånd mot att studera och mot att ta studielån som studerande på lägre nivåer. Att lämna studiestartsstöd för studier på högre utbildningsnivåer hade inte heller stått i överensstämmelse med den övergripande inriktningen att stödet ska ges till personer med kort tidigare utbildning.

5.3 Studiestartsstödet storlek

Förslag: Studiestartsstöd ska vid heltidsstudier kunna lämnas som ett skattefritt bidrag på 2 104 kronor per vecka, vilket motsvarar 9 117 kronor per studiemånad (2016). Bidrag vid heltidsstudier lämnas därmed med 4,75 procent av prisbasbeloppet per vecka.

Studerande med barn ska, utöver det ordinarie bidraget, få tilläggsbidrag. Tilläggsbidragets storlek och regelverk ska motsvara vad som gäller inom studiemedlen. Det innebär bl.a. att tilläggsbidrag vid heltidsstudier lämnas med 0,33 procent av prisbasbeloppet för det första barnet, 0,21 procent för det andra barnet och 0,11 procent av prisbasbeloppet per barn fr.o.m. det tredje barnet. Under 2016 motsvarar detta 146, 239 respektive 287 kronor per vecka för den som har ett, två eller tre barn. Per månad motsvarar det 632, 1 035 respektive 1 243 kronor.

Med prisbasbelopp ska avses det prisbasbelopp som fastställs enligt socialförsäkringsbalken.

Vid studier på deltid ska beloppen svara mot studiernas andel av heltid.

Skälen för förslaget: Det nya studiestartsstödet ska i första hand bidra till att underlätta rekryteringen av personer med kort tidigare utbildning som behöver inleda sina studier på grundläggande eller gymnasial nivå. De som blir aktuella för stödet kommer att vara personer som många gånger känner en oro för att ta lån. Denna oro kan dels bero på att individerna har en social bakgrund som innebär att det inte faller sig naturligt att skuldsätta sig för studier, dels bero på en osäkerhet på sin studieförmåga och på de egna utsikterna på arbetsmarknaden.

I betänkandet Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå – en översyn för ökad individanpassning och effektivitet (SOU 2013:20) visades att tveksamheten att ta lån i många fall kan anses välgrundad eftersom oproportionellt många låntagare som tagit studielån för studier på framför allt grundläggande nivå, får återbetalningsproblem. Nästan hälften av låntagarna får problem med att betala tillbaka sina lån och dessa betalningsbekymmer består dessutom ofta under lång tid. Den främsta orsaken till problemen tycks vara att låntagarna har låga inkomster.

För att studier ska bli ett mer gångbart alternativ för målgruppen föreslås därför att det nya studiestartsstödet ska bestå av ett bidrag, utan inslag av lån.

Nivån på studiestartsstödet föreslås vid heltidsstudier bli 2 104 kronor per vecka, vilket motsvarar 8 416 kronor under fyra veckor eller 9 117 kronor i månaden (2016). Denna nivå på studiestartsstödet ligger klart över den genomsnittliga ersättning målgruppen för studiestartsstödet har i form av aktivitetsstöd. Det innebär att studiestartsstödet bör få en rekryterande effekt. Nivån på studiestartsstödet blir också väsentligt högre än den högre bidragsnivån inom studiemedelssystemet (7 102 kronor per månad under 2016).

Den föreslagna nivån innebär att studiestartsstöd bör lämnas med 4,75 procent av prisbasbeloppet per vecka. För studier på deltid bör beloppet svara mot studiernas andel av heltid. Det föreslås vidare att det anges i den nya lagen att med prisbasbelopp avses det prisbasbelopp som fastställs enligt 2 kap. 7 § socialförsäkringsbalken.

Det nya stödet är en form av studiestöd och bör därför behandlas på samma sätt som studiestöd enligt studiestödslagen i skattehänseende. Därför föreslås en följdändring i 11 kap. 34 § inkomstskattelagen (1999:1229) som innebär att studiestartsstöd som betalas ut av CSN inte ska tas upp i inkomstslaget tjänst.

Studerande med barn har många gånger lyfts fram som en studerande-grupp som har en kärv ekonomi. Den ekonomiska situationen under studietiden kan leda till att studerande med barn avstår från att studera. Av dessa skäl är det särskilt viktigt att underlätta för föräldrar att välja studier, vilket kan göras genom att i någon mån kompensera för de extra kostnader det medför att ha barn. Ett tilläggsbidrag till studerande med barn bör därför lämnas till studerande med studiestartsstöd på samma sätt som inom studiemedelssystemet. Detta innebär att tilläggsbidrag vid heltidsstudier bör lämnas med 0,33 procent av prisbasbeloppet för det

första barnet, 0,21 procent för det andra barnet och 0,11 procent av prisbasbeloppet per barn fr.o.m. det tredje barnet. Under 2016 motsvarar detta 146, 239 respektive 287 kronor per vecka för den som har ett, två eller tre barn. Per månad motsvarar det 632, 1 035 respektive 1 243 kronor. För den som studerar på deltid bör beloppen anpassas till omfattningen på studierna.

På motsvarande sätt som gäller i fråga om studiemedel bör, om båda föräldrarna studerar med studiestartsstöd, tilläggsbidrag bara utgå till en av dem. Vidare bör därför den som först får ett beslut om studiemedel beviljas tilläggsbidraget. Om föräldrarna bor på olika adresser bör tilläggsbidraget lämnas till den som barnet är folkbokfört hos, om inte vårdnadshavarna kommer överens om att bidraget ska lämnas till den vårdnadshavare som barnet inte är folkbokfört hos.

Belopp bör, i enlighet med vad som gäller för studiemedel, avrundas nedåt till närmast lägre krontal.

Det nya studiestartsstödet bör inte vara pensionsgrundande. En grundläggande princip för pensionssystemet är att det finns en tydlig koppling mellan förvärvsarbete och pension. Utbildning förväntas ge bättre möjligheter på arbetsmarknaden efter att utbildningen har slutförts och högre inkomster. Det är dessa inkomster som bör ge pensionsrätt, inte utbildningen som sådan. Den utbildning som kommer att bedrivas med studiestartsstöd är inte heller att jämställa med förvärvsarbete. Studierna med studiestartsstöd är kortvariga och avsedda att ge personer möjlighet att pröva studier på lägre utbildningsnivå utan någon större ekonomisk risk, för att sedan antingen kunna söka sig till arbetsmarknaden eller vidare till andra studier som då kan bedrivas med studiemedel. Nivån på studiestartsstödet är också förmånlig.

Mot bakgrund av studiernas karaktär, och mot bakgrund av den förmånliga nivån på studiestartsstödet, bör stödet inte vara pensionsgrundande.

5.4 Studiernas omfattning

Förslag: Studiestartsstöd ska lämnas för heltidsstudier och deltidstudier som omfattar minst 50 eller 75 procent av heltid.
--

Skälen för förslaget: Utbildning som riktar sig till vuxna ska vara flexibel. Det är viktigt att utbildningen anpassas till individernas behov och förutsättningar. Detsamma gäller studiestartsstödet, vilket måste kunna vara följsamt mot utbildningarnas upplägg. Studerande ska inte heller tvingas att studera på heltid för att ha rätt till studiestartsstöd. Det hade bl.a. riskerat att leda till att personer registrerar sig på fler kurser än nödvändigt och då tar upp studieplatser som istället kan gå till andra. Studiestartsstöd bör därför kunna ges för såväl heltids- som för deltidstudier. Två deltidsnivåer bedöms ge tillräckligt utrymme för flexibilitet. Erfarenheter från det tidigare rekryteringsbidraget har visat på låg efterfrågan på studiestöd för studier som bedrivs med lägre takt än halvtid.

5.5 Längsta tid med studiestartsstöd

Förslag: Studiestartsstöd ska kunna lämnas i högst 50 veckor.

Skälen för förslaget: Studiestartsstödet syfte är att bidra till att rekrytera personer som annars inte hade valt att studera. Stödet ska ge möjlighet att studera kortare kurser och ge individer möjlighet att påbörja studier utan någon större ekonomisk risk. Under studierna med studiestartsstöd får den studerande möjlighet att känna sig för, vilket många gånger kommer att leda både till ett ökat intresse för studier och till ett förbättrat självförtroende. Efter en begränsad tid med det förmånliga studiestartsstödet bör studerande antingen kunna söka sig ut i arbetslivet eller övergå till studier med ersättning inom ramen för det ordinarie studiemedelssystemet. Många av dem som fortsätter att studera kommer att vara berättigade till den högre bidragsnivån inom studiemedlen, vilket kan underlätta övergången.

Studiestartsstödet bör begränsas till studier under högst 50 veckor. Det motsvarar studier under lite längre tid än ett normallångt läsår. Detta bör vara en väl avvägd tidsram, som både ger möjlighet att läsa in kortare utbildningar och att inleda studier som sedan kan fullföljas med studiemedel. Även den som studerar på deltid bör anses rekryterad till studier efter 50 veckor. Tidsgränsen bör därför gälla oavsett studiernas omfattning.

Den som får studiestartsstöd kan under vissa förutsättningar behålla detta om han eller hon blir sjuk eller vårdar barn eller anhörig (se avsnitt 5.9.5). Mot bakgrund av att det rör sig om ett förmånligt stöd bör även veckor då en studerande uppbär studiestartsstöd under sjukdom medräknas vid prövningen av hur länge stödet kan beviljas. På så sätt finns det heller ingen risk för att stödet i enskilda kommuner under längre tidsperioder låses upp av studerande som blir sjukskrivna.

De antal veckor den studerande har haft med studiestartsstöd bör inte påverka den maximala tid som studiemedel kan lämnas för. Det innebär att den som beviljas studiestartsstöd har möjlighet att fullfölja studierna med studiemedel i enlighet med det maximala veckoantalet för studiemedel på respektive nivå. Detta ger goda möjligheter även för studerande med mycket kort tidigare utbildning och mycket bristfälliga förkunskaper att kunna fullfölja sina studier med bibehållet statligt studiestöd.

5.6 Prövning av studieresultat

Förslag: Någon prövning av tidigare studieresultat ska inte göras för den som för första gången ansöker om studiestartsstöd. En prövning av studieresultat ska dock göras för den som antingen återkommer med en ansökan om studiestartsstöd för en ny studieperiod eller övergår från studier med studiestartsstöd till studier med studiemedel. Studierna ska då ha bedrivits i normal takt. Undantag får dock göras om det är fråga om studieresultat från perioder med studiestartsstöd

som är äldre än tio år eller om det finns särskilda skäl. CSN får meddela närmare föreskrifter om vad som är studier i normal takt.

Skälen för förslaget: Studiestartsstödet avser att rekrytera personer till studier som annars inte hade sett studier och utbildning som ett närliggande handlingsalternativ. Det handlar alltså om personer med kort tidigare utbildning som inte har studerat på länge. Många kan ha negativa erfarenheter av tidigare studier och en del kan ha studiemisslyckanden bakom sig. Dessa personer bör genom studiestartsstödet ges en ny chans till utbildning. Det är därför inte lämpligt att göra någon prövning av tidigare studieresultat vid starten av studierna med studiestartsstöd. Att initialt avstå från studieresultatprövning ger studerande med negativa erfarenheter från tidigare studier och med dåligt självförtroende, tid att finna en fungerande studieteknik m.m.

Det är dock viktigt att det ställs rimliga krav på de studerande. Därför bör studieresultaten prövas för den som ansöker om studiestartsstöd för en ny studieperiod eller övergår från studiestartsstöd till studier med studiemedel. Detta kommer ibland att ske efter ett halvår, men oftast efter ett års studier. Under denna tid bör det ha varit möjligt för den studerande att komma in i studierna och att redovisa studieresultat. I dessa fall bör det, precis som inom studiemedelssystemet, ställas krav på att den studerande har bedrivit studierna i normal takt. Studerande som vid en ny ansökan eller vid bytet av studiestöd befinner sig mitt i en eller flera kurser ska givetvis inte hindras av att det eventuellt inte är möjligt att redovisa studieresultat för dessa. CSN bör, på samma sätt som inom studiemedelssystemet, få meddela närmare föreskrifter om vad som är studier i normal takt.

Undantag bör, även det på samma sätt som inom studiemedlen, göras om det är fråga om äldre studieresultat, med vilket bör avses resultat från perioder med studiestartsstöd som har avslutats för mer än tio år sedan, eller om det finns särskilda skäl.

5.7 Prövning av studerandes inkomst

Förslag: Studiestartsstöd får lämnas med fullt belopp bara om den studerandes inkomst under ett kalenderhalvår inte är högre än ett visst belopp (fribeloppet).

Vid studier om 20 veckor under ett kalenderhalvår ska fribeloppet svara mot 160 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid (70 880 kronor under 2016), 200 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid (88 600 kronor), och 240 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid (106 320 kronor).

För den som studerar med studiestartsstöd under längre eller kortare tid ska fribeloppets andel av prisbasbeloppet ökas eller minskas för varje vecka som studietiden är kortare eller längre än 20 veckor. Fribeloppet ökar eller minskar med 8 procentenheter vid studier på heltid, 6 procentenheter vid studier på minst 75 procent men mindre

än 100 procent av heltid, och 4 procentenheter vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

Om den studerandes inkomst är högre än fribeloppet ska det belopp som får lämnas minskas med 52 procent av den överskjutande inkomsten.

Som den studerandes inkomst räknas den studerandes överskott i inkomstslagen tjänst, näringsverksamhet och kapital.

Skälen för förslaget: Studiestartsstöd har till syfte att rekrytera studerande till studier. Stödet är avsett att kunna täcka studerandes levnadsomkostnader under studietiden. Inriktningen bör vara att stödet ska behövsprövas och att det enbart bör lämnas till dem som är i behov av stödet för att kunna studera. Rätten till studiestartsstöd bör därför prövas i förhållande till den studerandes inkomst.

Konstruktionen av inkomstprövningen bör utformas på samma sätt som inom studiemedelssystemet. Det innebär att inkomsten prövas halvårsvis med utgångspunkt i hur många veckor med studiestartsstöd som har beviljats, ju fler veckor, desto lägre fribelopp. På så sätt anpassas fribeloppsnivån till den studerandes möjligheter att arbeta vid sidan av studierna. Även inkomstbegreppet bör vara detsamma som gäller för studiemedel, nämligen den studerandes överskott i inkomstslagen tjänst, näringsverksamhet och kapital.

Studiestartsstödet är ett förmånligt studiestöd. Till skillnad från studiemedlen består det enbart av bidrag och innehåller inte någon lånedel. Av detta skäl är det motiverat att ha ett lägre fribelopp inom studiestartsstödet än inom studiemedelssystemet. Målgruppen för stödet är dessutom personer som är arbetslösa och som, åtminstone när de påbörjar studierna, inte har något arbete.

Fribelopsgränsen för den som studerar på heltid i 40 veckor med studiestartsstöd blir med förslaget 141 760 kronor på årsbasis. Även med den föreslagna fribelopsgränsen har studerande med studiestartsstöd därmed möjlighet att arbeta vid sidan av sina studier och under eventuella lov. Det är rimligt att ge en sådan möjlighet eftersom arbetet tillsammans med studierna kan innebära ökade möjligheter för personerna att etablera sig på arbetsmarknaden. Även de som har slutfört sina studier och övergår till ett arbete kommer med den föreslagna fribeloppsnivån i de allra flesta fall att kunna göra det utan att bli återbetalningsskyldiga. Som exempel kan nämnas att den genomsnittliga timlönen för arbetare inom hotell- och restaurangsektorn var 134 kronor under 2015. För den som arbetar fyra timmar om dagen motsvarar en timlön på 134 kronor ca 11 800 kronor per månad. Det svarar mot ca 141 600 kronor per år, räknat på årets samtliga tolv månader, vilket alltså är något lägre än det föreslagna fribeloppet.

För den som har en inkomst som överstiger fribelopsgränsen bör studiestartsstödet minskas. Det belopp som lämnas bör minskas med 52 procent av den i förhållande till fribeloppet överskjutande inkomsten.

5.8 Utbetalning av studiestartsstöd

Förslag: Studiestartsstöd ska betalas ut av CSN. Utbetalning ska göras månadsvis i förskott.

Rätten till studiestartsstöd är förverkad om den studerande inte inom en månad från utbildningens början har styrkt att han eller hon bedriver studier. Styrks detta senare får studiestartsstöd betalas ut om det finns särskilda skäl. Rätten till studiestartsstöd är också förverkad om en person avlider innan stödet har hunnit betalas ut.

CSN får meddela närmare föreskrifter om utbetalning av studiestartsstöd.

Skälen för förslaget: Studiestartsstöd ska göra det möjligt att hantera levnadsomkostnader under studietiden. Det är därför nödvändigt att stödet betalas ut i förskott. För att den allra första utbetalningen ska kunna göras måste det dock först vara styrkt att den studerande bedriver de studier för vilka stödet har beviljats. Bestämmelser och rutiner för utbetalning bör motsvara vad som gäller inom studiemedelssystemet, vilket bl.a. innebär månadsvis utbetalning.

För att resurserna ska kunna användas effektivt är det nödvändigt att den som beviljas studiestartsstöd styrker att studier bedrivs och får stödet utbetalt ganska omgående när studierna påbörjas. I annat fall, om en studerande är beviljad stöd men inte hämtar ut det, blir det svårt för kommunen att veta vilka resurser som återstår att fördela till andra. Kommunen måste ha kännedom om vilka resurser som används och vilka som inte kommer att användas. Särskilt i små kommuner skulle annars en stor del av resurserna kunna blockeras av personer som är beviljade stöd men inte påbörjar studierna. Det föreslås därför att en studerande måste kunna styrka att studier bedrivs inom en månad från utbildningens början. Om så inte sker, bör rätten till studiestartsstöd vara förverkad. CSN bör då ha möjlighet att ändra beslutet och de resurser som avsatts för individen bör kunna användas till andra som kan rekryteras till studier. Undantag bör dock göras om det finns särskilda skäl. Ett sådant skäl kan vara att beslutet om studiestartsstöd fattas först efter att studierna har påbörjats. Då bör den studerande ges rimlig tid från det att han eller hon tog del av beslutet att styrka studierna.

I likhet med vad som gäller inom studiemedlen bör inte heller studiestartsstöd betalas ut om en person avlider.

CSN bör få meddela närmare föreskrifter om utbetalning av studiestartsstöd, vilket t.ex. kan innefatta regler av administrativ karaktär kring den exakta periodiseringen av utbetalningarna.

5.9 Bestämmelser som bör överensstämma med bestämmelser som gäller för studiemedel

Förslag: Bestämmelserna för studiestartsstödet ska i så stor utsträckning som möjligt överensstämma med reglerna för studiemedel. Bestämmelser som ska överensstämma med studiestödslagens bestäm-

melser är bestämmelser om studieaktivitet, studiernas omfattning, samordning med andra ersättningar, obetalda avgifter och återkrav, stöd under sjukdom, vid tillfällig vård av barn, vid vård av närstående och i samband med att ett barn under 18 år har avlidit samt bestämmelser om återkrav.

En person som har en studieskuld ska på samma sätt som gäller vid studier med studiemedel ha rätt till nedsättning av årsbelopp under den tid han eller hon tar emot studiestartsstöd.

Även i annan lagstiftning bör studiestartsstödet behandlas på samma sätt som studiemedel, och andra föreskrifter som utfärdas av regeringen eller den myndighet som regeringen utser, bör ansluta till reglerna för studiemedel.

Skälen för förslagen: Det finns flera skäl att ett nytt studiestartsstöd bör följa samma grundläggande principer som gäller för studiemedlen. Ett viktigt skäl är att detta underlättar för studerande att övergå från studier med studiestartsstöd till studier med studiemedel. Det vore mycket olyckligt om en person som studerar med studiestartsstöd och önskar fortsätta studierna med studiemedel, inte har den möjligheten. Med samma grundförutsättningar blir det även enklare för den studerande att ”känna igen sig” i studiemedellssystemet vad gäller belopp, utbetalningar m.m. Att använda studiemedlens grunder underlättar även administrationen av de båda stöden.

De bestämmelser som bör överensstämma är bestämmelser om krav på aktiva studier, studiernas omfattning, inkomstprövning, samordning av studiestartsstöd med andra förmåner och bestämmelser om studiestartsstöd under sjukdom. Studerande med studiestartsstöd bör även kunna få nedsättning av återbetalningen av studielån. Även andra föreskrifter som utfärdas av regeringen eller den myndighet som regeringen utser, bör ansluta till reglerna för studiemedel.

På motsvarande sätt som studiestartsstödet ska ansluta till studiestödslagstiftningen i övrigt bör studiestartsstödet även i annan lagstiftning normalt behandlas på samma sätt som studiemedel.

5.9.1 Krav på aktiva studier

Det är viktigt att studerande som får studiestartsstöd bedriver aktiva studier. Studieaktivitetskontrollen bör därför anordnas på samma sätt som för studiemedel. Det innebär att aktivitetskontrollen bygger både på den studerandes egen uppgiftsskyldighet och på rapportering från skolorna till CSN. Om en studerande är beviljad studiestartsstöd för mer än en studieperiod sker dessutom alltid ett nytt aktivt intygande från både den studerande och skolan innan utbetalning sker vid den andra studieperiodens början. Det bör ankomma på CSN att utfärda närmare bestämmelser om studieaktivitet och kontroll av studieaktivitet.

5.9.2 Beräkning av studiernas omfattning

Studiestartsstöd bör beräknas och betalas ut per vecka, dvs. på samma sätt som inom studiemedelssystemet. Detta underlättar en studerandes övergång från studiestartsstöd till studiemedel. Även den kortaste tiden som studiestartsstöd kan beviljas bör ansluta till bestämmelserna för studiemedel. Detta innebär att studierna bör pågå under en sammanhängande tid om minst tre veckor för att stöd ska kunna beviljas.

5.9.3 Obetalda årsbelopp eller återkrav för mer än ett kalenderhalvår

De flesta som kommer att rekryteras till studier med hjälp av studiestartsstödet kommer att vara personer som inte tidigare studerat med studiestöd. En del kan dock ha studerat med studiestöd för länge sedan (senast tre år före studiestarten med studiestartsstöd). De kan då ha obetalda årsbelopp eller återkrav. Mot bakgrund av att det finns generösa trygghetsregler för låntagare och en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden, finns det normalt inte skäl att bevilja studiestöd till personer som inte tidigare har skött sina åtaganden kring lån och återkrav. Den som har sådana obetalda årsbelopp eller återkrav för mer än ett kalenderhalvår bör därför inte beviljas studiestartsstöd. Det bör dock, likt vad som gäller för studiemedel, kunna göras undantag om det finns synnerliga skäl.

5.9.4 Samordning med andra förmåner

Många av dem som kommer att rekryteras till studier med hjälp av studiestartsstödet kan förväntas ha andra samhälleliga förmåner, t.ex. arbetsmarknadsrelaterade ersättningar, ersättningar från socialförsäkringen eller försörjningsstöd. En del av dessa kan under vissa omständigheter lämnas till studerande. Det är dock viktigt att de som studerar med studiestartsstöd inte överkompenseras genom att de får mer än en ersättning som är avsedd för att täcka kostnader för uppehälle. Det bör därför, på samma sätt som inom studiemedelssystemet, ske en samordning av olika förmåner. Studiestartsstöd föreslås därför inte kunna lämnas samtidigt som bl.a. aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, sjukersättning, aktivitetsersättning, rehabiliteringsersättning, statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten respektive Samesamfundet, etableringsersättning, utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning eller studiestöd från annat land. Studiestartsstöd bör inte heller lämnas för den tid då den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer. Om en person som har studiestartsstöd därefter beviljas studiemedel enligt studiestödslagen bör studiestartsstöd inte heller få lämnas eller tas emot för samma tid för vilket det lämnas studiemedel. Samordningen med andra förmåner föreslås dels regleras genom en bestämmelse i lagen om studiestartsstöd, dels genom en ändring av 3 kap. 25 § studiestödslagen (1999:1395).

Att förmåner inte kan lämnas samtidigt innebär att en studerande inte kan ha ersättning från två olika håll för samma aktivitet. Det kommer däremot, på samma sätt som gäller för studiemedel, att vara möjligt att parallellt uppbära olika ersättningar om det rör sig om skilda aktiviteter som under samma kalendertid berättigar till respektive ersättning. Den sammanlagda ersättningen kan dock givetvis aldrig överstiga heltid.

Även i några andra fall bör studiestartsstödet samordnas med andra förmåner på samma sätt som sker för studerande med studiemedel. Detta innebär följande.

- Rehabiliteringspenning bör minskas för den som får studiestartsstöd under samma tid.
- Sjukpenning i särskilda fall bör inte lämnas när en person bedriver studier med studiestartsstöd.
- Studerande som får studiestartsstöd bör jämföras med studerande som får andra studiestöd vid prövningen av rätten till handikappersättning.
- Studiestartsstödet, utom vad gäller tilläggsbidrag, bör räknas med i inkomstunderlaget vid beräkning av betalningsbelopp för underhållsstöd samt för bostadsbidrag.

I denna promemoria lämnas därför förslag till sådana följdändringar i socialförsäkringsbalken.

5.9.5 Sjukdom och vård av barn, m.m.

Studerande med studiestartsstöd bör på samma sätt som studerande med studiemedel ha möjligheter att behålla stödet om de blir sjuka, vårdar barn eller en anhörig. Även bestämmelserna om ledighet i samband med att ett barn yngre än 18 år har avlidit bör vara desamma som inom studiemedelssystemet.

När det gäller bestämmelser om sjukpenninggrundande inkomst bör samma ordning gälla för studier med studiestartsstöd som vid studier med studiemedel. Detta innebär att en sjukpenninggrundande inkomst föreslås vara skyddad under tiden en person bedriver studier med studiestartsstöd.

Vidare föreslås bestämmelser om vad som ska gälla för smittbärare och vid arbetskonflikt, ansluta till bestämmelserna för studiemedel.

5.9.6 Återkrav av studiestartsstöd

Förslaget att studiestartsstödet ska betalas ut i förskott för att möjliggöra studier innebär att stöd betalas ut med utgångspunkt i förväntade förhållanden. I ett sådant system är det särskilt viktigt att stödet kan återkrävas om planeringen inte fullföljs, t.ex. om studierna avbryts eller om den studerande minskar sin studietakt. Studiestartsstöd bör också kunna återkrävas om den studerande har en inkomst som överstiger fribelopp-

gränsen. Återkrav bör därutöver naturligtvis också kunna göras om någon genom oriktiga uppgifter eller genom att inte fullgöra sin uppgifts- och anmälningskyldighet eller på något annat sätt har orsakat att studiestartsstöd har lämnats felaktigt eller med för högt belopp. Återkravsbestämmelserna för studiestartsstöd föreslås därför utformas på samma sätt som för studiemedel.

På studiestartsstöd som krävs tillbaka bör ränta, på samma sätt som för studiemedel, tas ut från den dag då stödet tagits emot efter en räntesats som vid varje tidpunkt överstiger statens utlåningsränta med två procentenheter. CSN bör även få ta ut avgifter i samband med återkrav i enlighet med vad som gäller inom studiemedelssystemet.

På samma sätt som gäller för studiestöd i övrigt bör en fordran på studiestartsstöd inte kunna överlåtas och inte heller få tas i anspråk genom utmätning. En fordran av återkrav bör i likhet med återkrav av andra studiestöd preskriberas tjugofem år efter tillkomsten, om inte preskriptionen avbryts dessförinnan.

5.9.7 Nedsättning under studietiden

Det kan finnas personer som beviljas studiestartsstöd som tidigare har studerat med studiemedel. De kan därmed ha en studieskuld till CSN. Precis som för studerande med studiemedel bör dessa låntagare kunna få nedsättning av sina årsbelopp om de studerar med studiestartsstöd. Det innebär i regel att den studerande inte behöver betala något på sitt lån under den tid som han eller hon studerar. En ändring med detta innehåll föreslås därför i studiestödslagen, liksom i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till den lagen.

5.10 Resursram

5.10.1 En årlig resursram

Förslag: Studiestartsstödet ska lämnas i den mån det finns tillgång på medel och i den ordning ansökningarna kommer in till CSN.

Skälen för förslaget: Studiestartsstöd är som nämns ovan inte ett generellt stöd som individer initialt ansöker om, utan det ska användas inom ramen för kommunernas uppdrag att verka för att vuxna deltar i utbildning. Det ska således nå personer som annars inte skulle välja studier. Medlen för studiestartsstödet kommer att vara begränsade. En fördelning kommer, som framgår nedan, att göras till kommunerna enligt en särskild fördelningsnyckel.

Studiestartsstöd bör lämnas i den ordning ansökningarna kommer in till CSN. Det kommer att bli en mycket viktig uppgift för kommunerna att utveckla metoder för att använda sina resurser så att de kan användas på ett effektivt sätt och under hela året. Som stöd i detta arbete bör CSN tillhandahålla ett informationssystem där kommunerna får en god översikt över beviljat och utbetalt studiestartsstöd, samt kvarvarande medel.

Med hjälp av denna information och med en god planering bör det i praktiken inte bli nödvändigt för CSN att avslå några ansökningar om studiestartsstöd p.g.a. att medlen tagit slut i en kommun.

5.10.2 Kommunal resursram

Förslag: För varje kommun ska CSN beräkna en särskild resursram.

Tilldelningen ska grunda sig på kommunens andel av samtliga arbetslösa i åldern 25–56 år som saknar treårig gymnasieutbildning och som är anmälda hos Arbetsförmedlingen. Omfördelningar mellan kommuner ska vara möjliga.

Arbetsförmedlingen ska bistå CSN med den senast tillgängliga statistik som behövs för beräkningen.

Skälen för förslaget: De medel som årligen avsätts för studiestartsstödet bör fördelas till kommunerna enligt en särskild fördelningsnyckel som beslutas av regeringen och anges i förordningen om studiestartsstöd. Varje kommuns tilldelning bör grunda sig på kommunens andel av samtliga arbetslösa i åldern 25–56 år som saknar treårig gymnasieutbildning och som är anmälda hos Arbetsförmedlingen. Det innebär att medlen i stora drag kommer att fördelas med utgångspunkt i hur många i målgruppen för stödet som finns i respektive kommun.

I likhet med vad som gällde för det tidigare rekryteringsbidraget föreslås CSN få i uppdrag att genomföra fördelningen och att informera kommunerna om tilldelningen. Arbetsförmedlingen har tillgång till den statistik som behövs för fördelningen. CSN bör därför inhämta den senast tillgängliga statistiken från Arbetsförmedlingen.

För att kommunen ska kunna lämna ett säkert besked till den enskilde om studiefinansieringen krävs ett uppföljningssystem som löpande redovisar den ekonomiska ramen och hur mycket som har in-tecknats genom tidigare beslut. Med ett webbaserat informationssystem får kommunen tillgång till nödvändig information om budgetläget. Ett sådant uppföljningssystem blir också ett bra verktyg för kommunerna i planeringen av sin rekryterande verksamhet och vad gäller planeringen av utbildningsverksamheten.

Om en kommun inte kan rekrytera tillräckligt många personer för att de avsatta medlen ska komma till användning, bör resurser, inom ramen för budgetåret, kunna omfördelas till andra kommuner. Möjligheten till omfördelning är nödvändig för att medlen ska kunna användas effektivt. Omfördelningen ska dock vara frivillig och gå till kommuner som kan rekrytera fler till studier än deras anslag medger. Omfördelningen bör administreras av CSN liksom den övriga budgethanteringen.

5.11 Administration av studiestartsstödet

5.11.1 Rekryteringsarbetet

Förslag: Studiestartsstödet ska vara ett verktyg för kommunerna att, inom ramen för sitt uppdrag att verka för att vuxna deltar i utbildning, rekrytera personer till studier. Kommunernas rekryteringsarbete ska ske i samverkan med Arbetsförmedlingen.

Skälen för förslagen: Det nya studiestödet är avsett att användas inom ramen för kommunernas uppdrag att verka för att vuxna deltar i utbildning.

Arbetsförmedlingen bör bidra till det rekryteringsarbete som ska bedrivas enligt den föreslagna lagen om studiestartsstöd genom sina kunskaper om målgruppen och dess behov. Kommunerna bör därför samverka med Arbetsförmedlingen om rekryteringen av personer som tillhör målgruppen för studiestartsstödet. Denna samverkan bör ske på en övergripande nivå och behöver inte ske på individnivå. En sådan samverkan är nödvändig för att det rekryterande arbetet ska fungera effektivt och för att stödet ska bli träffsäkert. Samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen bör kunna anta liknande former som den befintliga samverkan mellan dessa parter med syftet att minska ungdomsarbetslösheten (se förordningen [2015:502] om samverkan för att minska ungdomsarbetslösheten).

När personer i målgruppen har identifierats kan kommunen hålla informations- och vägledningssamtal med den enskilde. Vid studier på grundläggande nivå har kommunen en skyldighet att se till att den som avser att påbörja utbildning på grundläggande nivå erbjuds studie- och yrkesvägledning (20 kap. 10 a § skollagen [2010:800]). För alla som ska studera inom komvux ska dessutom en individuell studieplan upprättas (20 kap. 8 § skollagen). Den individuella studieplanen ska utarbetas i samverkan med den som ska studera. I samband med utarbetandet ska den studerande erbjudas studie- och yrkesvägledning. I vägledningen ska det ingå information om bl.a. studieekonomiska förutsättningar (2 kap. 16 § förordningen [2011:1108] om vuxenutbildning).

Även om kravet på samverkan enbart avser samverkan på en övergripande nivå är det inget som hindrar att samverkan mellan en kommun och Arbetsförmedlingen i vissa former även kan ske på individnivå. Exempelvis kan vägledningssamtal ske genom medverkan av såväl den enskilde som av kommunen och Arbetsförmedlingen. På så sätt kan såväl kommunens som Arbetsförmedlingens kompetens inom yrkesvägledning och studie- och yrkesvägledning tas till vara. I anslutning till detta kan det då t.ex. göras en bedömning av om det finns behov av kompletterande insatser för att förbereda eller motivera den enskilde inför studierna, t.ex. språkstöd.

De personliga mötena, samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen, kommunernas personliga möten med potentiella studerande, kommunernas goda kunskaper om utbildningar och utbildningssystemet och ansvar för att erbjuda utbildning, i kombination med ett

förmånligt ekonomiskt stöd, bedöms ge goda möjligheter att rekrytera personer i behov av utbildning som annars inte hade valt att studera.

5.11.2 De lokala riktlinjerna

Förslag: Kommunerna ska anta riktlinjer för rekryteringsarbetet efter inhämtande av synpunkter från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och lokala företrädare för arbetsmarknadens parter och folkbildningen.

Skälen för förslaget: De villkor för att tillhöra målgruppen för studiestartsstödet som avser utbildningsbakgrund och utbildningsbehov för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden är förhållandevis allmänt hållna i förslaget till en ny lag om studiestartsstöd. Villkoren bör formuleras på detta sätt för att det ska vara möjligt att anpassa hanteringen till de lokala omständigheter som råder i olika kommuner och på olika regionala arbetsmarknader. Möjligheten att anpassa tillämpningen till lokala eller regionala förhållanden gör att medlen kan användas effektivt.

För att kommunen ska kunna hantera studiestartsstödet på ett rättvist och rättssäkert sätt bör det inom varje kommun fastställas riktlinjer för hur stödet ska användas och vilka tolkningar som ska göras. Sådana riktlinjer kan t.ex. innehålla principer för den prioritering som ska göras av kommunen vad gäller individers utbildningsbakgrund och utbildningsbehov. Riktlinjerna bör beslutas av respektive kommun, men det är viktigt att andras kompetens och infallsvinklar tas tillvara. Inför sitt beslut om riktlinjerna bör kommunerna därför inhämta synpunkter från Arbetsförmedlingen. Detta blir naturligt eftersom kommunerna även föreslås samverka med Arbetsförmedlingen i det rekryteringsarbete som föreslås bedrivs enligt lagen om studiestartsstöd. Arbetsförmedlingens medverkan motiveras också av att stor vikt i utarbetandet av riktlinjerna bör läggas vid den lokala och regionala arbetsmarknaden. En målsättning bör vara att rekryteringsarbetet ska leda till att de som rekryteras till studier verkligen ökar sin anställningsbarhet. För att öka individens anställningsbarhet är det inte bara viktigt att personen fullföljer en utbildning utan även att utbildningar med yrkesinriktning i så hög grad som möjligt motsvarar de bristyrken som finns på den regionala arbetsmarknaden och därmed bidrar till bättre matchning mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft. Om studierna bedrivs på utbildningar som kan leda till arbete i regionen finns det alltså goda förutsättningar att öka de studerandes anställningsbarhet. För att få ett brett beslutsunderlag för riktlinjerna bör kommunen även inhämta synpunkter från Försäkringskassan och lokala företrädare för arbetsmarknadens parter och företrädare för folkbildningen.

Mot bakgrund av kommunernas inflytande över stödet är det viktigt att trycka på att den kommunala likställighetsprincipen innebär att det inte är tillåtet att behandla invånarna i en kommun olika om det inte finns sakliga skäl. De lokala riktlinjerna bör också utformas på ett tydligt sätt som minskar risken för godtycke. Kommunens beslut kan vidare bli föremål för laglighetsprövning enligt bestämmelserna i 10 kap. kommunallagen (1991:900), se mer om detta i avsnitt 5.12.

5.11.3 Kommunens prövning och beslut

Förslag: En ansökan om studiestartsstöd ska ges in av den sökande till den sökandes hemkommun inom den tid som kommunen bestämmer.

Kommunen ska pröva om den sökande har kort utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden och om den sökande har den ålder som är en förutsättning för att tillhöra målgruppen för stödet. Kommunen fattar därefter beslut i dessa frågor. Om kommunen i sin prövning bedömer att den sökande inte uppfyller dessa villkor ska kommunen avslå ansökan. Om kommunen i sin prövning bedömer att den sökande uppfyller villkoren ska kommunen överlämna sitt beslut tillsammans med den sökandes ansökan till CSN.

Skälen för förslagen: En person som rekryteras till studier kan ansöka om studiestartsstöd. En sådan ansökan bör undertecknas och lämnas in till hemkommunen, dvs. den kommun där personen är folkbokförd. Om en person inte är folkbokförd i landet bör ansökan lämnas in till den kommun där personen stadigvarande vistas eller annars för tillfället uppehåller sig. CSN bör få meddela föreskrifter om vad som ska gälla för en person som eventuellt inte är folkbokförd i landet och inte heller stadigvarande vistas eller för tillfället vistas i en kommun.

Av administrativa orsaker, inte minst vad gäller beräkningen av tillgängliga medel, bör kommunen kunna fastställa inom vilken tid en ansökan ska lämnas in. Många som rekryteras kommer att sakna erfarenhet av studier och studiestöd. I kommunens arbete bör därför ingå att hjälpa den enskilde med att upprätta en ansökan om studiestartsstöd, om sådant behov finns. Något uttryckligt författningsstöd för denna uppgift bedöms dock inte behövas, utan denna uppgift bör följa av kommunernas serviceskyldighet enligt 4 § förvaltningslagen (1986:223). I praktiken kommer detta ofta att ske i samband med rekrytering och vägledning.

Kommunernas uppdrag att verka för att vuxna deltar i utbildning, närheten till de personer som rekryteras, samverkan med Arbetsförmedlingen och kommundienstemännens goda kunskaper om utbildningar och utbildningsbehov innebär att kommunerna är väl lämpade att avgöra vem som har kort utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden och därmed kan komma i fråga för studiestartsstöd. Kommunen bör även pröva att den studerande är i en ålder som ger rätt till studiestartsstöd, vilket är ett objektiva villkor som kommunen har kännedom om. När ansökan har upprättats och lämnats till kommunen ska kommunen därför göra en prövning av, och fatta beslut om, huruvida den sökande uppfyller de nämnda villkoren för studiestartsstödet.

Enligt förslaget regleras det således vilka formella delar som kommunen har ansvar för att pröva och fatta beslut om. Det kan emellertid förutsättas att kommunen i sina samtal med den enskilde också kommer att ha viss kännedom om den sökandes bakgrund och förutsättningar för att kunna uppfylla de övriga villkoren som ställs för att personen i fråga ska kunna tillhöra målgruppen för stödet. För att inte ansökningar ska skickas till CSN i onödan bör kommunen därför, utifrån den kunskap

som kommunen förväntas ha, även kunna göra en preliminär bedömning av vissa övriga villkor för att den sökande ska kunna anses tillhöra målgruppen för studiestartsstödet och informera den sökande om sin bedömning. Detta kan exempelvis handla om frågan om den sökande har varit arbetslös och anmäld som arbetssökande på Arbetsförmedlingen i den utsträckning som krävs för att stödet ska kunna beviljas eller, åtminstone i mindre svårbedömda fall, om den sökande uppfyller de föreslagna kraven på medborgarskap respektive undantag från krav på svenskt medborgarskap. Sådana bedömningar kan göras dels med hjälp av uppgifter som individen själv lämnar eller i den hjälp med att upprätta ansökningar som kommunen förväntas kunna bistå den sökande med, dels med hjälp av de uppgifter kommunerna ges tillgång till genom det informationssystem som föreslås skapas för detta ändamål (se avsnitt 5.11.6). Även om kommunen inte formellt kommer att fatta beslut i dessa delar bör kommunen naturligtvis ändå informera den sökande om sådana villkor som måste vara uppfyllda.

Ett avgörande skäl att ge kommunerna beslutsmandatet när det gäller prövningen av utbildningsbehovet och av att den enskilde tillhör rätt åldersgrupp är att kommunerna är huvudmän för den kommunala vuxenutbildningen, vilket är den huvudsakliga utbildningsformen som målgruppen kommer att använda. I praktiken kommer kommunen därmed att vid ett och samma tillfälle kunna ge besked om utbildningsplats, utbildningsplanering och ett beslut om personen uppfyller målgrupps-tillhörigheten i de delar som gäller utbildningsbakgrund, utbildningsbehov och ålder. Vägledning, antagning och studieekonomi integreras då på ett sätt som blir enkelt och begripligt för den som ska studera, vilket också kommer att underlätta rekryteringen till studier.

När rekryteringen är genomförd, ansökan har upprättats och kommunen har fattat ett beslut i fråga om de villkor som kommunen har att pröva, föreslås att kommunen lämnar in den enskildes ansökan till CSN och samtidigt bifogar sitt eget beslut.

Mot bakgrund av att det ska ske en rekrytering av personer som bedöms uppfylla kraven för utbildningsbakgrund, utbildningsbehov och ålder, bör det bli ovanligt att en person som inte uppfyller dessa villkor lämnar in en ansökan till kommunen. I det fall det ändå kommer in en sådan ansökan från en person som inte bedöms uppfylla dessa villkor bör kommunen fatta beslut om att avslå ansökan.

Kommunen bör vidare ges rätt att elektroniskt ta del av vissa studie-stöds- och personuppgifter samt till uppgifter om medborgarskap och klassning hos Migrationsverket, i syfte att kunna ge vägledning av hög kvalitet (se mer om informationsstöd och kommunens tillgång till uppgifter i avsnitt 5.11.5).

Genom kommunens beslutanderätt när det gäller utbildningsbakgrund, utbildningsbehov och ålder, det förhållandevis enkla regelverket, åtkomsten till uppgifter om studiestöd och klassning hos Migrationsverket, samt uppgifter som lämnas av individen, kommer kommunen att ges goda förutsättningar för den studievägledning och studieekonomiska vägledning som kommunen har ansvar för. Detta innebär i de allra flesta fall att de ekonomiska förutsättningarna under studietiden blir klagjordade för den enskilde. Den sökande kommer på så sätt att få välgrundad information om sina möjligheter att få studiestartsstöd beviljat. Att

kommunen ges förutsättningar att lämna sådan information är en stor fördel, särskilt då för de personer som kan bli aktuella för studiestartsstöd och som kan känna stor tveksamhet till studier.

Avsikten är att hela hanteringen av studiestartsstödet, på samma sätt som för det tidigare rekryteringsbidraget, ska ske elektroniskt genom ett IT-system som CSN tillhandahåller.

5.11.4 CSN:s prövning och beslut

Förslag: Om kommunen har fattat beslut om att en sökande uppfyller villkoren för utbildningsbakgrund, utbildningsbehov och ålder ska CSN pröva övriga förutsättningar för studiestartsstödet.

En ansökan om studiestartsstöd ska vara undertecknad av den sökande. Uppgifterna i ansökan ska lämnas på heder och samvete. CSN får meddela ytterligare föreskrifter om ansökan och vad den ska innehålla.

Skälen för förslaget: Studiestartsstödet är ett nytt studiestöd. CSN är den myndighet som administrerar studiestödet. Därför är det lämpligt att CSN är den myndighet som prövar de förutsättningar för studiestartsstödet som kommunen inte prövar, samt betalar ut stödet. Förordningen (2007:1071) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden bör därför ändras i enlighet med detta.

Att CSN administrerar och betalar ut studiestartsstöd innebär också att de studerande kommer i kontakt med CSN, vilket kan lägga grunden för en naturlig övergång till studier med studiemedel.

Om kommunen har fattat beslut om att en sökande uppfyller villkoren när det gäller utbildningsbakgrund, utbildningsbehov och ålder ska CSN pröva om de övriga förutsättningarna för rätten till studiestartsstöd är uppfyllda.

En ansökan om studiestartsstöd bör, när den lämnas in till CSN, på sedvanligt sätt vara undertecknad av den sökande. Uppgifterna i ansökan bör också lämnas på heder och samvete. CSN bör vidare ges möjlighet att utfärda ytterligare föreskrifter om ansökan och vad den ska innehålla, t.ex. i fråga om vad som är att anse som en ny ansökan.

När CSN har genomfört sin prövning och fattat beslut fastställer myndigheten också stödets storlek och betalar ut stödet. Hanteringen bör i övrigt, t.ex. vad gäller studieaktivitet, utbetalningskontroller, inkomstkontroller, återkrav m.m., ske på samma sätt som för studiemedel. Likaså bör CSN:s möjlighet att hålla inne studiestartsstöd eller att lämna studiestartsstöd med lägre belopp till dess ett slutligt beslut om rätt till studiestöd har fattats, överensstämma vad som gäller för studiemedel.

Förutom att pröva, besluta, kontrollera och betala ut stödet, bör CSN ha en samordnande roll för studiestartsstödet. Detta innebär bl.a. att CSN bör utveckla ett webbaserat systemstöd som kan användas av kommunerna. Detta IT-system har tre huvudsakliga uppgifter: att tillhandahålla information om individers studiestöd m.m., att vara ett handläggningssystem för studiestartsstödet och att hantera medelstillsdelningen till kommunerna och andra budgetfrågor (se vidare avsnitt 5.11.6). Systemet kan också användas för uppföljning av kommunernas

rekryteringsarbete (se kapitel 8). CSN bör även ha ett informationsansvar gentemot såväl kommuner och myndigheter som enskilda när det gäller studiestartsstödet. CSN bör av dessa skäl ges i uppdrag att förbereda införandet av studiestartsstödet.

5.11.5 Uppgiftsskyldighet till CSN

Förslag: Arbetsförmedlingen ska på begäran, om uppgifterna har betydelse för studiestartsstödet, lämna CSN uppgifter om en sökande har varit arbetslös och anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen under de senaste sex månaderna.

Migrationsverket ska på begäran, om uppgifterna har betydelse för studiestartsstödet, lämna CSN uppgift om en utlänning vistas i Sverige enligt utlänningslagen (2005:716). Uppgiftsskyldigheten ska avse namn, personnummer eller samordningsnummer, medborgarskap, tillstånd eller annat bevis om rätt att vistas i Sverige med angivande av vilken typ av tillstånd eller annat bevis som har beviljats eller utfärdats, dag för beslut om tillstånd eller utfärdande av annat bevis om rätt att vistas i Sverige samt uppgift om hur länge tillståndet eller beviset gäller, klassning av tillstånd eller annat bevis om rätt att vistas i Sverige enligt Migrationsverkets klassificeringssystem, och upplysning om en person saknas.

Försäkringskassan ska, om uppgifterna har betydelse för studiestartsstödet, lämna uppgift om aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, rehabiliteringsersättning, sjukersättning och aktivitetsersättning till CSN. Försäkringskassan ska också ha uppgiftsskyldighet gentemot CSN när det gäller överföring av godkända sjukperioder.

Läroanstalterna ska vara uppgiftsskyldiga till CSN när det gäller utbildning, studietid, studiernas omfattning, studieaktivitet och studieresultat.

En studerande som har beviljats studiestartsstöd ska till CSN anmäla ändrade förhållanden som har betydelse för rätten till studiestartsstöd eller stödets storlek.

Skälen för förslaget: För att kunna hantera studiestartsstödet och genomföra den prövning som förutsätts, måste CSN ha tillgång till vissa uppgifter från studerande, utbildningsanordnare och myndigheter. Dessa bör därför, där det bedöms nödvändigt att detta särskilt regleras, ges uppgiftsskyldighet gentemot CSN.

För att kunna beviljas studiestartsstöd föreslås att den sökande ska ha varit arbetslös och anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen i minst sex månader. Dessa uppgifter är därmed väsentliga uppgifter för prövningen av om en person har rätt till stödet. Arbetsförmedlingen bör därför, på begäran, ha uppgiftsskyldighet gentemot CSN för uppgifter om huruvida en person har varit anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen under de senaste sex månaderna och varit arbetslös under samma period. En sådan uppgiftsskyldighet bedöms behövas för att dessa uppgifter, som kan omfattas av sekretess hos Arbetsförmedlingen, ska få lämnas ut till CSN (se vidare avsnittet 5.11.7). Arbetsförmedlingens uppgiftsskyldighet till CSN bör dock begränsas till att endast gälla

uppgifter som har betydelse för tillämpningen av den föreslagna lagen om studiestartsstöd.

Därutöver föreslås att Försäkringskassan, på samma sätt som gäller enligt 6 kap. 7 § studiestödslagen och 6 kap. 13 § studiestödsförordningen, bör ha uppgiftsskyldighet till CSN vad gäller aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, rehabiliteringsersättning, sjukersättning och aktivitetsersättning. Sådana uppgifter är viktiga eftersom dessa förmåner föreslås samordnas med studiestartsstödet, så att inte olika ersättningar kan lämnas för samma tid. Försäkringskassan bör också få uppgiftsskyldighet gentemot CSN när det gäller överföring av godkända sjukperioder. Den föreslagna uppgiftsskyldigheten bedöms nödvändig för att Försäkringskassan ska kunna lämna ut uppgifter som kan omfattas av sekretess till CSN (se vidare avsnittet 5.11.7).

Vidare bör Migrationsverket, på samma sätt som gäller enligt 6 kap. 13 a § studiestödsförordningen, ha uppgiftsskyldighet till CSN när det gäller uppgifter om utlänningars rätt att vistas i Sverige. Uppgiftsskyldigheten bör avse uppgift om namn, personnummer eller samordningsnummer, medborgarskap, tillstånd eller annat bevis om rätt att vistas i Sverige med angivande av vilken typ av tillstånd eller annat bevis som har beviljats eller utfärdats, dag för beslut om tillstånd eller utfärdande av annat bevis om rätt att vistas i Sverige samt uppgift om hur länge tillståndet eller beviset gäller, klassning av tillstånd eller annat bevis om rätt att vistas i Sverige enligt Migrationsverkets klassificeringssystem, och upplysning om en person saknas. Uppgifterna är väsentliga för prövningen av utländska medborgares rätt till studiestartsstöd. Den föreslagna uppgiftsskyldigheten bedöms nödvändig för att också Migrationsverket ska kunna lämna ut uppgifter som kan omfattas av sekretess till CSN (se vidare avsnitt 5.11.7).

Vidare bör CSN lämna vissa uppgifter till kommunerna. Kommunernas delaktighet i arbetet med studiestartsstödet och beslutsfattande i de delar som gäller den sökandes utbildningsbakgrund och utbildningsbehov, är främst motiverad av att kommunerna har till uppgift att verka för att vuxna deltar i utbildning och av att kommunerna erbjuder studie- och yrkesvägledning samt vägledning om studieekonomiska förutsättningar. Vid studier på grundläggande nivå har kommunen en skyldighet att se till att den som avser att påbörja utbildning på grundläggande nivå erbjuds studie- och yrkesvägledning (20 kap. 10 a § skollagen). För alla som ska studera inom komvux ska dessutom en individuell studieplan upprättas (20 kap. 8 § skollagen). Den individuella studieplanen ska utarbetas i samverkan med den studerande. I samband med utarbetandet ska den studerande erbjudas studie- och yrkesvägledning. I vägledningen ska det ingå information om bl.a. studieekonomiska förutsättningar (2 kap. 16 § förordningen om vuxenutbildning). För att en kommun ska kunna rekrytera personer till studier och samtidigt ge en god vägledning om bl.a. de studieekonomiska förutsättningarna bör CSN till kommunen lämna uppgift om namn, personnummer eller samordningsnummer, adress, tidigare studiestöd, tillstånd eller annat bevis om rätt att vistas i Sverige med angivande av vilken typ av tillstånd eller annat bevis som har beviljats eller utfärdats, och prövning av rätten till svenskt studiestöd. Det bedöms att det bland de ovan nämnda uppgifterna normalt inte förekommer några uppgifter som omfattas av sekretess. Den sekretess som i

undantagsfall skulle kunna bli aktuell är den som regleras i 21 kap. 3 § OSL och 21 kap. 5 § OSL. I 21 kap. 3 § OSL anges att sekretess gäller för uppgift om en enskilds bostadsadress eller annan jämförbar uppgift som kan lämna upplysning om var den enskilde stadigvarande bor eller tillfälligt, den enskildes telefonnummer, e-postadress eller annan jämförbar uppgift som kan användas för att komma i kontakt med denne samt för motsvarande uppgifter om den enskildes anhöriga, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denna kan komma att utsättas för hot eller våld eller lida annat allvarligt men om uppgiften röjs. Enligt 21 kap. 5 § OSL gäller sekretess för uppgift som rör en utlännning, om det kan antas att ett röjande av uppgiften skulle medföra fara för att någon utsätts för övergrepp eller lider annat allvarligt men som föranleds av förhållandet mellan utlännningen och en utländsk stat eller myndighet eller organisation av utlännningar. Dessa bestämmelser utgör s.k. minimiskyddsbestämmelser som är tillämpliga i hela den offentliga sektorn, dvs. också hos kommuner. Sådana uppgifter bör därför kunna lämnas ut från CSN till en kommun med stöd av bestämmelsernas skaderekvisit.

I båda fallen kan 6 kap. 5 § OSL aktualiseras. Enligt den bestämmelsen är en myndighet skyldig att på begäran av en annan myndighet lämna uppgifter som den förfogar över, om inte uppgiften är sekretessbelagd eller det skulle hindra arbetets behöriga gång. Någon särskilt reglerad uppgiftsskyldighet bedöms därför inte vara nödvändig.

Läroanstalterna bör, på samma sätt som gäller enligt 6 kap. 6 § studiestödslagen och 6 kap. 10 § studiestödsförordningen, vara uppgiftsskyldiga till CSN när det gäller utbildning, studietid, studiernas omfattning, studieaktivitet och studieresultat. Dessa uppgifter, som är offentliga i läroanstalternas verksamhet, behövs för att beräkna stödets storlek och för att pröva rätten till studiestartsstöd, både inför att stödet beviljas och sedan löpande under den tid som stödet betalas ut. Uppgiftsskyldigheten föreslås gälla för alla läroanstalter. Till följd av 6 kap. 5 § OSL skulle en läroanstalt med kommunal huvudman i och för sig redan enligt gällande rätt vara skyldig att lämna sådana uppgifter till CSN. Dock krävs en författningsreglerad uppgiftsskyldighet för att exempelvis en folkhögskola, som inte är någon myndighet, ska vara skyldig att lämna sådana uppgifter till CSN. För att det, i förhållande till studiestödslagens och studiestödsförordningens bestämmelser, inte ska råda några tveksamheter för en läroanstalt med en kommunal huvudman om skyldigheterna att lämna dessa uppgifter till CSN föreslås också i detta sammanhang att uppgiftsskyldigheten bör omfatta alla läroanstalter.

Slutligen bör studerande vara skyldiga att anmäla sådana förändringar till CSN som kan påverka rätten till stödet eller stödets storlek. Studerandes uppgiftsskyldighet är således av stor vikt för att rätt studiestartsstöd ska kunna betalas ut.

5.11.6 Behandling av personuppgifter och informationsstöd

Förslag: CSN ska, på annat sätt än genom direktåtkomst, få lämna ut personuppgifter elektroniskt till kommunerna när det är fråga om viss studiestödsinformation och uppgifter från Migrationsverket om tillstånd att vistas i Sverige.

Skälen för förslaget

Behandling av personuppgifter hos CSN

CSN:s behandling av personuppgifter i studiestödsverksamheten regleras i studiestödsdatalagen (2009:287) och i studiestödsdataförordningen (2009:321). Dessa författningar är tillämpliga på behandlingen av personuppgifter för allt offentligt stöd som administreras av CSN, vilket innebär att de kommer att vara tillämpliga på behandling av personuppgifter också i ärenden om studiestartsstöd. Som nämns i motiven till lagen tillkom lagen bl.a. för att även en verksamhet som innefattar behandling av ett stort antal kategorier mindre integritetskänsliga uppgifter som samlats in för ett bestämt ändamål kan innebära betydande risker för den personliga integriteten. Detta eftersom förekomsten av ett stort antal var och en för sig harmlösa uppgifter ger stora möjligheter att för nytillkomna syften göra omfattande sammanställningar av uppgifterna som innehåller mycket information om de registrerade. Regelverket är bl.a. utformat så att största möjliga hänsyn tas till de särskilda integritetsrisker som myndighetens verksamhet innebär utan att i onödan hindra myndighetens effektivitet (jfr prop. 2008/09:96, s. 28 f).

I studiestödsdatalagen anges bl.a. att personuppgifter får behandlas i CSN:s studiestödsverksamhet om de bl.a. behövs för att handlägga ärenden i den verksamheten (4 §). I lagen finns särskilda begränsningar för behandling av personuppgifter som bl.a. avslöjar etniskt ursprung och hälsa, men sådana uppgifter får dock behandlas för att handlägga ärenden i studiestödsverksamheten, om uppgifterna har lämnats i ett ärende i studiestödsverksamheten eller behövs för handläggningen av ett sådant ärende (jfr 6 §). I studiestödsdatalagen finns också en bestämmelse som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om villkoren för elektronisk tillgång till personuppgifter för den som arbetar i CSN:s studiestödsverksamhet. Sådan tillgång ska begränsas till vad som behövs för att han eller hon ska kunna fullgöra sina arbetsuppgifter inom studiestödsverksamheten. CSN ska också se till att elektronisk tillgång till personuppgifter dokumenteras och att myndigheten systematiskt och återkommande kontrollerar om någon obehörig åtkomst till uppgifterna har förekommit (9§).

När det gäller de uppgifter som CSN kommer att behandla i ärenden om studiestartsstöd görs bedömningen att det i stor utsträckning inte kommer att handla om var för sig integritetskänsliga uppgifter. Dock kommer det röra sig om behandling av en förhållandevis stor mängd personuppgifter och det kan också förekomma känsliga uppgifter om exempelvis sjukdomsperioder eller uppgifter som den registrerade kan uppleva som känsliga om exempelvis ekonomiska förhållanden (jfr prop.

2008/09:96, s. 29). Den behandling av personuppgifter som kommer att förekomma i ärenden om studiestartsstöd bör dock inte skilja sig nämnvärt från den personuppgiftsbehandling som redan sker i ärenden om studiemedel, varken när det gäller vilka uppgifter som behandlas eller vilket intrång i den personliga integriteten som behandlingen innebär. En skillnad är dock att uppgifterna om huruvida en sökande har varit anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen under de senaste sex månaderna och huruvida den sökande har varit arbetslös under samma period kommer att behandlas i ärenden om studiestartsstöd.

Arbetsförmedlingen får enligt 5 § 1 lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten behandla personuppgifter för tillhandahållande av information som behövs inom CSN:s verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av förmåner, ersättningar och andra stöd. I 6 § förordningen (2002:623) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten specificeras vilka uppgifter som får behandlas för att tillhandahålla CSN information. Det handlar om namn, person- eller samordningsnummer, adress, e-postadress och telefonnummer. Därutöver får för detta ändamål de personuppgifter behandlas som framgår av vissa i bestämmelsen angivna författningar. För att uppgifterna om huruvida en person har varit anmäld som arbetssökande och varit arbetslös under de senaste sex månaderna ska få behandlas för att tillhandahållas CSN kommer en kompletterande bestämmelse att behöva införas i förordningen.

De sistnämnda uppgifterna skulle förvisso kunna betraktas som i någon mån integritetskänsliga uppgifter för den enskilde i förhållande till handläggare hos CSN. För att den enskilde ska kunna komma i åtnjutande av den förmån som studiestartsstödet utgör är dock uppgifterna en förutsättning. Med hänsyn till detta och till det integritetsskydd som studiestödsdatalagens bestämmelser är avsedda att ge den enskilde bedöms att behovet för CSN att få behandla sådana uppgifter i verksamheten som rör studiestartsstödet överväger de integritetsintrång som behandlingen kan innebära.

Som nämns ovan föreslås också att Försäkringskassan, på samma sätt som gäller enligt motsvarande bestämmelser i studiestödslagen och studiestödsförordningen, ska ha uppgiftsskyldighet gentemot CSN för vissa uppgifter som behövs för att CSN ska kunna handlägga ärenden om studiestartsstöd. Att Försäkringskassan får behandla personuppgifter för detta ändamål följer av 114 kap. 8 § 1 socialförsäkringsbalken. I 114 kap. 21 § socialförsäkringsbalken anges vidare att CSN får ha direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen i den utsträckning det behövs för att inhämta underlag för beslut om och kontroll av förmåner, ersättningar och andra stöd åt enskilda.

Migrationsverket får enligt 11 och 12 §§ utlänningsdatalagen (2016:27) behandla personuppgifter för vissa där angivna ändamål, bl.a. om det behövs för handläggning av ärenden. Personuppgifter som behandlas enligt 11 och 12 §§ utlänningsdatalagen får enligt 13 § samma lag även behandlas när det är nödvändigt för att tillhandahålla information till en annan myndighet, om uppgifterna lämnas med stöd av lag eller förordning. I denna promemoria föreslås en reglering som innebär att Migrationsverket ska ha sådan uppgiftsskyldighet gentemot CSN.

Personuppgifter som lämnas från dessa myndigheter till CSN får då också behandlas i CSN:s studiestödsverksamhet enligt de bestämmelser som anges i studiestödsdatalagen. I lagen finns således också stöd för att CSN får behandla sådana känsliga personuppgifter som myndigheten kan ha fått del av genom den uppgiftsskyldighet som Försäkringskassan och Migrationsverket har till CSN, om de förekommer i ett ärende som rör studiestartsstöd.

När det därefter gäller kommunernas delaktighet i arbetet med studiestartsstödet och beslutsfattande i fråga om vissa av målgruppskriterierna, är denna främst motiverad av att kommunerna har till uppgift att verka för att vuxna deltar i utbildning och av att kommunerna erbjuder studie- och yrkesvägledning samt vägledning om studieekonomiska förutsättningar. Med hjälp av studiestartsstödet underlättas detta arbete. För att satsningen ska lyckas är det avgörande att kommunen kan ge god och tydlig vägledning och information vad gäller studieplanering, studieplats och studieekonomi. Den som rekryteras till studier ska inte behöva leva i någon längre ovisshet kring studieekonomin, med risk för avhopp. För att kunna rekrytera personer till studier och samtidigt ge en god vägledning och information till den sökande, bör därför kommunala handläggare, av effektivitetsskäl, kunna få vissa personuppgifter elektroniskt från CSN. Det handlar om olika studiestödsuppgifter och uppgifter som CSN tagit emot från Migrationsverket om tillstånd att vistas i Sverige

Av 4 § andra stycket studiestödsdatalagen framgår att personuppgifter som behandlas om det behövs för att bl.a. handlägga ärenden i CSN:s verksamhet även får behandlas i den utsträckning skyldighet för CSN att lämna uppgifter följer av lag eller förordning. En sådan skyldighet finns enligt 6 kap. 5 § OSL, som anger att en myndighet på begäran av en annan myndighet ska lämna uppgifter som den förfogar över, om inte uppgiften är sekretessbelagd eller det skulle hindra arbetets behöriga gång. Mot bakgrund av att de uppgifter som kommunen bör få ta del av från CSN inte omfattas av sekretess (se vidare avsnittet 5.11.7) görs bedömningen att dessa uppgifter också får behandlas av CSN för att lämnas ut till en kommun (jfr prop. 2008/09:96 s. 80).

Behandling av personuppgifter hos kommunen

För sådana personuppgifter som kommunen kommer att behandla i sin rekryterande verksamhet enligt den föreslagna lagen om studiestartsstöd blir personuppgiftslagen (1998:204) tillämplig. I personuppgiftslagen finns det bestämmelser om grundläggande krav på behandling av personuppgifter (9 §). Där anges bl.a. att personuppgifter ska samlas in bara för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål, att personuppgifter inte ska behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilken uppgifterna samlades in, att de personuppgifter som behandlas ska vara adekvata och relevanta i förhållande till ändamålen med behandlingen och att inte fler uppgifter behandlas än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen. Av lagen framgår också när behandling av personuppgifter är tillåten (10 §). Av särskilt intresse är 10 § första stycket i personuppgiftslagen, där det anges att personuppgifter får behandlas utan samtycke från den enskilde om behandlingen är nödvändig för att den personuppgiftsansvarige eller en tredje

man till vilken personuppgifter lämnas ut ska kunna utföra en arbetsuppgift i samband med myndighetsutövning. I personuppgiftslagen finns också ett generellt förbud mot behandling av känsliga personuppgifter (13 §). Med känsliga personuppgifter avses personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, eller medlemskap i fackförening. Det är också förbjudet att behandla sådana personuppgifter som rör hälsa eller sexualliv. Bland de personuppgifter som en kommun kommer att behöva i sitt rekryterande arbete, för sin prövning och för att kunna ge god information och vägledning till den enskilde individen görs bedömningen att det inte bör förekomma några känsliga personuppgifter. Det bedöms således finnas stöd för kommunens behandling av personuppgifter i samband med ärenden om studiestartsstöd i personuppgiftslagen och att någon ytterligare reglering utöver personuppgiftslagens bestämmelser inte är nödvändigt.

Informationsstöd

Avsikten är att CSN ska tillhandahålla ett informationssystem i vilket kommunen både kan efterfråga uppgifter och hantera överföringen av ansökningar och kommunala beslut. En kommun kommer i sitt arbete med att verka för att vuxna i kommunen deltar i utbildning att ha kunskap om vilka personer som kan bli aktuella att rekrytera till studier med studiestartsstöd. Ur väglednings- och informationssynpunkt föreslås att kommunen får ta del av uppgifter hos CSN som är väsentliga för att kommunen ska kunna ge god vägledning och information till de personer som kan omfattas av stödet. Här avses uppgift om tidigare studiestöd, tillstånd eller annat bevis om rätt att vistas i Sverige med angivande av vilken typ av tillstånd eller annat bevis som har beviljats eller utfärdats samt uppgift om prövning av rätten till svenskt studiestöd. För att kunna verifiera att uppgifterna rör de personer som kommunen rekryterar bör kommunen också kunna få ta del av uppgifter om namn, personnummer eller samordningsnummer och adress. Uppgifterna bör få efterfrågas genom angivande av personnummer eller samordningsnummer, som kommunen sedan tidigare känner till. Ett tillägg till de uppgifter som CSN enligt nuvarande bestämmelse får lämna ut till en kommun bör därför föras in i studiestödsdataförordningen, som ger CSN möjlighet att till kommunen lämna ut sådana personuppgifter elektroniskt på annat sätt än genom direktåtkomst.

Som konstateras ovan är de uppgifter som kommunen bör få ta del av inte av sådant slag att de generellt kan betraktas som speciellt integritetskänsliga för den enskilde i förhållande till kommunens handläggare. Kommunens uppgifter att rekrytera personer till studier, pröva om den sökande har sådan utbildningsbakgrund och sådant utbildningsbehov som behövs för att kunna omfattas av stödet och därutöver kunna ge de som bedöms tillhöra målgruppen god studievägledning och studieekonomisk vägledning är angelägen. Eftersom de aktuella uppgifterna är väsentliga för kommunens uppgifter enligt den föreslagna lagen bedöms behovet för kommunen att få behandla dessa överväga det integritetsintrång som behandlingen trots allt skulle kunna innebära för enskilda. För att skydda den personliga integriteten i så stor utsträckning som möjligt bör emeller-

tid CSN och kommunerna innan uppgifter lämnas försäkra sig om att det finns en adekvat behörighetskontroll för de uppgifter som kan lämnas till kommunen, så att enbart de handläggare hos kommunen som på grund av sina arbetsuppgifter behöver tillgång till uppgifterna kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella för kommunens prövning och beslutsfattande enligt lagen om studiestartsstöd. Sådan behörighetskontroll kan hos kommunen exempelvis ske genom en e-legitimationslösning på handläggarnivå.

5.11.7 Sekretess

Bedömning: Samma bestämmelser om sekretess som gäller i ärende om studiestöd kommer att gälla i ärenden om studiestartsstöd, varför någon ytterligare sekretessbestämmelse inte behövs.

Skälen för bedömningen

Secretess i ärenden om studiestartsstöd hos CSN

Offentlighetsprincipen innebär att allmänheten och massmedierna ska ha insyn i statens och kommunernas verksamhet. Denna princip kommer till uttryck i grundlag, bl.a. genom reglerna i 2 kap. tryckfrihetsförordningen (TF) om envars rätt att ta del av allmänna handlingar. Enligt 2 kap. 2 § TF får rätten att ta del av allmänna handlingar begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till vissa angivna intressen, t.ex. skyddet för enskilds personliga och ekonomiska förhållanden. En sådan begränsning ska enligt 2 kap. 2 § andra stycket TF anges noga i en bestämmelse i en särskild lag eller, om det i visst fall är lämpligare, i en annan lag vartill den särskilda lagen hänvisar. Den särskilda lagen är OSL.

I 28 kap. 9 § OSL anges att sekretess gäller i ärende om studiestöd och i ärende hos CSN om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utläningar för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. I andra ärenden än sådana om studiestöd under sjukdom gäller sekretessen inte beslut i ärendet. För uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Enligt de förslag som lämnas i denna promemoria kommer studiestartsstödet att vara en ny form av studiestöd. Mot denna bakgrund görs bedömningen att ärenden om studiestartsstöd därför kommer att omfattas av samma sekretessbestämmelser som idag gäller i andra ärenden om studiestöd.

Bestämmelserna i 28 kap. 9 § OSL är utformade på så sätt att det råder en presumtion för offentlighet för uppgifter i ärenden om studiestöd. I förarbetena till denna bestämmelse anges att i ärenden om studiestöd kan det förekomma uppgifter om enskilds både personliga och ekonomiska förhållanden av känslig natur, t.ex. om sjukdom eller annan liknande orsak till studieavbrott eller till nedsättning av förmåga att återbetala studiemedel. Det har inte bedömts komma ifråga att skilja mellan ärenden som rör återbetalningspliktiga studiemedel och övriga studiestödsärenden. Sekretess ska dock gälla endast om det kan antas att den

enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Ett sådant rekvisit leder till att det stora flertalet uppgifter, som föreligger i studiestödsärenden och som avser ekonomiska förhållanden, får lämnas ut. Vidare anges att undantag från sekretess bör göras beträffande beslut i ärenden som inte avser studiestöd under sjukdom (jfr prop. 1979/80:2 Del A s. 267).

Uppgifter från andra myndigheter

Enligt 28 kap. 1 § OSL gäller sekretess hos Försäkringskassan bl.a. för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ärende enligt lagstiftningen om allmän försäkring. Enligt 21 kap. 5 § OSL gäller sekretess för uppgift som rör en utlänning, om det kan antas att ett röjande av uppgiften skulle medföra fara för att någon utsätts för övergrepp eller lider annat allvarligt men som föranleds av förhållandet mellan utlänningen och en utländsk stat eller myndighet eller organisation av utlänningar. Utöver vad som följer av 21 kap. 5 § OSL gäller enligt 37 kap. 1 § OSL sekretess i verksamhet för kontroll över utlänningar och i ärende om svenskt medborgarskap för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Beträffande beslut i ärenden gäller sekretessen endast för uppgifter i skälen.

För att Försäkringskassan ska kunna lämna uppgifter till CSN om exempelvis sjukdom och för att Migrationsverket ska kunna lämna exempelvis känsliga uppgifter som kan finnas i Migrationsverkets klassificeringssystem om klassning av tillstånd eller annat bevis om rätt att vistas i Sverige måste det finnas sekretessbrytande bestämmelser. I denna del görs bedömningen att uppgifterna bör kunna lämnas från Försäkringskassan och Migrationsverket till CSN med stöd av den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 28 § OSL, där det anges att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas vidare till en annan myndighet, om uppgiftsskyldigheten följer av lag eller förordning. Förslag som innebär att dessa myndigheter ska ha sådan uppgiftsskyldighet lämnas i avsnitt 5.11.5.

En av flera grundläggande principer i sekretessregleringen är att sekretess som huvudregel inte följer med en uppgift när den lämnas till en annan myndighet. I 7 kap. 2 § OSL anges att om en myndighet får en sekretessreglerad uppgift från en annan myndighet, gäller sekretess för uppgiften hos den mottagande myndigheten endast om sekretess följer av en primär sekretessbestämmelse hos den mottagande myndigheten eller av en bestämmelse om överföring av sekretess. Motsvarande gäller om en myndighet har elektronisk tillgång till en sekretessreglerad uppgift hos en annan myndighet. Detta beror bl.a. på att behovet av och styrkan i en sekretess inte kan bestämmas enbart med hänsyn till sekretessintresset. Detta måste i varje sammanhang vägas mot intresset av insyn i myndigheternas verksamhet. Denna avvägning kan mycket väl utfalla på annat sätt utanför det område där en sekretessregel gäller än innanför området. Offentlighetsintresset kan således kräva att de uppgifter som behandlas som hemliga hos en myndighet är offentliga hos en annan

myndighet som har inhämtat dem hos den förstnämnda (prop. 1979/80: 2 Del A s. 75f).

På samma sätt som idag redan gäller för andra ärenden om studiestöd kommer uppgifter som omfattas av sekretess hos Försäkringskassan och Migrationsverket och som lämnas till CSN att kunna omfattas av sekretess hos CSN, om skaderekvisitet i 28 kap. 9 § OSL är uppfyllt. Det saknas anledning att göra en annan avvägning mellan sekretess- och insynsintresset i ett ärende om studiestartsstöd, jämfört med andra ärenden om studiestöd. Det bör således gälla en presumtion för offentlighet också i ärenden om studiestartsstöd. Ett rakt skaderekvisit bedöms således vara tillräckligt också för sådana uppgifter som CSN får från Migrationsverket och som hos den myndigheten kan omfattas av sekretess med ett omvänt skaderekvisit.

När det gäller de uppgifter som föreslås lämnas från Arbetsförmedlingen till CSN om huruvida en sökande har varit anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen under de senaste sex månaderna och om denne varit arbetslös under samma period kan följande anföras.

I 28 kap. 11 § OSL anges att sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men och uppgiften förekommer i ärende om bl.a. arbetsförmedling. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende. Redan den uppgiften om att en person är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen har i praxis ansetts omfattas av sekretess (RÅ 1994 not 295 och JO 2001/2002 s. 466 ff.).

Enligt bestämmelsen gäller ett omvänt skaderekvisit, dvs. det finns en presumtion för sekretess. Arbetsförmedlingen bör dock kunna lämna uppgiften om att en person har varit anmäld som arbetssökande under de senaste sex månaderna, liksom uppgiften om huruvida den sökande har varit arbetslös under samma period, till CSN med stöd av den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 28 § OSL, där det anges att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas vidare till en annan myndighet, om uppgiftsskyldigheten följer av lag eller förordning. I avsnitt 5.11.5 föreslås en reglering som innebär att Arbetsförmedlingen ska ha sådan uppgiftsskyldighet gentemot CSN.

Hos CSN kommer uppgifter som har lämnats från Arbetsförmedlingen i ett ärende om studiestartsstöd att omfattas av sekretessen i 28 kap. 9 § OSL, om skaderekvisitet i den bestämmelsen är uppfyllt. Vid bedömningen av om uppgifter som omfattas av sekretess hos Arbetsförmedlingen också omfattas av sekretess i ett ärende om studiestartsstöd bör beaktas att det är en grundläggande förutsättning för att få ett sådant stöd att personen i fråga har varit anmäld som arbetssökande och att han eller hon har varit arbetslös de senaste sex månaderna. Sådana uppgifter måste således finnas i den enskildes ansökan och kommer också att vara offentliga i CSN:s beslut. Därutöver tillkommer att det skaderekvisit som gäller hos CSN innebär att det gäller en presumtion för offentlighet. Mot denna bakgrund görs bedömningen att sådana uppgifter inte är av den arten att de kommer att omfattas av sekretess hos CSN. Det görs vidare bedömningen att detta är ett rimligt resultat av en avvägning mellan intresset av sekretess och insyn i ärenden om studiestartsstöd och att det därför inte finnas någon anledning att göra någon ändring i 28 kap. 9 § OSL.

Uppgifter i ärenden om studiestartsstöd hos kommunen

Tidigare har redogjorts för att en kommun behöver vissa uppgifter från CSN för sitt rekryterande arbete och för sin vägledning till enskilda som kan komma i fråga för stödet. När det gäller de uppgifter som en kommun föreslås få ta del av från CSN görs bedömningen att dessa uppgifter normalt inte omfattas av sekretess hos CSN och att de således heller inte bör normalt vara omfattas av sekretess i kommunens verksamhet. I detta sammanhang kan särskilt påpekas att kommunen för sina uppgifter enligt den föreslagna lagen inte behöver ta del av sådana uppgifter om sjukdom som CSN kan ha fått del av från Försäkringskassan eller sådana klassificeringskoder som CSN kan ha fått från Migrationsverket och där uppgifter som omfattas av sekretess kan förekomma.

5.12 Överklagande och uppgiftsskyldighet till Överklagandenämnden för studiestöd

Förslag: En upplysningsbestämmelse om att en kommuns beslut att avslå en ansökan om studiestartsstöd kan överklagas enligt bestämmelserna om laglighetsprövning i 10 kap. kommunallagen, ska föras in i den föreslagna lagen om studiestartsstöd.

CSN:s beslut om studiestartsstöd ska kunna överklagas till Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS). Detsamma ska gälla för beslut om återkrav av studiestartsstöd. ÖKS beslut med anledning av ett överklagande dit ska inte få överklagas.

Läroanstalter, Försäkringskassan och Migrationsverket ska, på samma sätt som för studiemedel, ha uppgiftsskyldighet till ÖKS. Därutöver ska också Arbetsförmedlingen ha uppgiftsskyldighet till ÖKS. Uppgiftsskyldigheten motsvarar den uppgiftsskyldighet de föreslås ha till CSN.

Skälen för förslaget: Studiestartsstödet är tänkt att användas av kommunerna i deras rekryterande verksamhet enligt den föreslagna lagen och lämnas till personer som ingår i målgruppen för stödet. Kommunen föreslås få beslutanderätten att avgöra vissa delar av prövningen av vem som tillhör målgruppen för stödet. I normalfallet får det förutsättas att kommunen kommer att besluta att den person som rekryterats till studier också uppfyller de målgruppskriterier som kommunen har att pröva. Om en kommun anser att en person inte uppfyller dessa kriterier bör alltså frågan om stödet sannolikt inte ens initieras. Om kommunen ändå finner att en sökande inte uppfyller de förutsättningar kommunen har att pröva föreslås att kommunen ska avslå ansökan. Ett sådant beslut bör kunna överklagas enligt bestämmelserna om laglighetsprövning i 10 kap. kommunallagen. Med laglighetsprövning menas rätten för varje medlem av en kommun att få lagligheten av vissa av kommunens beslut prövad genom att överklaga besluten till förvaltningsrätten (jfr 10 kap. 1 och 2 §§ kommunallagen). Om kommunen i sin prövning bedömer att den sökande inte uppfyller de villkor kommunen har att pröva bör ansökan

och beslutet därmed inte lämnas över till CSN. Det innebär samtidigt att ett avslagsbeslut från kommunen inte kommer att prövas av ÖKS.

Om kommunen i sin prövning bedömer att den sökande uppfyller kraven avseende utbildningsbakgrund, utbildningsbehov och ålder ska kommunen överlämna sitt beslut tillsammans med den sökandes ansökan till CSN. CSN prövar då ärendet utifrån de övriga villkoren för att någon ska anses tillhöra målgruppen för stödet och de övriga förutsättningar som behöver vara uppfyllda för att stödet ska kunna beviljas. Myndigheten kan i vissa fall då komma att avslå en ansökan av andra skäl, t.ex. om den studerande haft studiemedel under de senaste tre åren eller har obetalda årsbelopp eller återkrav.

CSN:s beslut om studiestartsstöd kan få stora konsekvenser för en enskild. CSN:s beslut om stödet bör därför kunna överklagas. ÖKS har till uppgift att pröva överklaganden av CSN:s beslut om beviljande av studiestöd och återkrav av studiestöd. Nämnden bör därför vara den instans som även prövar överklaganden av CSN:s beslut om studiestartsstöd. Överklagandenämndens beslut med anledning av ett överklagande dit bör, på samma sätt som gäller för beslut enligt studiestödslagen, inte få överklagas. Förordningen (2007:1348) med instruktion för Överklagandenämnden för studiestöd bör därför ändras i enlighet med detta.

I sammanhanget kan också nämnas att studiestartsstödet, till skillnad från studiestöd som lämnas enligt studiestödslagen, inte är något generellt, rättighetsstyrt stöd. Detta eftersom studiestartsstöd endast föreslås kunna beviljas i mån av tillgängliga medel.

Läroanstalter, Försäkringskassan och Migrationsverket bör, på samma sätt som gäller för studiemedel, ha uppgiftsskyldighet till ÖKS. Även Arbetsförmedlingen bör ha uppgiftsskyldighet till ÖKS. Uppgiftsskyldigheten bör i samtliga fall motsvara den uppgiftsskyldighet dessa har till CSN.

5.13 Uppföljningssamtal hos kommunen

Bedömning: Det ska utredas om kommunerna bör åläggas att hålla ett uppföljningssamtal med alla som beviljas studiestartsstöd och uppbär stödet i mer än sex månader.

Skälen för bedömningen: De personer som rekryteras till studier med hjälp av studiestartsstödet kommer att vara personer som har kort utbildning och är studieovana. Det ska därför övervägas om kommunerna bör åläggas att efter ett halvår hålla ett uppföljningssamtal med alla som beviljas studiestartsstöd och uppbär stödet i mer än sex månader. Ett sådant uppföljningssamtal skulle kunna ge den studerande extra stöd och vägledning i sina studier, vilket skulle kunna uppfattas som positivt och stöttande. Ett sådant uppföljningssamtal skulle därmed kunna bidra till att förbättra studieresultaten och genomströmningen. Ett uppföljningssamtal kunde samtidigt utgöra en avstämning av att aktiva studier faktiskt bedrivs i enlighet med vad som planerats. I samband med

uppföljningssamtalet kan det vara lämpligt att kommunen också har kontakt med utbildningsanordnaren. Om det vid kommunens kontakter med den studerande och utbildningsanordnaren kommer fram nya omständigheter som medför att individen inte kan anses bedriva studier är utbildningsanordnaren enligt gällande regler skyldig att anmäla detta till CSN.

Utbildningsdepartementet avser att utreda frågan om uppföljningssamtal, bl.a. avseende hur rutinerna för ett sådant samtal kan utformas och hur det kan samspela med annan uppföljning och vägledning. I samband med denna utredning återkommer också Utbildningsdepartementet med en bedömning av eventuella kostnader, finansiering, m.m. Bestämmelser om uppföljningssamtal bör i sådant fall träda i kraft den 1 januari 2018, dvs. när studiestartstödet funnits i ett halvår.

6 Avskaffad avskrivning av lån tagna vid behörighetsgivande studier

6.1 Avskrivning av lån tagna vid behörighetsgivande studier inom studiemedelssystemet

Studielån inom studiemedelssystemet som tas i samband med behörighetsgivande studier inom t.ex. komvux eller inom folkbildningen kan skrivas av om den studerande går vidare till högskolestudier. Detta gäller alla studiemedelstagare som har studiemedel med generellt bidrag och som även tar lån, även studerande som redan har högskolebehörighet. Avskrivningen omfattar även låntagare som studerar på högskolornas basår, dvs. enligt förordningen (2007:432) om behörighetsgivande förutbildning vid universitet och högskolor. För dem som har studiemedlens högre bidragsnivå ges dock ingen rätt till avskrivning.

Avskrivning görs med en sjättedel för varje 60 högskolepoäng som den studerande klarar, dock med högst hälften av de tagna lånen, inklusive ränta. Högst 180 högskolepoäng, motsvarande tre års heltidsstudier, ger således grund för avskrivning.

Det främsta syftet med att ge avskrivning är att hålla nere skuldsättningen för dem som studerar på mer än en utbildningsnivå. Ett annat skäl är att främja rekryteringen av studerande till framför allt naturvetenskapliga och tekniska studier (prop. 1999/2000:10 Ett reformerat studiestödssystem).

6.2 Avskrivningen avskaffas

Förslag: Möjligheten att skriva av studielån tagna i samband med behörighetsgivande studier för studerande som går vidare till högskolestudier, avskaffas.

Skälen för förslaget: Det finns två huvudsakliga skäl till att lån tagna på grundläggande och gymnasial nivå delvis kan skrivas av för dem som går vidare till högskolestudier. Det ena är att hålla nere låntagarnas skuldsättning, det andra att rekrytera studerande både till de initiala studierna på grundläggande och gymnasial nivå och till att studera vidare inom högskolan.

Avskrivningens betydelse för rekryteringen till utbildning kan av flera skäl ifrågasättas. Ett sådant skäl är att avskrivningen är tämligen okänd bland de studerande. Studiesociala kommittén bedömde i sitt betänkande Stärkt stöd för studier – enkelt, tryggt och flexibelt (SOU 2009:28) att många studerande inte känner till möjligheten till avskrivning och att den möjligheten därmed har begränsad betydelse för rekryteringen till

studier. En enkätundersökning från CSN har visat att 18 procent av de låntagare som studerat, och tagit lån, på flera nivåer, anger att avskrivningsmöjligheten påverkade valet att studera vidare på högskolan (CSN [2011] Vilken inverkan har studiestödet på valet mellan att studera och inte studera? – en enkätundersökning hösten 2010. CSN:s dnr 2011-2189-7979). Det studiestartsstöd som föreslås i denna promemoria har förutsättningar att på sikt öka och bredda rekryteringen till högskolan. En del personer som rekryteras med hjälp av studiestartsstödet, och som annars inte hade påbörjat studier överhuvudtaget, kommer med stor sannolikhet i ett senare skede att fortsätta sina studier på högskolenivå med studiemedel.

Ett annat skäl att avskaffa avskrivningen är att direkta ekonomiska subventioner, t.ex. ett bidrag, kan antas ha större effekt på individers val än framtida förmåner, t.ex. en kommande låneavskrivning. Genom det studiestartsstöd som nu föreslås kommer många att kunna studera på grundläggande eller gymnasial nivå utan att ta lån. Vad gäller rekryteringen till studier på dessa nivåer kan därmed det nya studiestartsstödet vara väl så betydelsefullt för rekryteringen av kortutbildade som möjligheten till kommande skuldavskrivning.

Avskrivningsmöjligheten bidrar till att hålla nere studerandes skuldsättning. En viktigare fråga än skuldsättningen som sådan är dock om låntagarna har möjlighet att återbetala sin studieskuld. En lite högre studieskuld behöver inte vara något problem så länge låntagarens betalningsmöjligheter är goda. Den s.k. GRUV-utredningen visade i betänkandet Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå (SOU 2013:20) att återbetalningsproblem är betydligt vanligare bland dem som tagit lån på lägre utbildningsnivåer än på högre. Bland låntagare som studerat på högst grundläggande nivå hade enligt utredningen 55 procent betalningsproblem. För dem som studerat enbart på gymnasial nivå var andelen 24 procent. Av de låntagare som påbörjade sina studier med lån på gymnasial nivå, men avslutade studierna på eftergymnasial nivå, hade nio procent motsvarande betalningsproblem. De som går vidare till högskolan har alltså, oavsett skuldens storlek, betydligt bättre möjligheter att betala tillbaka sin skuld än de som enbart studerar på låg utbildningsnivå. Ur detta perspektiv är det rimligt att avskaffa avskrivningen av lån som tas vid behörighetsgivande studier och att istället erbjuda ett mer förmånligt studiestöd utan inslag av lån till studerande med kort utbildning som studerar på låg utbildningsnivå.

7 Ikraftträdande

Förslag: Bestämmelserna om det nya studiestartsstödet ska träda i kraft den 1 juli 2017.

Möjligheten att skriva av studielån tagna i samband med behörighetsgivande studier upphör för studiemedel som lämnas fr.o.m. den 1 januari 2018.

Skälen för förslaget: Det finns ett stort behov av det nya studiestartsstödet och det bör därför träda i kraft snarast möjligt. Att införa ett helt nytt studiestöd kräver dock förberedelser för att genomförandet ska bli lyckat och för att stödet ska nå avsedda effekter.

Flera aktörer blir inblandade i det nya studiestartsstödet. CSN föreslås utveckla ett handläggningssystem och sköta stora delar av beslutshandlingen. Kommunerna är tänkta att, tillsammans med Arbetsförmedlingen, använda stödet inom ramen för sitt uppdrag att verka för att vuxna deltar i utbildning. Kommunerna ska även, efter att ha inhämtat synpunkter från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, arbetsmarknadens parter och folkbildningen, ta fram de riktlinjer som föreslås. Information behöver nå många parter, t.ex. utbildningsanordnare, vägledare och potentiella studerandegrupper. Det behövs tid för förberedelser i alla dessa delar.

Erfarenheter från tidigare satsningar visar att ett planerat genomförande förbättrar en satsnings effekter. Om det ges god tid för förberedelser förbättras förutsättningarna för att målgruppen för det nya stödet verkligen kan rekryteras till studier. Med ett allt för snabbt genomförande finns det risk för att satsningen till stor del når personer som ändå hade för avsikt att studera, dvs. inte dem som studiestartsstödet är avsett för. Bedömningen är att bestämmelserna om det nya studiestartsstödet bör träda i kraft den 1 juli 2017. Denna ikraftträdandetidpunkt är en lämplig avvägning mellan det stora behovet av stödet och behovet av tid för förberedelser.

Avskrivningen av lån som tas vid behörighetsgivande studier kan inte avskaffas med retroaktiv verkan. De som har tagit lån med förutsättningen att dessa kan skrivas av om de går vidare till högskolan, måste kunna få lån avskrivet enligt det regelverk som gällde när lånet togs. Bestämmelser som lånevillkor och återbetalningsförutsättningar bör dessutom gälla från ett årsskifte. De nya bestämmelserna, där möjligheten till avskrivning upphör, bör därför gälla för studiemedel som lämnas fr.o.m. den 1 januari 2018.

8 Uppföljning av reformen

Förslag: Det ska noggrant följas hur satsningen på studiestartsstödet fortlöper och om stödet får avsedda effekter.

Uppföljningen ska ske genom att uppdrag ges till CSN att redovisa statistik. CSN ska också följa upp och utvärdera kommunernas rekryteringsarbete.

Kommunen ska dokumentera sitt rekryteringsarbete och lämna sådana uppgifter om rekryteringsarbetet som behövs för CSN:s uppföljning. CSN får meddela föreskrifter om den dokumentation som är nödvändig och om vilka uppgifter som ska lämnas.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) ska ges i uppdrag att följa och utvärdera satsningen och dess effekter.

Skälen för förslagen: Studiestartsstödet är en stor satsning på att rekrytera personer med stora utbildningsbehov till studier. Det bör noggrant följas hur satsningen fortlöper och om stödet får avsedda effekter.

Det innebär bl.a. att CSN bör ges i uppdrag att redovisa statistik om utfallet av studiestartsstödet, både vad gäller studerande och kommunernas användning av stödet.

CSN bör även ges i uppdrag att följa upp kommunernas rekryteringsarbete. För att denna uppföljning ska vara möjlig att genomföra kommer CSN att behöva hämta in uppgifter från kommunerna, t.ex. vad gäller de studerandes utbildningsbakgrund, vad gäller sättet på vilket rekryteringen genomförts och vad gäller vilka övriga insatser som vidtagits före eller i samband med att stödet beviljas. Kommunerna måste därmed dokumentera vissa uppgifter i samband med rekryteringen. Lämpligen kan både dokumentationen av uppgifterna och överlämnandet av dessa till CSN på ett enkelt sätt genomföras i samband med att ansökan och kommunens beslut lämnas. Uppgifterna bedöms inte vara integritetskänsliga i förhållande till CSN och kommunernas hantering av dem och överlämnandet till CSN bör därför kunna ske med stöd av bestämmelserna i personuppgiftslagen.

Det är även viktigt att satsningen får de effekter som är avsedda. Det behöver följas upp hur många som går vidare till andra studier med annan studiefinansiering, samt vad studierna betyder för etableringen på arbetsmarknaden. Uppföljningen i dessa delar bör ske genom uppdrag till IFAU.

Uppföljningen bör, särskilt i de delar som gäller studiernas betydelse för etableringen på arbetsmarknaden, ligga till grund för eventuella justeringar av studiestartsstödet inriktning, regelverk och eventuellt även för tilldelningen av medel till kommunerna.

9 Konsekvenser

9.1 Ekonomiska konsekvenser

Resurser föreslås avsättas för att ge 10 000 heltidsstuderande per år studiestartsstöd i 40 veckor. Eftersom många studerar under kortare tid än 40 veckor eller på deltid går det i genomsnitt flera studerande på en sådan helårsplats. Mot bakgrund av de stora utbildningsbehov som finns måste det antas att stödet kommer att användas i sin helhet. Det innebär att ca 15 000–20 000 personer med stora utbildningsbehov årligen kommer att rekryteras till utbildning.

Kostnaden för ett nytt studiestartsstöd beräknas bli ca 89 600 kronor per år för en heltidsstuderande (motsvarande 40 veckor). Av dessa medel kommer knappt 85 000 kronor att fördelas till kommunerna. Resterande medel är tilläggsbidrag som lämnas till de studerande som har barn. Om de föreslagna lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2017 beräknas kostnaderna för 10 000 heltidsstuderande med studiestartsstöd uppgå till ca 448 miljoner kronor under det andra kalenderhalvåret och därefter till ca 909 miljoner kronor 2018. Fr.o.m. 2019 görs justeringar av kostnaderna i enlighet med prognoser för uppräknning av prisbasbeloppet.

För de studielån som betalas ut av CSN görs inom utgiftsområde 15 Studiestöd avsättningar till kreditreserven avsedda att täcka förväntade förluster. För närvarande avsätts ett belopp som motsvarar 7,3 procent av utlåningen. Vid ett avskaffande av avskrivning av lån tagna vid behörighetsgivande studier bör andelen av utlåningen som avsätts för förväntade förluster kunna minska med en procentenhet. Detta innebär att avsättningarna årligen kan minska med ca 181 miljoner kronor per år fr.o.m. 2018.

Reformen föreslås även finansieras genom att utgifterna för bl.a. arbetsmarknadspolitiska program och aktivitetsstöd minskar när individer går från arbetslöshet till studier med studiestartsstöd, vilket innebär minskade utgifter inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Utgifterna inom utgiftsområdet beräknas minska med 395 miljoner kronor 2017, 790 miljoner kronor 2018 och därefter med ca 750 miljoner kronor per år.

Återstående finansiering föreslås hanteras genom vissa omprioriteringar av medel inom ramen för utgiftsområde 15 Studiestöd och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

9.2 Konsekvenser för enskilda

Studiestartsstödet ger möjligheter för många att studera utan ekonomisk risk. De som tillhör målgruppen för stödet ska bl.a. ha varit arbetslösa i minst sex månader och vara anmälda hos Arbetsförmedlingen. Utbildning kommer att förbättra utsikterna på arbetsmarknaden för dessa

personer. Därmed förväntas arbetslösheten minska i målgruppen både när de övergår till studier och efter studiernas slut.

Idag kan många som påbörjar studier på låg nivå ha svårt att hinna med sin utbildning under den längsta tid som står till förfogande med studiemedel. Det nya stödet kommer att ge personer med stora utbildningsbehov längre tid på sig att slutföra sina studier.

De låntagare som berörs av förslaget om avskaffad avskrivning av låntagna vid behörighetsgivande studier är personer som studerar på grundläggande och gymnasial nivå, inklusive högskolans basår, med studiemedel och lån, och som går vidare till högskolan. Det är enbart studerande med generellt bidrag som omfattas, vilket innebär att det handlar om personer som studerar på grundläggande nivå och redan har en grundskoleutbildning eller motsvarande, samt personer som har gymnasieutbildning och som repeterar på gymnasial nivå. Låntagare kommer inte att omfattas av förändringen retroaktivt utan det är enbart studerande som tar lån fr.o.m. 2018 som berörs.

Årligen studerar ca 48 000 studiemedelstagare med generellt bidrag och lån på de aktuella utbildningsnivåerna. Långt ifrån alla som tar lån för studier på grundläggande och gymnasial nivå går dock vidare till högskolan och klarar minst 60 högskolepoäng. Årligen får ungefär 11 000 låntagare lån avskrivet av detta skäl. Av dessa har ca 70 procent studerat behörighetsgivande ämnen på komvux eller folkhögskola och ca 30 procent har studerat inom högskolans basår. För den som studerat i ett år med fullt lån på behörighetsgivande nivå och idag uppnår full avskrivning innebär ett avskaffande av avskrivningen en ökad skuldsättning med ca 35 000 kronor. En del av dem som idag skulle få avskrivning kommer dock att kunna få studiestartsstöd, vilket i dessa fall istället innebär lägre total skuldsättning.

9.3 Konsekvenser för utrikes föddas etablering

Bland dem som kommer som nyanlända till Sverige finns ofta ett behov av att studera på grundläggande eller gymnasial nivå för att öka förutsättningarna för etablering på arbetsmarknaden eller för vidare studier. Bland dem som omfattades av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag i mars 2016 saknade knappt hälften en fullföljd gymnasial utbildning. Vidare är arbetslösheten högre bland utrikes födda. Många utrikes födda kan antas komma i fråga för studiestartsstöd. Studiestartsstödet kan därmed förväntas rekrytera utrikes födda till utbildning, vilket kan påskynda deras etablering i samhället och på arbetsmarknaden.

En relativt hög andel av de utrikes födda som är arbetslösa har mycket kort tidigare utbildning. Det har visat sig att många av dessa kan ha svårt att hinna genomföra utbildning på grundläggande nivå på den tid som står till förfogande genom studiemedelssystemet (se t.ex. SOU 2013:20 Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå). Genom studiestartsstödet utvidgas tiden med studiefinansiering med maximalt 50 veckor. Detta kommer att ge dem med störst utbildningsbehov bättre möjligheter att hinna slutföra hela sin utbildning på grundläggande nivå. Att fler kan fullfölja denna utbildning gör att fler antingen kan fortsätta

sina studier på högre nivåer eller komma in på arbetsmarknaden. Detta bedöms gynna utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden.

9.4 Konsekvenser för kommuner

Principen om kommunalt självstyre gäller för all kommunal verksamhet. Enligt regeringsformen bör en inskränkning av det kommunala självstyret inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den, dvs. en proportionalitetsprövning ska göras under lagstiftningsprocessen (14 kap. 3 § regeringsformen). Om ett förslag påverkar det kommunala självstyret ska dess konsekvenser och de särskilda avvägningar som föranlett förslagen särskilt redovisas.

Enligt de nu gällande bestämmelserna om kommunens ansvar att verka för att vuxna deltar i utbildning ska en kommun aktivt verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning (20 kap. 10 § skollagen) samt informera om möjligheterna till utbildning på gymnasial nivå och aktivt verka för att vuxna i kommunen deltar i sådan utbildning (20 kap. 17 § skollagen). För komvuxstuderande ska kommunen även, i samband med upprättandet av en individuell studieplan, informera om de studieekonomiska förutsättningarna (2 kap. 16 § förordningen om vuxenutbildning).

Genom förslaget om studiestartsstödet ges kommunerna ett nytt effektivt redskap att använda i sitt redan befintliga uppdrag att verka för att vuxna ska delta i utbildning. Detta verktyg kommer, tillsammans med en utvecklad samverkan med Arbetsförmedlingen och det nya IT-system som CSN föreslås utveckla, att underlätta kommunernas arbete. Kombinationen av studiestartsstödet, samverkan med Arbetsförmedlingen och ett förbättrat IT-stöd kommer att ge kommunerna möjlighet att förbättra sin vägledning och att rekrytera personer som har en svag ställning på arbetsmarknaden till studier. Den nya ersättningen kommer därmed både att kunna effektivisera kommunernas arbete och förbättra den lokala arbetsmarknadssituationen.

Kommunerna föreslås medverka i administrationen och beslutsprocessen för det nya stödet. Förslaget innebär att kommunerna är skyldiga att fatta beslut om villkoren avseende utbildningsbakgrund, utbildningsbehov och ålder är uppfyllda samt anta riktlinjer och dokumentera sitt rekryteringsarbete enligt den nya lagen om studiestartsstöd. Denna medverkan kommer att ske inom ramen för den vägledande och rekryterande verksamhet som kommunerna redan bedriver. Det rör sig således inte om något helt nytt åtagande utan är en utökning av ett befintligt åtagande. Det är därmed fråga om viss inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Syftet med den föreslagna lagen om studiestartsstöd är emellertid att underlätta kommunernas arbete med att verka för att vuxna deltar i utbildning, vilket avser att få personer med stora utbildningsbehov att övergå till studier. Inskränkningen bedöms vara godtagbar eftersom den förväntas leda till att det blir lättare för kommunerna att nå resultat i det arbete som redan åligger dem. Hanteringen av kommunernas beslut och de studerandes ansökningar

kommer vidare till allra största del att kunna ske elektroniskt i det systemstöd som CSN ska tillhandahålla, liksom insamlingen av de uppgifter som behövs för uppföljningen av rekryteringsarbetet.

Införandet av studiestartsstödet innebär ökad administration för kommunerna. Därmed är den kommunala finansieringsprincipen tillämplig. Kostnaderna för detta beräknas till två miljoner kronor per år. Beräkningen bygger på att 20 000 ärenden kommer att handläggas årligen och på att den extra tidsåtgången per ärende motsvarar ca 20 minuters arbete. De ekonomiska konsekvenserna bedöms dock vara begränsade eftersom kommunernas utgifter för ekonomiskt bistånd förväntas minska mer än de ökade administrativa kostnaderna. Därför föreslås ingen ekonomisk kompensation.

De som kommer att rekryteras genom det nya studiestartsstödet har i en del fall ekonomiskt bistånd från kommunerna. Det nya stödet kommer att leda till att behovet av ekonomiskt bistånd beräknas minska med uppskattningsvis 52 miljoner kronor under andra kalenderhalvåret 2017 och därefter med 103 miljoner kronor per år fr.o.m. 2018.

9.5 Konsekvenser för Arbetsförmedlingen

För Arbetsförmedlingen kommer det nya stödet att bli ett verktyg att använda för att personer i målgruppen i behov av reguljär utbildning på ett effektivt sätt kan matchas till arbete. Arbetsförmedlingen behöver dock arbeta strategiskt med insatser för att öka möjligheterna för personer i målgruppen att övergå till studier. Olika förberedande insatser, studiemotiverande insatser och yrkesvägledning som kombineras med kommunernas studie- och yrkesvägledning bedöms bli mycket betydelsefulla för övergången till studier. Studiestartsstödet och den utvecklade samverkan med kommunerna kommer att underlätta Arbetsförmedlingens arbete för att matcha arbetslösa personer till arbete på kort och lång sikt. Studiestartsstödet kan utgöra en hittills saknad väg in till vidare studier. Samverkan med kommunerna i rekryteringen och i arbetet med att fastställa lokala riktlinjer bedöms kunna ske inom ramen för Arbetsförmedlingens ordinarie verksamhet.

Uppgifter om tid i arbetslöshet och registrering som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen föreslås bli tillgängliga för CSN. Arbetsförmedlingens del i detta arbete bedöms kunna ske inom ramen för myndighetens ordinarie anslag.

9.6 Konsekvenser för CSN

Studiestartsstödet innebär ett nytt löpande åtagande för CSN. Uppskattningsvis kommer myndigheten att få ca 20 000 nya ansökningar att hantera per år. Därutöver tillkommer hantering av medelstilldelning till kommunerna.

Mot bakgrund av kommunernas inblandning i ansökningsförfarandet kan det förväntas att ansökningar om studiestartsstöd kommer att vara fullständigt ifyllda och att antalet ändringar av studierna i förhållande till

ansökan och vad som planerats, kommer att bli väsentligt färre än vad som är fallet för motsvarande studiemedelsärenden. Erfarenheten från det tidigare rekryteringsbidraget är också att ärendekostnaden var låg. För de tillkommande löpande arbetsuppgifterna bör myndigheten årligen tillföras 5,4 miljoner kronor.

CSN bör även få i uppdrag att förbereda genomförandet av studiestartsstödet. I detta uppdrag bör ingå uppgiften att utveckla ett informationsstöd för studiestartsstödet, vilket även ska hantera ansökningar elektroniskt. För detta ändamål bör CSN som ett engångsbelopp tillföras 20 miljoner kronor. Avskaffandet av avskrivningen av lån tagna vid behörighetsgivande studier förväntas kunna ske inom ramen för ordinarie medel och ger på sikt en minskad administrativ belastning.

9.7 Konsekvenser för ÖKS

Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) påverkas i mindre utsträckning och förväntas kunna hantera studiestartsstödet inom ramen för myndighetens ordinarie anslag.

9.8 Konsekvenser för domstolar

Förslaget innebär att det införs en ny typ av kommunala beslut som kan bli föremål för laglighetsprövning. Sådana mål antas dock bli mycket ovanliga och de merkostnader som kan bli aktuella bedöms därför rymmas inom Sveriges Domstolars befintliga anslag.

9.9 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Det nya studiestartsstödet är, i likhet med studiestödet i övrigt, könsneutralt utformat. Förslagen i promemorian bedöms därmed vara neutrala för jämställdheten. Kvinnor är överrepresenterade inom vuxenutbildningen och utgör drygt 60 procent av studiemedelstagarna. Mot bakgrund av att kvinnor i högre utsträckning än män påbörjar studier kan det förväntas att så även kommer att bli fallet när det gäller könsfördelningen bland studerande som rekryteras till studier med hjälp av studiestartsstöd. Studiestartsstödet förväntas därmed inte påverka könsfördelningen på utbildningar.

Kvinnor och män har de senaste åren fått avskrivning av lån tagna vid behörighetsgivande studier i enlighet med den övergripande könsfördelningen bland studerande som tar studielån. Inte heller detta förslag bedöms därmed få några konsekvenser för jämställdheten.

9.10 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen (EU)

Förslagen i denna promemoria berör inte frågor som är reglerade i EU-rätten.

9.11 Påverkan på företag och konkurrensförhållanden

Förslagen i promemorian bedöms inte få några konsekvenser för företag eller konkurrensförhållanden.

10 Författningskommentar

10.1 Förslag till lag (0000:00) om studiestartsstöd

1 § I denna lag finns bestämmelser om studiestartsstöd, som är ett statligt studiestöd.

Syftet med lagen är att öka rekryteringen till studier bland personer med stort utbildningsbehov, för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Studiestartsstöd får lämnas i den mån det finns tillgång på medel.

Paragrafen innehåller en beskrivning av lagens tillämpningsområde.

Första stycket innehåller ett förtydligande om att studiestartsstöd är ett statligt studiestöd. Eftersom stödet är en form av studiestöd är lagen uppbyggd så att den i så stor utsträckning som möjligt innehåller bestämmelser som hänvisar till eller motsvarar de som gäller för studiestöd enligt studiestödslagen.

Andra stycket innehåller en beskrivning av lagens syfte. Där framgår att syftet med lagen är att öka rekryteringen till studier bland personer med stort utbildningsbehov, för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Av *tredje stycket* framgår att studiestartsstöd får lämnas i den mån det finns tillgång på medel. Till skillnad från studiestöd som lämnas enligt studiestödslagen är studiestartsstödet således inte ett generellt, rättighetsstyrt stöd, utan kan endast beviljas i mån av tillgängliga medel.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.

2 § Studiestartsstöd ska vara ett verktyg som kommunerna kan använda inom ramen för sitt ansvar enligt 20 kap. 10 och 17 §§ skollagen (2010:800), att rekrytera personer till studier.

Kommunernas rekryteringsarbete enligt denna lag ska ske i samverkan med Arbetsförmedlingen.

Kommunerna ska anta riktlinjer för rekryteringsarbetet enligt denna lag, efter inhämtande av synpunkter från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och lokala företrädare för arbetsmarknadens parter och folkbildningen.

I paragrafen regleras kommunernas delaktighet när det gäller att rekrytera personer till studier.

Paragrafens *första stycke* innehåller en bestämmelse om att studiestartsstödet ska kunna vara ett verktyg som kommunerna kan använda för att rekrytera personer till studier inom ramen för det ansvar som kommunen har enligt 20 kap. 10 och 17 §§ skollagen. I 20 kap. 10 § andra stycket skollagen regleras att varje kommun aktivt ska verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning. Enligt 20 kap. 17 § skollagen ska varje kommun informera om möjligheterna till utbildning på gymnasial nivå och aktivt verka för att vuxna i kommunen deltar i sådan utbildning. Det är således kommunerna

som har ansvaret för att rekrytera de personer som kan omfattas av stödet till studierna. I det detta ansvar ingår vidare att lämna sådan vägledning som ska erbjudas i samband med att en studieplan utarbetas, i vilken bl.a. ingår vägledning om studieekonomiska förutsättningar (jfr 20 kap. 8 § skollagen och 2 kap. 16 § förordningen om vuxenutbildning).

Enligt *andra stycket* ska kommunerna i sitt rekryteringsarbete samverka med Arbetsförmedlingen. Genom en sådan samverkan kan Arbetsförmedlingen bistå kommunen med information om olika grupper i kommunen som kan tänkas bli aktuella för stödet. Bestämmelsen syftar inte till att reglera att samverkan ske i varje enskilt fall, utan på en övergripande nivå.

Av *tredje stycket* framgår att kommunerna ska anta riktlinjer för rekryteringsarbetet. Detta innebär att varje kommun ska lägga fast vilka principiella utgångspunkter som ska gälla för rekryteringsarbetet i kommunen. Det kan handla om hur studiestartsstödet ska användas för att de med störst behov av stödet ska rekryteras till studier. Riktlinjerna bör även innehålla principerna för den bedömning som ska göras av kommunen, exempelvis vad gäller individers utbildningsbakgrund och utbildningsbehov. Riktlinjerna måste utformas i enlighet med den kommunala likställighetsprincipen, enligt vilken en kommun inte får behandla sina medlemmar olika om det inte finns sakliga skäl för detta.

För att få ett helhetsperspektiv utifrån lokala förhållanden ska kommunen inhämta synpunkter från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och lokala företrädare för arbetsmarknadens parter och folkbildningen innan riktlinjerna tas fram.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5, 5.11.1 och 5.11.2.

3 § Med prisbasbelopp avses i denna lag och i föreskrifter som meddelats i anslutning till denna lag prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om vad som avses med prisbasbelopp.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.3.

4 § Studiestartsstöd får lämnas till den som har kort utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Ytterligare villkor för att en studerande ska anses tillhöra målgruppen för stödet finns i 5–11 §§.

I paragrafen anges två grundläggande villkor för att en person ska anses tillhöra målgruppen för studiestartsstödet.

I paragrafen anges att studiestartsstöd får lämnas till den som har kort utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden.

Med kort utbildning avses personer som har en tidigare utbildning på högst gymnasial nivå. I första hand kommer detta att omfatta personer som inte har en avslutad utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå. I undantagsfall kan dock detta även omfatta personer som visserligen har en avslutad utbildning på gymnasial nivå, men där den tidigare utbildningen med hänsyn till dess ålder och omfattning behöver

kompetteras med ytterligare studier på grundläggande eller gymnasial nivå.

Uttrycket utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå är avsett att ha samma innebörd som i skollagen (2010:800).

Vad som krävs för att den sökande ska ha ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden regleras inte i lagen. Sådana krav kan i stället preciseras i de riktlinjer som kommunen ska ta fram enligt 2 §.

Ytterligare bestämmelser om målgruppstillhörighet finns i 5–11 §§. De villkor som anges där måste såldes också vara uppfyllda för att en person ska anses tillhöra målgruppen för stödet.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.1.1.

5 § Studiestartsstöd får lämnas från och med det kalenderår som den studerande fyller 25 år och längst till och med det kalenderår som den studerande fyller 56 år.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om vilket ålder en person måste ha för att kunna omfattas av målgruppen för studiestartsstödet.

Stödet kan enligt bestämmelsen endast beviljas från och med det kalenderår som den studerande fyller 25 år och längst till och med det kalenderår som den studerande fyller 56 år.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.1.2.

6 § Studiestartsstöd får lämnas till den som har varit och anmäld som arbetsökande hos Arbetsförmedlingen under minst sex månader före Centrala studiestödsnämndens prövning enligt 30 §.

I paragrafen anges ett krav på arbetslöshet för att en person ska kunna tillhöra målgruppen för studiestartsstödet.

Av bestämmelsen framgår att stödet får lämnas till den som har varit arbetslös och anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen under minst de senaste sex månaderna som föregår den prövning som CSN ska göra enligt 30 §. Detta villkor är således en grundläggande förutsättning för att stödet ska kunna beviljas.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.1.3.

7 § Studiestartsstöd får inte lämnas till den som inom de senaste tre åren före studiestarten har fått studiemedel enligt studiestödslagen (1999:1395).

Paragrafen innehåller ett krav på nyrekrytering till studier för att studiestartsstöd ska kunna beviljas.

Nyrekryteringskravet i bestämmelsen är utformat på så sätt att stödet inte får lämnas till den som inom de senaste tre åren före studiestarten har fått studiemedel enligt studiestödslagen.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.1.4.

8 § En studerande som senast tre år före studiestarten har fått studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) kan beviljas studiestartsstöd bara om den studerande har

1. betalat fastställt årsbelopp enligt 4 kap. 7 § studiestödslagen, och

2. betalat tillbaka så mycket av återkrävt studiestöd enligt 5 kap. studiestödslagen att högst ett kalenderhalvårs återkrävt studiestöd återstår att betala.

Om det finns synnerliga skäl, får studiestartsstöd beviljas trots bestämmelsen i första stycket.

Paragrafen innehåller ett krav på återbetalning av studiestöd för att studiestartsstöd ska kunna beviljas.

I *första stycket* fastslås ett krav på att en studerande som tidigare har haft studiestöd enligt studiestödslagen måste ha betalat lånet och räntan med ett visst belopp varje kalenderår (årsbelopp) för att studiestartsstöd ska kunna beviljas. Likaså måste den studerande ha betalat tillbaka eventuella återkrav för att stödet ska kunna beviljas, så att det högst återstår återkrav för ett kalenderhalvår.

På samma sätt som gäller för beviljande av studiemedel enligt studiestödslagen anges i *andra stycket* att det får göras undantag från första stycket om det finns synnerliga skäl.

Paragrafen motsvarar bestämmelsen i 3 kap. 26 § studiestödslagen.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.9.3.

9 § Studiestartsstöd får lämnas till studerande som är svenska medborgare.

Utländska medborgare ska jämföras med svenska medborgare om de är sådana familjemedlemmar som avses i 3 a kap. 2 § första stycket utlänningslagen (2005:716) till sådana utländska medborgare som på grund av anställning eller etablering som egenföretagare här i landet kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från

1. EU-rätten,

2. avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), eller

3. avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlems-stater å ena sidan, och Schweiz å andra sidan om fri rörlighet för personer.

Andra stycket gäller även sådana familjemedlemmar till svenska medborgare som avses i 3 a kap. 2 § andra stycket utlänningslagen, om den svenska medborgaren är anställd eller egenföretagare här i landet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att studiestartsstöd får lämnas till studerande som är svenska medborgare och utländska medborgare som jämföras med svenska medborgare.

Enligt *första stycket* får studiestartsstöd lämnas till svenska medborgare. Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 4 § första stycket studiestödslagen.

Enligt *andra stycket* ska utländska medborgare jämföras med svenska medborgare om de är familjemedlemmar till vissa grupper av utländska medborgare.

Av *tredje stycket* följer att andra stycket även gäller sådana familjemedlemmar till svenska medborgare som avses i 3 a kap. 2 § andra stycket utlänningslagen, om den svenska medborgaren är anställd eller egenföretagare här i landet.

Andra och tredje stycket motsvarar 1 kap. 4 § andra stycket studiestödslagen.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.1.5.

10 § Utländska medborgare med permanent uppehållsrätt i Sverige som kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från EU-rätten ska, när det gäller rätt till studiestartsstöd enligt denna lag, jämföras med svenska medborgare.

Utländska medborgare som kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från EU-rätten ska, när det gäller rätt till studiestartsstöd enligt denna lag, jämföras med svenska medborgare vid studier i Sverige, om de har

1. ställning som varaktigt bosatt i Sverige,
2. ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat men har uppehållstillstånd i Sverige, eller
3. ett EU-blåkort enligt 6 a kap. 1 § utlänningslagen (2005:716).

Paragrafen innehåller bestämmelser om att vissa andra utländska medborgare än de som anges i 9 också ska jämföras med svenska medborgare.

Bestämmelsen i andra stycket motsvarar 1 kap. 5 och 6 §§ studiestödslagen.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.1.5.

11 § Studiestartsstöd får också lämnas till studerande som inte är svenska medborgare, om de studerande

1. är bosatta i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, och
2. har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i första stycket 1 gäller inte för personer som har fått en varaktig anknytning till Sverige och som är

1. utländska medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 eller 4 § utlänningslagen (2005:716),
2. schweiziska medborgare med uppehållstillstånd, eller
3. familjemedlemmar till schweiziska medborgare som avses i 2 och själva har uppehållstillstånd.

Studiestartsstöd får lämnas även om kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 inte är uppfyllt, om det finns särskilda skäl för det.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att studiestartsstöd även får lämnas till vissa studerande som inte är svenska medborgare.

Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 3 kap. 4 § studiestödslagen. Vilka utländska medborgare som kan komma ifråga för studiestartsstöd ska således bedömas på samma sätt enligt denna lag som enligt vad som gäller för studiestöd enligt studiestödslagen.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.1.5.

12 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter i anslutning till 9–11 §§.

Paragrafen innehåller en upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer med stöd av den s.k. restkompetensen i regeringsformen kan meddela föreskrifter i anslutning till 9–11 §§.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.1.5.

13 § Studiestartsstöd får lämnas till studerande vid de läroanstalter och utbildningar som bestäms av regeringen.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om vilken utbildning studiestartsstöd får lämnas för.

Paragrafen motsvarar bestämmelsen i 3 kap. 2 § studiestödslagen.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.2.

14 § Studiestartsstöd får lämnas för varje vecka som den studerande bedriver studier på minst halvtid. Studierna måste dock pågå under en sammanhängande tid om minst tre veckor.

Studiestartsstöd får lämnas bara för sådan del av studietiden som omfattas av den kursplan eller motsvarande som gäller för utbildningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilken omfattning studierna måste ha för att studiestartsstöd ska kunna beviljas.

Paragrafen motsvarar bestämmelserna i 3 kap. 5 § första och andra styckena studiestödslagen.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.4 och 5.9.2.

15 § Studiestartsstödet storlek bestäms i förhållande till studiernas omfattning. För studerande som inte bedriver heltidsstudier lämnas studiestartsstöd med 50 eller 75 procent av helt stöd.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om förhållandet mellan studiernas omfattning och studiestartsstödet storlek.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.4.

16 § Studiestartsstöd får lämnas utan föregående prövning av den studerandes tidigare studieresultat till den som för första gången ansöker om studiestartsstöd.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om när studiestartsstöd får lämnas utan prövning av studieresultat.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.6.

17 § I andra fall än som avses i 16 § ska en prövning av studieresultat göras för den som tidigare har beviljats studiestartsstöd. Studiestartsstöd får lämnas till en studerande som bedrivit sina studier i normal takt.

Studiestartsstöd får lämnas även om den studerande inte har bedrivit sina tidigare studier i normal takt om det är fråga om studieresultat från perioder med studiestartsstöd som är äldre än tio år eller om det finns särskilda skäl för det.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vad som ska anses vara studier i normal takt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en prövning av tidigare studieresultat ska göras för att studiestartsstöd ska få lämnas.

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 3 kap. 7 § studiestödslagen.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.6.

18 § Studiestartsstöd får lämnas under sammanlagt högst 50 veckor.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om den längsta tid under vilken studiestartsstöd får lämnas.

Tiden med studiestartsstöd är, oavsett om studierna bedrivs på hel- eller deltid, begränsad till högst 50 veckor, vilket motsvarar lite mer tid än ett normallångt läsår.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.5.

- 19 §** Studiestartsstöd får lämnas med ett belopp som för varje vecka utgör
1. 4,75 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,
 2. 3,56 procent vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och
 3. 2,38 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.
- Första stycket gäller bara om något annat inte följer av 21–25 §§.

Paragrafen innehåller bestämmelser om studiestartsstödet storlek.

I *första stycket* finns en bestämmelse som innebär att studiestartsstöd får lämnas med en viss procent av prisbasbeloppet beroende på vilken omfattning studierna har.

Av *andra stycket* framgår att första stycket bara gäller om något annat inte följer av 21–25 §§, där ytterligare bestämmelser om beräkningen av stödet finns.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.3.

20 § Utöver det ersättningsbelopp som följer av 19 § får studiestartsstöd lämnas i form av tilläggsbidrag till studerande som har vårdnad om barn. Sådant bidrag får lämnas till och med det kalenderhalvår barnet fyller 18 år. För varje barn kan högst ett tilläggsbidrag motsvarande studiebidraget vid heltidsstudier enligt 3 kap. 12 § studiestödslagen (1999:1395) lämnas.

Vid beräkning av tilläggsbidraget enligt första stycket ska föreskrifter som meddelats med stöd av 3 kap. 13 b § studiestödslagen tillämpas på motsvarande sätt när det gäller studiestartsstöd i form av tilläggsbidrag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tilläggsbidrag.

Paragrafen hänvisar till att motsvarande bestämmelser i studiestöds-lagen ska tillämpas.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.3.

21 § Studiestartsstöd får lämnas med fullt belopp bara om den studerandes inkomst under ett kalenderhalvår inte är högre än ett visst belopp (fri-beloppet).

Paragrafen innehåller en bestämmelse om inkomstprövning.

Paragrafen motsvarar bestämmelsen i 3 kap. 16 § första stycket studie-stödslagen och anger att studiestartsstöd får lämnas med fullt belopp bara om den studerandes inkomst under ett kalenderhalvår inte är högre än det s.k. fri-beloppet. Inkomster under detta belopp ska således inte påverka stödet, medan inkomster över fri-beloppet medför att stödet minskar.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.7.

22 § Vid studier om 20 veckor under ett kalenderhalvår ska fri-beloppet svara mot

1. 160 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,
2. 200 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och
3. 240 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

I andra fall än som avses i första stycket, ska fri-beloppets andel av prisbas-beloppet ökas eller minskas för varje vecka som studietiden är kortare eller längre än 20 veckor med

1. 8 procentenheter vid studier på heltid,

2. 6 procentenheter vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och

3. 4 procentenheter vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

Paragrafen innehåller bestämmelser om beräkningen av fribeloppet och anger hur stort fribeloppet är beroende på studietiden och studiernas omfattning.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.7.

23 § Om den studerandes inkomst är högre än fribeloppet beräknat enligt 22 §, ska det belopp som får lämnas enligt 19 § första stycket minskas med 52 procent av den överskjutande inkomsten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur mycket studiestartsstödet ska reduceras om inkomsten överstiger fribeloppet.

Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 18 § studiestödslagen, men är anpassad till studiestartsstödet bidragsnivå.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.7.

24 § Som den studerandes inkomst under ett kalenderhalvår enligt 21 § räknas vad som hänför sig till det halvåret av den studerandes överskott i inkomstlagen tjänst, näringsverksamhet och kapital enligt beslut om slutlig skatt för kalenderåret.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om hur inkomsten ska räknas för studerande som inte beskattas för sin huvudsakliga inkomst i Sverige.

Ett beslut om studiestartsstöd ska grunda sig på den uppgift om beräknad inkomst som den studerande lämnar i ansökan om studiestartsstöd.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur den studerandes inkomst ska beräknas.

Bestämmelserna i paragrafen motsvarar 3 kap. 19 § studiestödslagen.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.7.

25 § Studiestartsstöd får inte lämnas, om beloppet per vecka motsvarar eller är lägre än 0,25 procent av prisbasbeloppet.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att studiestartsstöd inte alls får lämnas om beloppet per vecka motsvarar 0,25 procent av prisbasbeloppet eller mindre.

Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 22 § studiestödslagen.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.7.

26 § Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att studiestartsstöd får lämnas för tid då den studerande är sjuk.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att studiestartsstöd också får lämnas vid ledighet

1. för tillfällig vård av barn,
2. för närståendevård, eller
3. i samband med att ett barn under 18 år har avlidit.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att studiestartsstöd som lämnas vid sjukdom eller sådan ledighet som anges i andra stycket får ingå i det antal veckor som studiestartsstöd högst får lämnas för enligt 18 §.

Paragrafen innehåller en s.k. upplysningsbestämmelse om att regeringen med stöd av restkompetensen kan meddela föreskrifter om studiestartsstöd under sjukdom och ledighet.

Första och andra stycket motsvarar 3 kap. 24 § studiestödslagen, med några redaktionella ändringar.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.5 och 5.9.5.

27 § Om en person som har studiestartsstöd därefter beviljas studiemedel enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) får studiestartsstöd inte lämnas eller tas emot för den tid för vilket det lämnas studiemedel. Vidare får studiestartsstöd heller inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas någon sådan förmån m.m. som anges i 3 kap. 25 § studiestödslagen.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om samordning med studiemedel och andra förmåner m.m. Med samordning av förmåner menas att olika förmåner inte ska kunna lämnas samtidigt till en studerande för samma aktivitet.

I första meningen anges att om en person som har studiestartsstöd därefter beviljas studiemedel enligt 3 kap. studiestödslagen får studiestartsstöd inte lämnas eller tas emot för den tid som den studerande samtidigt har studiemedel. Enligt andra meningen får studiestartsstöd heller inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det samtidigt lämnas någon sådan förmån m.m. som finns angiven i samordningsbestämmelsen i 3 kap. 25 § studiestödslagen. Studiestartsstödet ska därmed samordnas med andra ersättningar och förmåner m.m. på samma sätt som gäller för studiemedel enligt studiestödslagen.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.9.4.

28 § En ansökan om studiestartsstöd ska ges in av den sökande till den sökandes hemkommun inom den tid som kommunen bestämmer.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att studiestartsstöd ska sökas av den enskilde.

Enligt bestämmelserna i 2 § är det kommunen som rekryterar personer till studier med studiestartsstöd. När kommunen har gjort detta behöver dock den som vill beviljas studiestartsstöd formellt ansöka om stödet, vilket regleras i denna bestämmelse. Ansökan ska lämnas in till den sökandes hemkommun.

Ansökan ska lämnas in till kommunen inom den tid som kommunen bestämmer. Att kommunen själv får bestämma när en ansökan ska vara inne hör samman med det faktum att studiestartsstöd enligt 1 § endast kan lämnas i den mån det finns tillgång på medel. Detta ställer krav på planering och framförhållning för kommunen i olika avseenden, exempelvis när det gäller lärarresurser.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.11.3.

29 § Kommunen ska pröva om den sökande tillhör målgruppen för studiestartsstödet enligt 4 och 5 §§ och fatta beslut om målgruppsstillhörigheten i dessa delar. Om kommunen vid sin prövning bedömer att den sökande inte uppfyller dessa krav ska kommunen avslå ansökan.

Om kommunen vid sin prövning enligt första stycket bedömer att den sökande uppfyller kraven enligt 4 och 5 §§ ska kommunen överlämna sitt beslut tillsammans med den sökandes ansökan till Centrala studiestödsnämnden.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om kommunens prövning och beslutsfattande.

Kommunen ska enligt *första stycket* pröva om den sökande uppfyller de krav som anges i 4 och 5 §§ för att den sökande ska kunna tillhöra målgruppen för studiestartsstödet och fatta beslut om målgruppsstillhörigheten i dessa delar. Att denna prövning läggs på kommunen hör samman med att stödet ska vara ett verktyg för kommunerna att rekrytera personer till studier, inom ramen för det ansvar de har enligt 20 kap. 10 och 17 §§ skollagen. Övriga förutsättningar för att stödet ska kunna beviljas prövas enligt 30 § av CSN, i ett separat beslut.

För att den sökande ska kunna få en god uppfattning om sin möjlighet att beviljas studiestartsstöd bör kommunen under handläggningen av ärendet beakta att resursramen inte överskrids.

Om kommunen vid sin prövning bedömer att den sökande inte tillhör målgruppen ska kommunen avslå ansökan.

Av *andra stycket* framgår att om kommunen vid sin prövning enligt första stycket bedömer att den sökande uppfyller kraven enligt 4 och 5 §§ ska kommunen lämna över sitt beslut och den sökandes ansökan till CSN, som då enligt 30 § har att pröva om övriga förutsättningar för att bevilja stödet är uppfyllda. Kommunen ska samtidigt även underrätta den sökande om resultatet av sin prövning, vilket följer av 21 § förvaltningslagen (1986:223).

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.11.3.

30 § Om en kommun har beslutat att en sökande uppfyller kraven enligt 4 och 5 §§ ska Centrala studiestödsnämnden pröva de övriga förutsättningarna för att studiestartsstöd ska kunna beviljas enligt denna lag eller föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om CSN:s prövning och beslutsfattande. Av bestämmelsen framgår att CSN ska pröva om alla andra förutsättningar än de som anges i 4 och 5 §§ är uppfyllda för att studiestartsstöd ska kunna beviljas.

CSN får endast betala ut stödet om det finns tillgång på medel (se 1 §). Detta innebär att en ansökan kan komma att avslås på den grunden att medlen är förbrukade, även om kriterierna för att få stödet i övrigt är uppfyllda. CSN har det yttersta ansvaret för att resursramen inte överskrids.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.11.4.

31 § Centrala studiestödsnämnden får betala ut studiestartsstöd endast om det är styrkt att den studerande bedriver de studier för vilka stödet har beviljats.

Rätten till studiestartsstöd är förverkad, om den studerande inte inom en månad från utbildningens början har styrkt att han eller hon bedriver studier. Styrks detta senare, får studiestartsstödet ändå betalas ut, om det finns särskilda skäl.

Rätten till studiestartsstöd är förverkad om den studerande avlider innan studiestartsstödet har betalats ut.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förutsättningar för utbetalning av studiestartsstöd.

Bestämmelserna motsvarar 3 kap. 30 § första, tredje och fjärde styckena studiestödslagen.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.8.

32 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Migrationsverket ska vara skyldiga att lämna Centrala studiestödsnämnden eller Överklagandenämnden för studiestöd de uppgifter som har betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Paragrafen innehåller en upplysningsbestämmelse om att regeringen med stöd av den s.k. restkompetensen kan meddela föreskrifter om att vissa myndigheter ska vara skyldiga att lämna CSN och ÖKS vissa uppgifter.

När det gäller Försäkringskassans uppgiftsskyldighet motsvarar upplysningsbestämmelsen 6 kap. 7 § studiestödslagen, med en redaktionell ändring.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.11.5.

33 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om en läroanstalts skyldighet att till Centrala studiestödsnämnden lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Regeringen får meddela föreskrifter om en läroanstalts skyldighet att till Överklagandenämnden för studiestöd lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en läroanstalts uppgiftsskyldighet till CSN.

I *första stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om en läroanstalts skyldigheter att till CSN lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av lagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Med läroanstalter kan avses exempelvis folkhögskola och kommunal vuxenutbildning. Uppgiftsskyldigheten kan exempelvis handla om sådana uppgifter som CSN behöver för att kunna kontrollera att studerande som får studiestartsstöd bedriver aktiva studier.

Enligt *andra stycket* får regeringen meddela föreskrifter om att en läroanstalts uppgiftsskyldighet också gäller i förhållande till ÖKS.

Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 6 § studiestödslagen.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.11.5.

34 § En studerande som har beviljats studiestartsstöd ska till Centrala studiestödsnämnden anmäla sådan ändring av sina förhållanden som har betydelse för rätten till studiestartsstöd eller stödets storlek.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om en studerandes skyldighet att till Centrala studiestödsnämnden lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om den studerandes uppgiftsskyldighet till CSN.

Första stycket innehåller en grundläggande bestämmelse om att en studerande har skyldighet att till CSN anmäla alla sådana ändringar av sina förhållanden som kan påverka rätten till studiestartsstödet eller stödets storlek. Stycket motsvarar 3 kap. 27 § studiestödslagen.

I *andra stycket* finns en upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om en studerandes skyldighet att till CSN lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Sådana uppgifter kan bl.a. handla om att den studerande helt eller delvis avbryter sina studier eller får en ny eller ändrad inkomst som överstiger fribeloppet.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.9.1. och 5.11.5.

35 § Studiestartsstöd som betalats ut felaktigt eller med för högt belopp ska kunna återkrävas. Bestämmelserna om återkrav, ränta och avgifter i 5 kap. 1, 2, 4 och 5 §§ studiestödslagen (1999:1395) och föreskrifter som meddelats i anslutning till dessa bestämmelser ska tillämpas på motsvarande sätt när det gäller studiestartsstöd.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om återkrav.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.9.6.

36 § Centrala studiestödsnämnden ska följa upp och utvärdera kommunens rekryteringsarbete.

Kommunen ska dokumentera sitt rekryteringsarbete enligt denna lag och lämna sådana uppgifter om rekryteringsarbetet som behövs för uppföljningen och utvärderingen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den dokumentation som är nödvändig och om vilka uppgifter som ska lämnas för att kommunen ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt andra stycket.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om uppföljning och utvärdering.

Av paragrafens *första stycke* framgår att CSN ska följa upp och utvärdera kommunens rekryteringsarbete.

För att en sådan uppföljning och utvärdering ska kunna ske finns det i *andra stycket* en bestämmelse om att kommunen är skyldig att dokumentera sitt rekryteringsarbete. Därutöver ska kommunen lämna sådana uppgifter om rekryteringsarbetet som behövs för uppföljningen och utvärderingen. Sådana uppgifter kan t.ex. handla om de rekryterade personernas utbildningsbakgrund och på vilket sätt kommunen har genomfört rekryteringen.

I tredje stycket finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilken dokumentation som är nödvändig och om vilka uppgifter som ska lämnas för uppföljningen och utvärderingen för att kommunen ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt andra stycket.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 8.

37 § Följande bestämmelser om studiestöd i studiestödslagen (1999:1395) ska på motsvarande sätt tillämpas när det gäller studiestartsstöd:

– 6 kap. 1 § om tillämpningen av lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt,

– 6 kap. 2 § om återbetalning av inte utnyttjat studiestöd,

– 6 kap. 3 § om att fordran på studiestöd inte kan överlåtas och inte får tas i anspråk genom utmätning,

– 6 kap. 3 a § om att Centrala studiestödsnämnden under vissa förutsättningar får besluta att studiestödet ska hållas inne eller lämnas med lägre belopp till dess ett slutligt beslut om rätt till studiestöd har fattats,

– 6 kap. 5 § om avrundning av belopp, och

– 6 kap. 12 § om preskription av fordran som avser återkrav av studiestöd.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att vissa övriga bestämmelser i studiestödslagen ska tillämpas på motsvarande sätt också på studiestartsstöd.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.3, 5.9.3, 5.9.5, 5.9.6 och 5.11.4.

38 § Regeringen får meddela föreskrifter om att Centrala studiestödsnämnden får ta ut avgifter för sina administrativa kostnader i samband med återkrav av studiestartsstöd.

I paragrafen finns en bestämmelse om att regeringen får meddela föreskrifter om att CSN får ta ut avgifter för administrativa kostnader i samband med återkrav av studiestartsstöd.

Bestämmelsen motsvarar bestämmelsen i 6 kap. 4 § studiestödslagen, i den del den avser avgifter för administrativa kostnader i samband med återkrav av studiestöd.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.9.6.

39 § I fråga om överklagande av en kommuns beslut enligt 29 § finns i 10 kap. kommunallagen (1991:900) bestämmelser om laglighetsprövning.

Centrala studiestödsnämndens beslut i ärenden om studiestartsstöd får överklagas till Överklagandenämnden för studiestöd. Centrala studiestödsnämndens beslut ska gälla omedelbart, om inte Centrala studiestödsnämnden bestämmer något annat. Om ett beslut överklagas, kan överklagandenämnden förordna att beslutet tills vidare inte ska gälla.

Överklagandenämndens beslut med anledning av ett överklagande får inte överklagas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.12.

40 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om tillämpningen av denna lag.

Paragrafen innehåller en upplysningsbestämmelse om att regeringen med stöd av den s.k. restkompetensen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om tillämpningen av denna lag.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.

10.2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

19 kap.

15 § Till beloppen enligt 11–14 §§ ska läggas studiemedel i form av studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) och studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd, utom de delar som avser tilläggsbidrag.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om beräkning av inkomstunderlag i fråga om belopp som avser studiemedel och förmögenhet när det gäller underhållsstöd.

Ändringen är en följdändring med anledning av förslaget om en ny lag om studiestartsstöd. Sådant stöd är en form av studiestöd, varför motsvarande bestämmelser som gäller för annat studiestöd också ska gälla för detta stöd. Därutöver görs också en redaktionell ändring.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.9.4.

28 a kap.

6 § Sjukpenning i särskilda fall lämnas inte när den försäkrade

1. bedriver studier, för vilka han eller hon uppbär studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd, eller

2. deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd.

Sjukpenning i särskilda fall lämnas inte heller när den försäkrade deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program men är avstängd från rätt till aktivitetsstöd.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om rätten till sjukpenning i särskilda fall.

Ändringen i *första stycket första punkten* är en följdändring med anledning av förslaget om en ny lag om studiestartsstöd. Sådant stöd är en form av studiestöd, varför motsvarande bestämmelser som gäller för annat studiestöd också ska gälla för detta stöd.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.9.4.

31 kap.

12 § Rehabiliteringspenningen ska minskas med det belopp den försäkrade för samma tid får som

1. föräldrapenningsförmån,

2. sjukpenning,

3. sjukpenning eller livränta vid arbetsskada eller annan skada som avses i 40–44 kap. eller motsvarande ersättning enligt någon annan författning, dock endast till den del ersättningen avser samma inkomstbortfall som rehabiliteringspenningen är avsedd att täcka, eller

4. studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395), *studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd* eller ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF), dock inte till den del studiestödet är återbetalningspliktigt.

Det som föreskrivs i första stycket gäller även för motsvarande förmån som lämnas till den försäkrade på grundval av utländsk lagstiftning.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om samordning mellan rehabiliteringsersättningen och andra förmåner.

Ändringen i *första stycket fjärde punkten* är en följdändring med anledning av förslaget om en ny lag om studiestartsstöd. Sådant stöd är en form av studiestöd, varför motsvarande bestämmelser som gäller för annat studiestöd också ska gälla för detta stöd.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.9.4.

50 kap.

6 § Vid tillämpning av 4 och 5 §§ ska med en person som förvärvsarbetslikställas

1 en studerande som får studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller *studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd*, eller som endast på grund av bestämmelser om behovsprövning inte får studiestöd eller *studiestartsstöd*, och

2. en studerande som deltar i kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläroexamen för personer som har en examen på forskarnivå och får utbildningsbidrag för den utbildningen.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om rätten till handikappersättning för studerande.

Ändringen i *första punkten* är en följdändring med anledning av förslaget om en ny lag om studiestartsstöd. Ändringen innebär att vid tillämpningen av 4 och 5 §§ ska med en person som förvärvsarbetslikställas en studerande som får studiestöd enligt studiestödslagen eller studiestartsstöd enligt lagen om studiestartsstöd, eller som endast på grund av bestämmelser om behovsprövning inte får studiestöd eller studiestartsstöd. Med bestämmelser om behovsprövning avses i detta sammanhang bestämmelserna om inkomstprövning och fribelopp i de båda lagarna, Studiestartsstöd är en form av studiestöd, varför motsvarande bestämmelser som gäller för annat studiestöd också ska gälla för detta stöd.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.9.4.

97 kap.

13 § Med vissa andra inkomster enligt 2 § 6 avses följande:

1. inkomst som på grund av 3 kap. 9–13 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) eller skatteavtal inte ska tas upp som intäkt i inkomstlaget näringsverksamhet, tjänst eller kapital,

2. studiemedel i form av *studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) samt studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd*, utom *de delar* som avser tilläggsbidrag,

3. skattefria stipendier över 3 000 kronor per månad,

4. skattepliktiga inkomster enligt 5 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, och

5. etableringsersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Inkomster som avses i första stycket 2 och 3 och som i slutet av ett år betalas ut i förskott som hänförliga till nästföljande år ska beaktas för det senare året.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om vad som avses med vissa andra inkomster vid beräkning av bostadsbidrag.

Ändringen i *första stycket andra punkten* är en följdändring med anledning av förslaget om en ny lag om studiestartsstöd. Sådant stöd är en form av studiestöd, varför motsvarande bestämmelser som gäller för annat studiestöd också ska gälla för detta stöd. Därutöver görs också en redaktionell ändring.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.9.4.

98 kap.

9 § Om den försäkrades beslut om slutlig skatt, studiemedel i form av studiebidrag *eller studiestartsstöd* ändras efter det att slutligt bostadsbidrag bestämts och ändringen innebär att bostadsbidraget skulle ha varit högre eller lägre, ska ett nytt bostadsbidrag bestämmas, om den försäkrade begär det eller om Försäkringskassan självmant tar upp frågan.

En fråga om nytt slutligt bostadsbidrag enligt denna paragraf får inte tas upp efter utgången av sjätte året efter det år beslutet om slutlig skatt avser eller sjätte året efter det att studiebidraget lämnades.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om omprövning av slutligt bostadsbidrag vid ändrade förhållanden.

Ändringen i *första stycket* är en följdändring med anledning av förslaget om en ny lag om studiestartsstöd. Sådant stöd är en form av studiestöd, varför motsvarande bestämmelser som gäller för annat studiestöd också ska gälla för detta stöd.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.9.4.

10.3 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

11 kap.

34 § Följande ersättningar i samband med studier ska tas upp:

1. utbildningsbidrag för doktorander,
2. ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF),
och
3. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.

Studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) ska inte tas upp. Detta gäller också

1. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för
 - kortare studier om funktionshinder,
 - kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder, och
 - studier inom särskild utbildning för vuxna,

2. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska,

3. kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden, *eller*

4. *studiestartsstöd som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden.*

I paragrafen anges vilka ersättningar i samband med studier som ska tas upp respektive inte ska tas upp i inkomstslaget tjänst.

Paragrafens *andra stycke* kompletteras med en *ny fjärde punkt* i vilken det anges att studiestartsstöd som betalas ut av CSN inte ska tas upp.

Ändringen är en följdändring med anledning av förslaget om en ny lag om studiestartsstöd, som är en form av studiestöd. Motsvarande bestämmelser som gäller för studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) ska därför också gälla för detta stöd.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.3.

10.4 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

3 kap.

25 § Studiemedel får inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas

1. studiehjälp enligt 2 kap.,
 2. aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program,
 3. utbildningsbidrag för doktorander,
 4. sjukersättning, aktivitetsersättning eller rehabiliteringsersättning enligt socialförsäkringsbalken,
 5. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för
 - kortare studier om funktionshinder,
 - kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder, och
 - studier inom särskild utbildning för vuxna,
 6. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska,
 7. ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare,
 8. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå, *eller*
 9. *studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd.*
- Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer.

Studiemedel får inte lämnas för högskoleutbildning på forskarnivå om den studerande är eller har varit anställd som doktorand eller har eller har haft utbildningsbidrag för doktorander.

Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande beviljats studiestöd eller motsvarande studiefinansiering från ett annat land. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utländsk studiefinansiering som ska omfattas av detta stycke.

Regeringen får meddela föreskrifter om avvikelser från första stycket.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om samordning med andra förmåner m.m.

Paragrafens *första stycke* kompletteras med en *ny nionde punkt* i vilken det anges att studiemedel inte får lämnas eller tas emot för den tid det lämnas studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd. Motsvarande samordningsbestämmelse som innebär att studiestartsstöd

inte får lämnas eller tas emot för tid då det lämnas studiestöd finns i lagen (0000:00) om studiestartsstöd.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.9.4.

4 kap.

13 § Årsbeloppet får sättas ned

1. om låntagaren tar emot studiehjälp, studiemedel, utbildningsbidrag för doktorander *eller studiestartsstöd*,

2. om låntagaren fullgör en längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer, eller

3. om det i något annat fall finns särskilda skäl.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om nedsättning av årsbelopp.

Ändringen i *första punkten* är en följdändring med anledning av förslaget om en ny lag om studiestartsstöd. Ändringen innebär att årsbeloppet får sättas ned för en låntagare som tar emot studiestartsstöd. Eftersom studiestartsstöd är en form av studiestöd, ska det också kunna utgöra en grund för nedsättning av årsbeloppet på motsvarande sätt som när låntagaren tar emot annat studiestöd.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.9.7.

16. Utöver för vad som anges i 8 kap. 6 § första stycket 1 studiestödslagen (1973:349) får årsbeloppet sättas ned också om den återbetalningsskyldige tar emot studiestartsstöd.

I stället för vad som anges i 8 kap. 6 § första stycket 2 studiestödslagen (1973:349), i lydelsen efter den 31 december 1988, får årsbeloppet sättas ned preliminärt om låntagarens inkomst under betalningsåret kan beräknas bli väsentligt lägre än den inkomst efter vilken årsbeloppet har beräknats. Om årsbeloppet har beräknats till en tjugondel av låneskulden eller lägst femton procent av prisbasbeloppet enligt punkt 14, får årsbeloppet sättas ned preliminärt till fyra procent av låntagarens beräknade inkomst under betalningsåret. Nedsättningen gäller i avvaktan på att underlaget för att ta ut skatt eller avgift för betalningsåret fastställs. Det preliminära årsbeloppet ska grunda sig på den uppgift om beräknad inkomst som låntagaren lämnar i ansökan om nedsättning.

Efter det att underlaget för att ta ut skatt eller avgift för betalningsåret har fastställts ska ett slutligt årsbelopp fastställas. Beloppet ska motsvara fyra procent av låntagarens sammanlagda överskott av inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital. Det slutliga årsbeloppet kan dock högst bestämmas till det belopp som fastställts enligt *punkt 14*. Som fastställt underlag gäller beslut om slutlig skatt i första instans.

Om det preliminära årsbeloppet är lägre än det slutliga årsbeloppet, ska mellanskillnaden betalas i efterhand som ett resterande slutligt årsbelopp. Regeringen meddelar föreskrifter om att låntagaren dessutom ska betala en tilläggsavgift.

Om det preliminära årsbeloppet är högre än det slutliga årsbeloppet, ska det överskjutande beloppet inte betalas ut till låntagaren utan i stället räknas av från lånet.

Punkten 16 i ikraftträdande och övergångsbestämmelserna innehåller bestämmelser om årsbelopp.

Ändringen i första stycket är en följdändring med anledning av förslaget om en ny lag om studiestartsstöd. Ändringen innebär att årsbeloppet får sättas ned för en låntagare som tar emot studiestartsstöd.

Eftersom studiestartsstöd är en form av studiestöd, ska det också kunna utgöra en grund för nedsättning av årsbeloppet på motsvarande sätt som när låntagaren tar emot annat studiestöd. Ändringen görs så att också en låntagare som har studielån enligt studiestödslagen (1973:349) omfattas av bestämmelsen, om han eller hon tar emot studiestartsstöd.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 5.9.7

Bilaga – Information om studiemedelssystemet

Det moderna svenska studiemedelssystemet infördes 1965. Studiemedlen är generella och alla studerande som uppfyller vissa grundvillkor har rätt till studiemedel. Bestämmelserna som reglerar rätten till studiemedel finns främst i studiestödslagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655) samt i föreskrifter som har meddelats av CSN.

Studiemedel ges både vid heltids- och vid deltidstudier och består av studiebidrag och ett frivilligt studielån. Totalbeloppet (bidrag och lån) per studiemånad uppgår till 10 729 kronor vid heltidsstudier (2016). Studiebidraget är skattefritt och pensionsgrundande.

Det finns två olika nivåer på studiebidraget, en generell och en högre nivå. Den generella bidragsnivån utgör 28,4 procent av studiemedlens totalbelopp medan den högre nivån utgör 66,2 procent. Studiemedel med den högre bidragsnivån kan lämnas för studier på grundskole- och gymnasienivå till studerande som är minst 25 år och som saknar sådan utbildning. Vidare kan arbetslösa ungdomar yngre än 25 år under vissa förutsättningar få den högre bidragsnivån. Fr.o.m. hösten 2015 innefattas ungdomar med utbildningskontrakt. Dessutom kan det högre bidraget ges till högskolestuderande på viss kompletterande pedagogisk utbildning. Till studerande med barn får även ett tilläggsbidrag lämnas. Tilläggsbidraget utgör ett differentierat kompletterande stöd beroende på antal barn.

I vissa fall kan den studerande även få tillägglån och merkostnadslån. Tillägglån kan lämnas till studerande som är minst 25 år och som har haft en viss arbetsinkomst före studiestarten. Lån kan även lämnas för vissa merkostnader som den studerande har i samband med sina studier, t.ex. resor, dubbel bosättning eller undervisningsavgifter.

Studiemedel får lämnas längst till och med det kalenderår då den studerande fyller 56 år. Rätten att låna begränsas dock fr.o.m. 47 års ålder genom en s.k. lånetrappa. Denna innebär att rätten att låna minskar med 20 veckor per levnadsår fr.o.m. 47 års ålder.

Studiemedel kan lämnas under olika lång tid beroende på utbildningsnivå och den studerandes utbildningsbakgrund. På grundläggande nivå lämnas studiemedel i högst 40 veckor till den som har en grundskoleutbildning sedan tidigare. Den som inte har det kan få studiemedel i högst 80 veckor. Den som dessutom behöver grundläggande träning i att läsa, skriva och räkna kan få studiemedel i högst 100 veckor. På gymnasial nivå lämnas studiemedel i maximalt 80 eller 120 veckor beroende på om den studerande har en gymnasieutbildning eller motsvarande sedan tidigare, eller inte. Studiemedel för studier på eftergymnasial nivå kan lämnas i högst 240 veckor. Studiemedel kan bara lämnas utöver tidsgränserna om det finns synnerliga skäl. Den som är 40 år eller äldre kan dock få studiemedel i ytterligare högst 40 veckor om det finns särskilda skäl.

Den som tidigare har haft studiemedel måste uppvisa tillräckliga studieresultat för att kunna beviljas nya studiemedel.

Studiemedlen behovsprövas gentemot den studerandes egen inkomst. Det innebär att den som har en inkomst som överstiger ett s.k. fribelopp får reducerade studiemedel. Fribeloppet beräknas med utgångspunkt i antalet veckor med studiemedel per halvår. Under 2016 kan en heltidsstuderande på årsbasis ha en inkomst på 171 626 kronor utan att studiemedlen reduceras.

En studerande som inte är svensk medborgare kan under vissa förutsättningar få studiemedel för studier i Sverige. Det gäller utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd i Sverige och utländska medborgare med uppehållsrätt som bedöms ha en varaktig anknytning till Sverige. En utländsk medborgare kan även ha rätt till studiestöd om Migrationsverket har bedömt att personen är flykting eller skyddsbehövande eller har fått uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter. Vidare ska vissa utländska medborgare i studiestödshänseende jämföras med svenska medborgare. Det rör sig främst om migrerande arbetstagare och egenföretagare som är medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz och deras familjemedlemmar samt personer med permanent uppehållsrätt i Sverige.